

Predmet br.: X-KRŽ-08/489

Datum: 12.11.2010. godine

**Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Hilmo Vučinić, predsjednik vijeća
sudija Tihomir Lukes
sudija Carol Peralta**

**PREDMET TUŽILAŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
ANTE KOVAĆA**

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Mirko Lečić

Branlac optuženog:

Advokat Dušan Tomić

P R E S U D U.....	4
O B R A Z L O Ž E N J E.....	8
I. ISTORIJAT POSTUPKA.....	8
A. IZVEDENI DOKAZI	8
1. Dokazi Tužilaštva	8
2. Dokazi odbrane	10
3. Završne riječi Tužilaštva BiH	12
4. Završne riječi odbrane optuženog	13
II. PROCESNE ODLUKE	15
A. ISKLJUČENJE JAVNOSTI.....	15
B. ODBIJANJE DOKAZA ODBRANE.....	17
C. ODGAĐANJE PRETRESA DUŽE OD 30 DANA	18
III. ZAKON KOJI SE PRIMJENJUJE.....	18
A. UVOD	18
B. BITNA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 173. STAV 1. TAČKE E) I F) KZ BIH.....	20
1. Kršenje pravila međunarodnog prava	20
2. Postojanje rata, oružanog sukoba ili okupacije.....	28
3. Povezanost djela počinioca sa oružanim sukobom (nexus).....	29
4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.....	34
IV. KRIVIČNA DJELA PREMA TAČKAMA OPTUŽENJA	36
A. TAČKA 1. IZREKE PRESUDE.....	36
1. Protivzakonito zatvaranje.....	37
2. Prisilni rad.....	51
B. TAČKA 2. IZREKE PRESUDE	56
1. Protivpravno odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja.....	56
2. Pljačkanje imovine.....	62
3. Silovanje	65
V. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE.....	72
VI. PRIMJENA KZ BIH.....	79

VII. ODLUKA O KAZNI.....	81
VIII. ODLUKA O PRITVORU	82
IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA	83
X. ODLUKA O IMOVINSKO-PRAVNOM ZAHTJEVU.....	83

Broj: X-KRŽ-08/489

Sarajevo, 12.11.2010. godine

U I M E B O S N E I H E R C E G O V I N E !

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću Apelacionog odjeljenja sastavljenom od sudija Hilme Vučinića, kao predsjednika vijeća, te sudija Tihomira Lukeša i Carol Peralta-e, kao članova vijeća, uz sudjelovanje stručnog saradnika Nevene Aličehajić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Ante Kovaća, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu KZ BiH), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-106/06 od 24.03.2008. godine, koja je precizirana dana 07.10.2010. godine, nakon održanog javnog pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, Mirka Lečića, optuženog Ante Kovaća i njegovog branioca, advokata Dušana Tomića, nakon vijećanja i glasanja, donio je i dana 12.11.2010. godine, javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

Optuženi:

ANTE KOVAĆ, zv. „Žabac“, sin Milke i majke Antunije rodene Vidović, rođen 05.01.1957. godine u Vitezu, ..., JMB ..., državljanin ..., ..., oženjen, otac troje djece, bravar, SSS-Škola učenika u privredi, zaposlen u HPT Vitez, vojsku služio, LD 1.200,00 KM, posjeduje vlastitu kuću i putnički automobil marke „Mercedes“, u pritvoru po Rješenju Suda BiH broj X-KRŽ-08/489 od 04.03.2010. godine

KRIV JE

Što je:

Za vrijeme ratnog stanja u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba između Armije R BiH i HVO-a, kršeći odredbe člana 3. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata od 12.08.1949. godine, tako što je:

1. U vremenskom periodu tokom aprila i maja 1993. godine, na području općine Vitez, kao zapovjednik brigadne Vojne policije „Viteške brigade“ HVO-a, počinio protivzakonito zatvaranje i prisiljavanje na prinudan rad, na način da je odobravao njemu podređenim vojnim policajcima i zajedno sa njima vršio nezakonito lišavanje slobode i nezakonito zatvaranje civilnog bošnjačkog stanovništva u prostorije Radničkog univerziteta, Kino sale i u prostorije SDK-a u Vitezu, pa su tako nezakonito lišili slobode i zatvorili Enesa Šurkovića, Saliha Cicvaru, Edina Bešu, Ermedina Gerina, Muhameda Šehaganovića, Derviša Subašića, Bahtiju Sivro, Aliju Bašića, Suada Salkića, Ćazima Ahmića, Mirsada Ahmića, Ahmeta Kalču, Senada Hidića i osobe pod pseudonimom B i D, kao i više od 250 civilnih lica bošnjačke nacionalnosti, gdje su ih vojni policajci kojima je on bio nadređeni, po njegovom odobrenju, držali pod stražom u nehumanim uslovima, koji su mu bili dobro poznati, jer je u prostorijama u ovim objektima bilo smješteno veliki broj osoba koje su spavale na podu i u sjedećem položaju, a dok su bili zatvoreni dobivali su jednom dnevno jedan oskudan obrok koji se sastojao od jedne četvrtine hljeba i riblje konzerve, da bi određeni broj zatvorenih civila vojni policajci u grupama, a uz njegovo odobrenje, kombi vozilom odvodili na prisilan rad na mjestima zv. „Kratine“, „Krčevine“ i „Piriće“, da na opasnim mjestima, gdje su bile linije razgraničenja između jedinica HVO-a i Armije BiH, kopaju rovove i obavljaju druge fizičke poslove, iako je znao da su prilikom kopanja rovova zatvorenici Almir Gadžun, Redžep Zahirović, Adis Tuco i Jusuf Ibraković poginuli obavljajući ove radove, a neka zatvorena lica vojni policajci su odvodili iz Radničkog univerziteta u druge zatočeničke objekte koji su se nalazili u Šahovskom klubu i u logoru „Kaonik“ u Busovači.
2. Dana 21. augusta 1993. godine u Vitezu, u istom svojstvu kao pod tačkom 1. izreke presude, naredio vojnim policajcima da zaustave i privedu pred Zapovjedništvo vojne policije motorno vozilo marke „džip“, sa oznakom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, koje se uputilo iz Starog Viteza prema Zenici, a u kome su se nalazile bolesne civilne osobe bošnjačke nacionalnosti, osoba pod pseudonimom A, i Nadžija Pekmić, te vojnik Mirsad Grabus, koje su upućene na liječenje u bolnicu u Zenicu, te da protivzakonito liše slobode i nezakonito zatvore u prostorije Radničkog univerziteta – Doma kulture osobu pod pseudonimom A i Nadžiju Pekmić, gdje je nad njima izvršen pretres od strane vojnih policajaca i od njih oduzeti i prisvojeni svi vrijedni predmeti, zlatni nakit, novac, sat i dr., a nakon toga ih ispitivali na okolnosti vojnog stanja u mjestu Mahala, koje je bilo pod

kontrolom jedinica Armije BiH, da bi nakon nekoliko dana nakon pritvaranja, Ante Kovać, dok se osoba pod pseudonimom A nalazila sama u jednoj kancelariji Doma kulture, istoj prijetio govoreći joj da nikada neće vidjeti svoju djecu, ispitujući je gdje se nalazi njen muž i o naoružanju u mjestu Mahala, da bi je tom prilikom udario rukom u predjelu lica, a nakon toga, držeći pištolj u ruci okrenut prema njenim prsima, naredio joj da se skinе, a kada je ona to odbila i molila ga da to ne čini, snažno je gurnuo na krevet, čupajući sa nje odjeću, te bez njenog pristanka nad njom izvršio seksualni odnos – silovanje, a nakon toga joj zaprijetio da će je ubiti ako nekome bude govorila da ju je silovao.

Dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata i oružanog sukoba, učinio protivzakonita zatvaranja, prisiljavanje druge osobe upotrebom sile i prijetnje na seksualni odnos – silovanje, prisiljavanje na prinudan rad i pljačku imovine,

čime je počinio

krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. KZ BiH:

- tačke e) i f) u odnosu na tačku 1. izreke presude
- tačke e) i f) u odnosu na tačku 2. izreke presude

sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

stoga ga vijeće ovog suda na osnovu odredbe člana 285. ZKP BiH, uz primjenu odredbi članova 39, 42. , 48., 49.i 50. KZ BiH

O S U Đ U J E

Na kaznu zatvora u trajanju od 9 (devet) godina.

Optuženom se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju Suda, počevši od 30.01.2008. godine pa nadalje.

Na osnovu člana 188. stav 1. ZKP BiH optuženi se obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka u odnosu na osuđujući dio presude, a o visini troškova Sud će odlučiti posebnim rješenjem, po pribavljanju potrebnih podataka.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećene A, B i D se sa imovinsko – pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

Nasuprot navedenom, a na temelju odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženi Ante Kovač

OSLOBADA SE OPTUŽBE

da je:

Oko 18.04.1993. godine u Vitezu, u istom svojstvu kao pod tačkom 1. iz zatočeničkog objekta SDK-a u kome su se nalazila nezakonito zatvorena civilna osoba pod pseudonimom B, istu u toku noći izveo iz prostorija SDK-a, naoružan sa puškom i pištoljem, i odveo je u jedan stan koji se nalazio u zgradi zv. „Crnogorka“, u blizini zgrade SDK-a, i dok ju je vodio, psovao joj „balijsku mater“, a kada su ušli u stan, gurnuo je na jedan ležaj, rekavši „sad ćeš vidjeti ko je Žabac“ i naredio joj da se skinu, a kada je ona to odbila, prišao je krevetu i udario je rukom u predjelu glave, te upotrebom sile, sa nje skinuo pantalone i donji veš i dok je ona plakala i govorila mu da to ne radi, nad njom, bez njenog pristanka, izvršio seksualni odnos-silovanje, a nakon toga je vratio u prostorije SDK-a,

Čime bi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. KZ BiH, tačka e), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

U skladu sa odredbom člana 189. stav 1. ZKP BiH, optuženi se oslobada naknade troškova krivičnog postupka, u odnosu na oslobađajući dio presude, i oni padaju na teret budžetskih sredstava Suda BiH.

U skladu sa članom 198. stav 3. ZKP BiH oštećena B se sa imovinsko-pravnim zahtjevom upućuje na parnicu.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. ISTORIJAT POSTUPKA

1. Optužnicom Tužilaštva BiH broj KT-RZ-106/06 od 24.03.2008. godine, koja je precizirana dana 07.10.2010. godine, optuženom Anti Kovaću stavljeno je na teret da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) KZ BiH.

2. Prvostepenom presudom broj X-KR-08/489 od 10.07.2009. godine, optuženi Ante Kovać, oglašen je krivim da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH.

3. Rješenjem Suda BiH od 04.03.2010. godine, a povodom žalbe branioca optuženog Ante Kovaća, prvostepena presuda je ukinuta, iz razloga bitnih povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 2. ZKP BiH, te je određeno održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja.

4. Nakon ukidanja prvostepene presude, pred vijećem Apelacionog odjeljenja, u skladu sa odredbom člana 317. ZKP BiH, održan je pretres.

A. IZVEDENI DOKAZI

1. Dokazi Tužilaštva

5. Apelaciono vijeće je izvršilo uvid i prihvatilo sve dokaze Tužilaštva i odbrane izvedene tokom prvostepenog postupka.

6. Na taj način, prihvaćeni su svi subjektivni dokazi Tužilaštva izvedeni tokom prvostepenog postupka i to iskazi svjedoka Enesa Šurkovića, Saliha Cicvare, Edina Beše, Ediba Zlotrga,

Ermedina Gerine, Muhameda Šehaganovića, Sameta Sadibašića, Derviša Subašića, Bahtije Sivre, Suada Salkića, Mirsada Ahmića, Sulejmana Kavazovića, Senada Hidića, Nadžije Pekmić, Kadrije Šabić – Haračić, Alije Bašića, Ćazima Ahmića, Envera Karajke, zaštićenih svjedoka A, B, C, D, te vještaka Abdulaha Kučukalića i Alme Bravo-Mehmedbašić.

7. Nadalje, vijeće je prihvatilo i materijalne dokaze Tužilaštva izvedene tokom prvostepenog postupka, i to: (T-1) Zapisnik o saslušanju svjedoka Enesa Šurkovića od 10.07.2006. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-2) Zapisnik o saslušanju svjedoka Saliha Ciovare od 11.07.2006. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-3) Zapisnik o saslušanju svjedoka Edina Beše od 16.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-4) Zapisnik o saslušanju svjedoka Ediba Zlotrga od 16.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-5) Zapisnik o saslušanju svjedoka Ermedina Gerina od 17.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-6) Zapisnik o saslušanju svjedoka Muhameda Šehaganovića od 18.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-7) Zapisnik o saslušanju svjedoka Sameta Sadibašića od 23.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-8) Zapisnik o saslušanju svjedoka Derviša Subašića od 05.02.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-9) Zapisnik o saslušanju svjedoka Bahtije Sivre od 07.02.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-10) Zapisnik o saslušanju svjedoka Suada Salkića od 14.02.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-11) Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsada Ahmića od 27.02.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-12) Zapisnik o saslušanju svjedoka Sulejmana Kavazovića od 05.03.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-13) Zapisnik o saslušanju svjedoka Ahmeta Kalče od 04.03.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-14) Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „B“; (T-15) Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „C“; (T-16) Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „D“; (T-17) Zapisnik o saslušanju svjedoka Senada Hidića od 19.02.2008. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-18) Zapisnik o saslušanju svjedoka Nedžije Pekmić od 10.07.2006. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-19) Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „A“; (T-20) Zapisnik o saslušanju svjedoka Kadrije Šabić- Haračić od 17.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06; (T-21) Medicinska dokumentacija Udruženja građana (U.G.) MEDICA ZENICA koja se odnosi na svjedoka „A“ od 30.03.2006. godine; (T-22) Odluka o proglašenju ratnog stanja, Sl. List RBiH od 20.06.1992. godine; (T-23) Borbena zapovijed – naredba za sprječavanje napadanog djelovanja neprijatelja/ekstremnih muslimanskih snaga/ i blokada šireg prostora Kruščice, Vranjske i D. Večeriske, od 19.04.1993. godine; (T-24) Poduzimanje daljih borbenih djelovanja, od 16.04.1993. godine; (T-25) Izvješće pukovniku Tihomiru Blaškiću od 16.04.1993. godine; (T-26) Povlačenje postrojbi čete VP iz Travnika u Vitez od 16.04.1993. godine; (T-27) Zapovijed zapovjednicima „Viteške“ brigade i brigade „Zrinski“ od 17.04.1993. godine; (T-28) Upute o načinu postupanja Vojne policije u uvjetima važenja uredbe o primjeni ZKP u slučaju ratnog stanja ili neposredne

ugroženosti Hrvatske zajednice Herceg Bosna; (T-29) Uputstvo za rad postrojbi vojne policije Hrvatskog vijeća odbrane HZHB od 30.11.1992. godine; (T-30) Spisak djelatnika i vojnih policajaca IV bojne vojne policije Vitez, sa područja općine Vitez od 27.03.1993. godine; (T-31) Zapisnik brigadne policije od 23.08.1993. godine; (T-32) Zapisnik o pronadenom zlatnom nakitu kod osoba koje su pokušale da prebjegnu u Zenicu preko Crvenog križa na dan 21.08.1993. godine, od 23.08.1993. godine; (T-33) Bilten dnevnih događaja od 23. i 24. 08. 1993. godine; (T-34) Trebovanje hrane od 23.04.1993. godine; (T-35) Zapovijed na temelju saznanja i dojava građana iz Viteza od 01.05.1993. godine; (T-36) Spisak 13 vodećih Muslimana koji su uhapšeni u Vitezu od 15.05.1993. godine; (T-37) Zapovijed na temelju čl. 34. Propisnika o vojnoj stezi, a iz razloga predviđenih čl. 3. st. 1. tačke 6. i 8. istog Pravilnika od 01.06.1993. godine; (T-38) Spisak bezbjednosno-interesantnih lica za koja se osnovano sumnja da su odgovorni i u neposrednoj vezi u izvršenju zločina i genocida nad Muslimanima na području općine Vitez od 02.06.1993. godine; (T-39) Izreka na temelju saznanja od zapovjednika brigadne policije časnika Ante Kovaća, vezano za VP Dragana Križanca koji već duži period ne izvršava svoje obaveze od 25.06.1993. godine; (T-40) Izvod iz matične knjige umrlih za Jusufa Ibrakovića od 05.12.2007. godine; (T-41) Izvod iz matične knjige umrlih za Adisa Tucu od 05.12.2007. godine; (T-42) Izvod iz matične knjige umrlih za Redžepa Zahirovića od 05.12.2007. godine; (T-43) Izvod iz matične knjige umrlih za Almira Gađuna od 05.12.2007. godine; (T-44) Zapisnik o saslušanju svjedoka Alije Bašića od 13.02.2008. godine; (T-45) Zapisnik o saslušanju svjedoka Ćazima Ahmića od 14.02.2008. godine; (T-46) Timsko sudsko-psihijatrijsko vještačenje za svjedoka „A“, broj KT-RZ 106/06 od 30.10.2007.godine; (T-47) Sudsko-psihijatrijsko vještačenje za zaštićenog svjedoka „B“ od 22.10.2008.godine; (T-48) Psihološki nalaz za svjedoka „A“ broj 01-0124-2006 od 03.02.2006.godine; (T-49); Zapisnik o saslušanju svjedoka Envera Karajka od 25.09.2008. godine; (T-50); Izvješće zapovjedniku „Viteške brigade“ od 04.05.1993.godine; (T-51) Spisak privedenih lica, broj 0420-0471; (T-52) Spisak privedenih osoba koji su pušteni iz pritvora od 16.05.1993.godine; (T-53) Personalni karton časnika Ante Kovaća.

8. U postupku pred vijećem Apelacionog odjeljenja, Tužilaštvo nije imalo novih dokaznih prijedloga.

2. Dokazi odbrane

9. U postupku pred vijećem Apelacionog odjeljenja, prihvaćeni su i iskazi svjedoka saslušani u prvostepenom postupku po prijedlogu odbrane optuženog, i to: Ankice Pranjković, Željka Sajevića,

Mije Đotle, Mahmuta Tuće, Abdulaha Tuće, Dragana Križanca, Gorana Kovača, Ilije Križanca, Dragana Toljušića, Slavka Vidovića, Stipe Čeke, Nedima Bećirbašića, Ivica Rajića, Dejana Kovača, Vladimira Šantića, Zlatka Krište, Paška Ljubičića, Maria Raića, Ivica Jukića, Boška Pavlića, te zaštićenih svjedoka 001, 002 i 003.

10. Vijeće je prihvatilo i materijalne dokaze odbrane, izvedene tokom prvostepenog postupka, i to: (O-1) Zapisnik o saslušanju svjedoka Sameta Sadibašića od 23.10.2007. godine, broj KT-RZ-106/06 (dokaz Tužilaštva T-7), (D 1) Poziv za svjedoka Marija Rajića od 12.05.2009.godine; (D 2) Poziv za svjedoka Ivicu Rajića od 13.05.2009.godine; (D 3) Poziv za svjedoka Paška Ljubičića od 19.05.2009. godine; (D 4) Poziv za svjedoka Vladimira Šantića od 20.05.2009. godine; (D 5) Zapovijed zapovjednika brigade, broj 01-39.-1/93 od 22.03.1993. godine; (D 6) Zapovijed zapovjednika brigade, broj 01-27.-1/93 od 20.03.1993. godine; (D 7) Dostava medicinske dokumentacije iz bolnice „Dr. Fra Mato Nikolić“, broj 02-1315/09 od 23.06.2009. godine; (D 8) Poziv za svjedoka dr. Boška Pavlića od 23.06.2009. godine; (D 9/15-1) Izvješće zapovjednika brigade i brigadne V.P., broj 01504075-01504076; (D 9/15-2) Zapovijed zapovjednicima sektora odbrane „Viteške brigade“, broj 01-178/93 od 24.04.1993. godine; (D 9/15-3) Telegram, priopćenje, broj 01-8-240/93; (D 9/15-4) Dopis zapovjednika brigade, broj 010011462 od 22.04.1993. godine i Spisak otpuštenih zatočenih lica, broj 01-157893 od 22.04.1993. godine; (D 9/15-5) Zahtjev zapovjednika, broj 01-4-560/93 od 24.04.1993. godine; (D 9/15-6) Dopuna zapovijedi, broj 01-4-666/93 od 27.04.1993. godine; (D 9/15-7) Spisak zatočenih lica koji ne smiju biti izloženi težim fizičkim naporima, broj 200-1/93 od 27.04.1993. godine, (D 9/15-8) Zapovijed pukovnika Tihomira Blaškić; (D 9/15-9) Zapovijed zapovjednika brigade, broj 01-211-2/93 od 30.04.1993. godine; (D 9/15-10) Izvješće o privođenju bojovnika, broj 01504033 od 14.05.1993. godine; (D 9/15-11) Izvještaj o dosadašnjem radu komisije, broj 364-1/93 od 24.05.1993. godine; (D 9/15-12) Izvješće zapovjednika V.P. od 28.05.1993. godine, broj 01504052; (D 9/15-13) Izvješće zapovjednika V.P. od 29.05.1993. godine, broj 01504051; (D 9/15-14) Izvješće zapovjednika V.P. od 08.06.1993. godine, broj 01504047; (D 9/15-15) Izvješće o pokušaju organiziranja nelegalne razmjene od 21.08.1993. godine, broj 01504041.

11. Nadalje, vijeće je prihvatilo prijedlog branioca optuženog da se na glavnom pretresu u svojstvu svjedoka odbrane saslušaju svjedoci koji su u prvostepenom postupku saslušani kao svjedoci Tužilaštva, te su na taj način saslušani: Edib Zlotrg, Salih Cicvara, Edin Bešo, Muhamed Šehaganović, Samet Sadibašić, Derviš Subašić, Ahmet Kalčo, Mirsad Ahmić, Suad Salkić, Bahtija Sivro, Sulejman Kalčo, Enver Karajko i Sulejman Kavazović. Nadalje, po prijedlogu odbrane u

postupku pred apelacionim vijećem, saslušani su po prvi put svjedoci Razija Hidić, Vlado Alilović, Bruno Buzuk, Željko Topalović, Fuad Kaknjo, Renata Šero, Slaven Kraljević, Ratko Nuk, Fikret Muslimović, Vlado Čalić, svjedok M-1, a i optuženi je ponovo dao iskaz u svojstvu svjedoka.

12. Odbrana je, u postupku pred vijećem Apelacionog odjeljenja, izvela i slijedeće materijalne dokaze: (A-O-01) Dopis glavnog stožera 15.04.1993. godine; (A-O-02) Naredba zapovjednicima brigada od 15.04.1993. godine; (A-O-03) Zaključak sa izvanredne sjednice od 15.04.1993. godine; (A-O-04) Priopćenje broj 01-8-240/93 od 16.04.1993. godine; (A-O-05) Izvješće o sastanku sa muslimanskim snagama od 16.04.1993. godine; (A-O-06) Obavjest o poduzetim mjerama od 16.04.1993. godine; (A-O-07) Obustava sukoba-zapovijed- od 18.04.1993. godine; (A-O-08) Organizacija i izvođenje odbrane Viteza od 17.04.1993. godine; (A-O-09) Zapovijest od 17.04.1993. godine; (A-O-10) Zabilješka od 05.09.1996. godine; (A-O-11) Zapisnik o saslušanju svjedoka Razije Hidić od 14.02.2008. godine; (A-O-12) Zapisnik o saslušanju svjedoka A od 02.03.2006. godine; (A-O-13) Zapisnik o saslušanju svjedoka D od 11.02.2008. godine; (A-O-14) Zapisnik o saslušanju svjedoka Enesa Šurkovića od 17.03.2006. godine; (A-O-15a) Potvrda za Edina Šabanovića od 06.05.1993. godine; (A-O-15b) Zapovijed od 12.07.1993. godine; (A-O-16) Puštanje svih zarobljenih civilnih osoba na slobodu i asanacija bojišta od 29.04.1993. godine, potpisao Enver Hadžihasanović; (A-O-17) Službena zabilješka koju je sačinio Davor Knežević od 08.12.2008. godine; (A-O-18) Vojna knjižica Derviša Subašića; (A-O-19a) Izjava zaštićene svjedokinje A od 20.12.1993. godine; (A-O-19b) Izjava svjedoka Mirsada Grabusa od 06.09.1993. godine; (A-O-20a) Specijalna informacija od 03.05.1993. godine; (A-O-20b) Specijalna informacija od 06.05.1993. godine; (A-O-21) Puštanje svih zarobljenih civilnih osoba na slobodu i asanacija bojišta od 29.04.1993. godine, potpisali Milivoj Petković i Sefer Halilović; (A-O-22) Potvrda od 02.05.1993. godine; (A-O-23) Spisak privedenih osoba koje su puštene iz pritvora od 16.05.1993. godine; (A-O-24) Izvješće načelniku SIS-a Viteške brigade od 10.12.1993. godine, potpisao Ante Kovać.

3. Završne riječi Tužilaštva BiH

13. Na ročištu održanom dana 03.11.2010. godine, Tužilaštvo je iznijelo svoju završnu riječ, u kojoj se osvrnulo na sve izvedene materijalne dokaze i iskaze svih saslušanih svjedoka i Tužilaštva i odbrane, kako onih koji su izvedeni u toku prvostepenog postupka, tako i onih koji su izvedeni na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja. Tužilac je istakao da je izvedenim dokazima

Tužilaštva nesporno dokazano, da su se u radnjama optuženog Ante Kovaća, ostvarila sva bitna obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, odnosno da je nesporno dokazano da je u inkriminisanom periodu bilo proglašeno ratno stanje i postojao oružani sukob između Armije BiH i HVO-a na području opštine Vitez, da su osobe, koje su bile zatvorene u prostorijama Radničkog univerziteta, Kino dvorane i SDK, bile zaštićene osobe, nenaoružane civilne osobe bošnjačke nacionalnosti iz Viteza, koje nisu bile uključene u vojne aktivnosti i neprijateljstva, uslijed čega su prekršene odredbe člana 3. stav 1. tačka c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata od 12.08.1949. godine, kao i da je dokazano da je Anto Kovać, prema civilima nečovječno postupao, obzirom da je iste nezakonito lišavao slobode, zatvarao, takve postupke naređivao i odobravao, držao ih pod stražom u nehumanim uslovima, te da je dokazano da su civili odvođeni na prisilni rad- kopanje rovova na opasnim mjestima. Također, kako Tužilaštvo ističe, nesporna je činjenica da su zatvorene civile čuvali pripadnici Brigadne vojne policije čiji je zapovjednik bio optuženi Ante Kovać, te da su privođeni iz svojih kuća, stanova ili sa radnih mjesta. Nadalje, Tužilaštvo je istaklo da je na temelju izvedenih dokaza utvrđeno da je optuženi, prisiljavajući dvije ženske osobe, uz upotrebu sile i prijetnje nad njima izvršio seksualni odnos-silovanje, te da je od dvije ženske osobe oduzeo i prisvojio njihovu imovinu, a što sve predstavlja teške povrede ljudskog dostojanstva, uvrijedljive i ponižavajuće postupke.

14. Tužilac se u okviru svoje završne riječi osvrnuo i na iskaze saslušanih svjedoka odbrane, te istakao da su njihovi iskazi kontradiktorni, da su u svojim iskazima nedosljedni i zbunjeni, a što sve upućuje da su isti dati s ciljem da pomognu optuženom, ali čak i ti iskazi su opovrgnuti iskazima saslušanih svjedoka optužbe, kao i materijalnim dokazima T-35 i T-50, te dokazom odbrane 9/15, dokument pod rednim brojem 1.

15. Na poslijetku, a na temelju svega navedenog, tužilac ističe da jedini pravilan zaključak koji je moguće izvesti jeste taj da je optuženi Anto Kovać počinio krivično djelo koje mu je optužnicom Tužilaštva BiH stavljeno na teret.

4. Završne riječi odbrane optuženog

16. Branilac optuženog Ante Kovaća je na ročištu održanom 05.11.2010. godine, iznio svoju završnu riječ, u kojoj se osvrnuo na izvedene dokaze tužilaštva i odbrane, te istakao da Tužilaštvo

nije dokazalo van razumne sumnje, da je optuženi Ante Kovać počinio krivično djelo za koje je oglašen krivim.

17. Branilac se u svojoj završnoj riječi pozvao na presude žalbenih vijeća u predmetima protiv Maria Čerkeza i Tihomira Blaškića te istakao da je u tim presudama utvrđeno, a što je i odbrana dokazala kroz dokaze izvedene na pretresu protiv Ante Kovaća, da lica koja su bila zatvorena u prostorijama Radničkog univerziteta, Kino dvorane i SDK u Vitezu nisu imala status civila. Obzirom na činjenicu da su zatvorena lica bila pripadnici Armije BiH, nije ostvareno bitno obilježje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH.

18. Branilac je istakao i da Tužilaštvo nije dokazalo da su osobe A i B, čije nezakonito zatvaranje je Tužilaštvo stavilo na teret optuženom, nisu bile civili, nego je osoba „B“ radila u sanitetu Armije BiH, dok je osoba „A“ bila vojni kurir.

19. Međutim, čak i da je dokazan civilni status navedenih lica, branilac je istakao da ni u tom slučaju ne bi postojala odgovornost optuženog Ante Kovaća za nezakonito postupanje prema istima, jer je on, u inkriminisanom periodu, sve do jula mjeseca, imao status desetnika u brigadnoj vojnoj policiji Viteške brigade, a ne zapovjednika, kako mu je to optužnicom stavljeno na teret, te u tom smislu, čak i da je postojalo nezakonito postupanje prema zatvorenim civilima, u situaciji kada niko od tih zatvorenih civila neposredno ne inkriminira Antu Kovaća, ne može postojati njegova odgovornost za eventualno preduzete nezakonite radnje.

20. Na kraju, branilac je istakao da Tužilaštvo nije uspjelo dokazati ni da je optuženi silovao osobe pod pseudonimima A i B. U tom smislu je istakao da svjedokinja A u prvom iskazu koji je dala 1993. godine, neposredno po prelasku na teritoriju pod kontrolom Armije BiH, nije spomenula navodno silovanje od strane Ante Kovaća, dok se silovanje osobe B, počinje spominjati tek neposredno pred podizanje optužnice protiv ovog optuženog. Branilac ističe da su obje svjedokinje, na temelju navodno preživljenog silovanja, ostvarile penziju, a što bi, po riječima branioca, moglo predstavljati motiv za njihovo lažno svjedočenje.

21. Na temelju svega navedenog, branilac je predložio da apelaciono vijeće Suda BiH optuženog Antu Kovaća oslobodi optužbe za predmetna krivična djela.

II. PROCESNE ODLUKE

A. ISKLUČENJE JAVNOSTI

22. Na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja, održanom 10.06.2010. godine, branilac optuženog Ante Kovaća predložio je da se, u smislu odredbe člana 235. ZKP BiH, isključi javnost za vrijeme svjedočenja svjedokinje Razije Hidić. Branilac je istakao da razlog za stavljanje takvog prijedloga, leži u delikatnosti predmeta njenog svjedočenja, navodnog silovanja osobe „B“ koje se desilo u njenoj kući, te činjenici da je ova svjedokinja, nakon što se poslije rata vratila u svoje rodno mjesto, komšinica osobe „B“, te bi se osjećala nelagodno da osoba „B“ bude upoznata sa sadržajem njenog iskaza.

23. Tužilac se nije protivio prijedlogu da se isključi javnost za vrijeme saslušanja ove svjedokinje.

24. Vijeće je našlo istaknuti prijedlog opravdanim, te je donijelo rješenje o isključenju javnosti za vrijeme saslušanja svjedokinje Razije Hidić.

25. Apelaciono vijeće je prihvatilo prijedlog stranaka da svi dokazi koji su izvedeni na pretresu pred prvostepenim vijećem, budu prihvaćeni i od strane apelacionog vijeća, uključujući i iskaze svjedoka kojima su u prvostepenom postupku, na temelju odredaba Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, bile određene mjere zaštite (svjedoci tužilaštva A, B, C, D, te svjedoci odbrane 001, 002 i 003). Prihvatajući iskaze svjedoka kojima su u prvostepenom postupku bile određene mjere zaštite, vijeće je prihvatilo i mjere zaštite koje im je odredilo prvostepeno vijeće. Naime, za vrijeme svjedočenja svjedoka A, B, C i D, pored mjere zaštite u vidu dodijeljenih pseudonima, javnost je u potpunosti bila isključena.

26. Branilac optuženog je predložio saslušanje svjedoka pod pseudonimom D, na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja koji je održan dana 10.06.2010. godine, na okolnosti na koje ova svjedokinja u prvostepenom postupku nije ispitana, a koji prijedlog je vijeće prihvatilo. U pogledu prvobitno određenih mjera zaštite, branilac je istakao da su se određene okolnosti izmijenile, te da svjedokinja, koja je u prvostepenom postupku svjedočila na pretresu sa kojeg je javnost bila

isključena, pristaje svjedočiti uz prisustvo javnosti, ali da mjera zaštite njenog identiteta, odnosno pseudonim D i dalje ostane kao mjera zaštite.

27. Tužilac se navedenom prijedlogu nije protivio.

28. Vijeće je isključilo javnost sa glavnog pretresa u trenutku kada je svjedok D ušla u sudnicu, te je istu ispitalo na okolnost mjera zaštite pod kojima želi svjedočiti. Svjedokinja je potvrdila da ne nalazi potrebnim da javnost bude isključena za vrijeme njenog svjedočenja, ali je istakla da iz istih razloga zbog kojih su joj mjere zaštite određene u prvostepenom postupku i dalje ne želi da se njeno ime pominje u javnosti.

29. U skladu sa navedenim, vijeće je donijelo rješenje o izmjeni mjera zaštite prvobitno određenih svjedokinji D, na način da svjedokinja D svjedoči na pretresu uz prisustvo javnosti, dok je mjera zaštite njenog identiteta, odnosno obaveza korištenja pseudonima D umjesto njenog imena i prezimena i dalje ostala na snazi.

30. Na ročištu održanom 18.06.2010. godine, branilac optuženog Ante Kovaća, predložio je da se isključi javnost za vrijeme saslušanja svjedoka Envera Karajke, a na ročištu održanom 15.09.2010. godine, za vrijeme saslušanja svjedoka M1.

31. Vijeće je djelimično isključilo javnost na oba glavna pretresa kako bi saslušalo svjedoke na okolnost mjera zaštite pod kojima žele svjedočiti.

32. Na pretresu održanom 18.06.2010. godine, svjedok Enver Karajko je istakao da ne traži isključenje javnosti za vrijeme njegovog svjedočenja, pa čak ni zaštitu ličnih podataka, nego da, jedina mjera koju traži za vrijeme svjedočenja na pretresu pred vijećem apelacionog odjeljenja, jeste mjera zaštite njegovog lika, odnosno da se osigura da njegov lik ne bude prikazivan u javnosti.

33. Tužilaštvo nije istaklo protivljenje navedenom prijedlogu.

34. Vijeće je istaknuti prijedlog prihvatilo, te je donijelo rješenje kojim je omogućeno svjedoku da svjedoči na način da javnost ne bude upoznata sa njegovim likom.

35. U pogledu svjedoka M1, vijeće je na ročištu održanom 15.09.2010. godine, isključilo javnost, kako bi se odlučilo o traženim mjerama zaštite za ovog svjedoka, te je i sam svjedok saslušan na navedenu okolnost.

36. Prilikom isticanja prijedloga za saslušanje ovog svjedoka na pretresu sa kojeg bi javnost bila isključena, branilac optuženog je istakao da je svjedok prethodno već doživio određene neprijatnosti sa SIPA-om, te prilikom dostavljanja poziva za svjedočenje u svojstvu svjedoka odbrane. Sam svjedok je istakao da se plaši za svoju ličnu bezbjednost, te da osjeća strah od muževa svjedokinja A i B.

37. Tužilaštvo nije istaklo protivljenje da se ovaj svjedok sasluša na pretresu sa kojeg će javnost biti isključena.

38. Nakon što je razmotrilo prijedloge i izjašnjenja stranaka, vijeće je donijelo rješenje da svjedok bude saslušan na pretresu sa kojeg će javnost biti isključena, te je istom određen pseudonim M1.

B. ODBIJANJE DOKAZA ODBRANE

39. Na ročištu održanom 07.10.2010. godine, branilac optuženog Ante Kovaća predložio je da se kao dokaz uvede Izjava Dželilović Radžiba od 31.5.1993. godine, data vojnoj policiji 1. bataljona, 325. brdske brigade.

40. Tužilaštvo se protivilo izvođenju predmetnog dokaza, nalazeći isti irelevantnim.

41. Nakon što je razmotrilo istaknuti prijedlog branioca, vijeće je odbilo uvođenje predmetnog dokaza. Naime, vijeće je imalo u vidu da lice Dželilović Radžib nikada nije saslušano u krivičnom postupku protiv Ante Kovaća, niti je predloženo za svjedoka bilo od strane Tužilaštva, bilo od

strane odbrane. Iz navedenih razloga vijeće je i pomenutu izjavu ovog svjedoka cijenilo irelevantnom u pogledu mogućnosti eventualnog zasnivanja presude na takvom dokazu. Stoga je i uvođenje predmetnog dokaza vijeće odbilo.

C. ODGAĐANJE PRETRESA DUŽE OD 30 DANA

42. Član 251. stav 2. ZKP BiH određuje: “Glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uvidaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uvidaju”.

43. U postupku koji je voden pred Apelacionim vijećem u ovom predmetu, između ročišta održanih 23.07.2010. godine i 15.09.2010. godine, protekao je vremenski period duži od 30 dana.

44. Obzirom da nakon ročišta koje je održano 23.07.2010. godine, iz objektivnih razloga, nije bilo moguće zakazati novo ročište u okviru zakonskog roka od 30 dana, vijeće je zatražilo i dobilo saglasnost stranaka i branioca optuženog, da se nastavak glavnog pretresa zakaže po proteku navedenog roka. Tužilac, optuženi, te branilac optuženog su se izjasnili da neće u daljem toku postupka osporavati odluku o nastavku glavnog pretresa nakon proteka roka od 30 dana, niti će zahtijevati da glavni pretres iznova počne, na osnovu čega je vijeće donijelo odluku o odlaganju nastavka glavnog pretresa za dan 01.09.2010. godine. Međutim, iz objektivnih razloga, pretres nije mogao biti održan ni navedenog datuma, te je naknadno određen termin 15.09.2010. godine, kao datum nastavka pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, kojem ročištu su stranke i branilac optuženog uredno pristupili, te se nastavilo sa dokaznim postupkom odbrane optuženog.

III. ZAKON KOJI SE PRIMJENJUJE

A. UVOD

45. Optužnicom Tužilaštva BiH, optuženom Anti Kovaću, stavljeno je na teret da je nečovječno postupao i počinio protivzakonita zatvaranja i odvođenja u koncentracione logore, prisiljavanje

druge osobe upotrebom sile i prijetnje na seksualni odnos- silovanje, prisiljavanje na prinudan rad i pljačku imovine, kao dio krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) KZ BiH, a kojim radnjama je prekršio i odredbu člana 3. Ženevskih konvencija od 12.08.1948. godine. Optuženi se tereti prema doktrini individualne krivične odgovornosti iz člana 180. stav 1. KZ BiH.

46. Prvostepenom presudom broj X-KR-08/489 od 10.07.2009. godine, optuženi Ante Kovač oglašen je krivim da je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH, u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, dok ga prvostepeno vijeće nije oglasilo krivim za nečovječno postupanje, kao oblik izvršenja istog krivičnog djela koje propisuje odredba člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH. Obzirom da je prvostepena presuda ukinuta na temelju žalbe branioca, te da ista nije pobijana u oslobadajućem dijelu, postala je pravosnažna u odnosu na djelo iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH.

47. Članom 173. stav 1. propisano je:

“Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini keje od ovih djela...e) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njeje bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje)...protivpravno odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja....; f) prisiljavanje na prinudni rad.....kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.”

48. Kako iz sadržaja zakonske definicije krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva proizilazi, na navedeni način propisano krivično djelo, ima blanketni karakter. Dakle, kao i kod svih krivičnih djela sa blanketnom dispozicijom, da bi se utvrdilo da li su se u određenim radnjama ostvarila bitna obilježja krivičnog djela, potrebno je konsultovati blanketni propis, odnosno propis na koji se blanketna dispozicija odnosi. Blanketni propisi kod krivičnih djela propisanih odredbom člana 173. KZ BiH, jesu pravila međunarodnog prava.

49. Stoga, da bi se uopšte moglo govoriti o krivičnom djelu koje propisuje odredba člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH, prije svega potrebno je dokazati da radnje izvršenja krivičnog djela, predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, tačnije potrebno je utvrditi da su radnje optuženog preduzete protivno temeljnim principima čije poštivanje nalažu odrebe međunarodnog

prava. Pored uvjeta da je djelo počinioca počinjeno protivno pravilima međunarodnog prava, ostali bitni elementi ovog krivičnog djela, a čije postojanje je nužno utvrditi u svakom konkretnom slučaju, jesu: a) kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije; b) djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom; c) počinitelj mora narediti ili počiniti djelo.

B. BITNA OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ

ČLANA 173. STAV 1. TAČKE E) I F) KZ BIH

1. Kršenje pravila međunarodnog prava

50. Optužnicom Tužilaštva BiH, optuženom je stavljeno na teret da je postupao suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata od 12.08.1949. godine. Pravila sadržana u ovom članu smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne smiju odstupati i koji su dužne poštovati.

51. Zajednički član 3. Ženevskih konvencija propisuje:

"U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, a koji izbije na teritoriji jedne od visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu biće dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe: (1) Prema **licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima**, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, postupat će se, u svakoj prilici, **čovječno bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja** utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tu svrhu zabranjeni su i ostaju zabranjeni, u svako doba i na svakom mjestu, sljedeći postupci prema gore navedenim osobama:

*a) **ugrožavanje života i fizičkog integriteta**, posebno sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnih postupaka i mučenja;*

b) uzimanje talaca;

*c) **povrede ličnog dostojanstva**, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;*

a) izricati kazni i izvršavati pogubljiva bez prethodne presude izrečene pred redovno ustanovljenim sudom i praćenog svim sudskim garantijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

(2) Ranjenici i bolesnici biće prihvaćeni i njegovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet Crvenog križa, može zaraćenim stranama ponuditi svoje usluge.

Zaraćene će strane nastojati da posebnim sporazumima osnaže sve odredbe ili dio ostalih odredaba ove Konvencije.

Primjena prethodnih odredaba ne utječe na pravni položaj zaraćenih strana.“

52. Kako iz sadržaja citirane odredbe zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija proizilazi, zadatak vijeća, u cilju utvrđivanja postojanja ovog prvog *chapou elementa*, kao preduslova za postojanje samog krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, bio je na prvom mjestu utvrditi da li su njegove radnje, bile usmjerene prema, u skladu sa odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, zaštićenoj kategoriji stanovništva- civilima, a potom i da li je optuženi svojim radnjama postupio protivno obavezi čovječnog postupanja, kako to nalaže odredba zajedničkog člana 3., odnosno da li je, svojim radnjama prekršio zabrane propisane tačkama a) i c) zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija (koje tačke predmetnog člana su relevantne za konkretan predmet).

(a) Pitanje statusa zatočenih lica

53. Dakle, prvi zadatak kod utvrđivanja da li su u radnjama optuženog ostvarena obilježja kršenja pravila međunarodnog prava, bilo je nužno utvrditi status lica prema kojima su navedene radnje preduzete, tačnije bilo je potrebno utvrditi da li su radnje preduzete prema, u skladu sa odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, zaštićenoj kategoriji stanovništva- civilima. Naime, tumačenjem sadržaja odredbe zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, dolazi se do zaključka da zaštićenu kategoriju stanovništva čine lica koja ne učestvuju neposredno u

neprijateljstvima, uključujući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i/ili osobe izbačene iz borbenog stroja¹, te lica onesposobljena za borbu.

54. Odbrana u ovom predmetu je tokom cijelog postupka pred vijećem Apelacionog odjeljenja izvodila dokaze u pravcu osporavanja tvrdnji Tužilaštva da su zatočenici u objektima Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, bili civili, odnosno u pravcu dokazivanja da se radilo o pripadnicima Armije BiH.

55. Odbrana je, dakle, zastupala tezu da su lica zatočena u objektima Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, imala status pripadnika Armije BiH, a ne civila kako je to navedeno u optužnici, te stoga njihovo zatvaranje nije bilo nezakonito. Takvo uvjerenje odbrana je temeljila na stavu koji je, kako je branilac tokom postupka isticao, zauzelo žalbeno vijeće MKSJ-a u predmetima Kordić/Čerkez i Blaškić², te dokazima koje je prezentirao tokom postupka pred apelacionim vijećem Suda BiH, naročito vojnim knjižicama lica koja su bila zatočena u pomenutim objektima u inkriminisanom periodu i njihovim iskazima u kojima su potvrdili da u vojnim knjižicama imaju upisan vojni staž, kao pripadnika Armije R BiH od 6. aprila 1992. godine.

56. Apelaciono vijeće je razmotrilo argumente odbrane kojima je pobijana teza Tužilaštva da su zatočena lica imala civilni status, te je na temelju savjesne ocjene svih izvedenih dokaza, a i na temelju analize presuda žalbenih vijeća u predmetima Blaškić i Čerkez, došlo do slijedećih zaključaka:

57. Naime, članom 50. Protokola I uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine, propisano je da se „civilom smatra (...) svaka osoba koja ne pripada nijednoj od kategoriji navedenih u tačkama 1., 2., 3. i 6. člana 4.A. i u članu 43. ovog protokola. Iz navedene odredbe proizlazi da status civila nemaju: 1) pripadnici oružanih snaga jedne strane u sukobu, pripadnici milicija i dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih oružanih snaga; 2) pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih jedinica, podrazumijevajući tu i pripadnike organiziranih

¹ Vidjeti presudu Suda BiH broj X-KRŽ-05/42 Nikola Andrum, str.16, pozivanje na presudu pretresnog vijeća u predmetu MKSJ Blagojević i Jokić od 17.01.2005. godine, paragraf 544

² Branilac se nikada nije izričito pozvao na paragraf ili dio presude u kojem su žalbena vijeća u pomenutim predmetima zauzela takav stav

pokreta otpora koji pripadaju jednoj strani u sukobu i koji djeluju izvan ili u okviru svoje vlastite teritoriju, čak i ako je ta teritorija okupiran, pod uvjetom da te milicije ili dobrovoljačke jedinice, pod uvjetom da te milicije ili dobrovoljačke jedinice, podrazumijevajući tu i ove organizirane pokrete otpora, ispunjavaju slijedeće uvjete: (a) da na čelu imaju lice odgovorno za svoje potčinjene; (b) da imaju određen znak za razlikovanje i koji se može uočiti na odstojanju; (c) da otvoreno nose oružje; (d) da se pri svojim djelovanjima pridržavaju ratnih zakona i običaja; 3) Pripadnici redovnih oružanih snaga koji izjavljuju da pripadaju jednoj vladi ili vlasti koju nije priznala sila pod čijom se vlašću nalaze....; 6) **Stanovništvo neokupirane teritorije koje se usljed približavanja neprijatelja dobrovoljno diže na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezdi, a koje nije imalo vremena da se organizira kao redovna oružana sila, ako ono otvoreno nosi oružje i ako poštuje zakone i običaje.**“

58. Obzirom da lica zatočena u objektima, sa izuzetkom Ediba Zlotrga, koji je bio aktivni policajac u vrijeme lišenja slobode i Sameta Sadibašića, koji je prema vlastitom kazivanju bio pripadnik Armije R BiH, ne pripadaju nijednoj od prve tri kategorije lica kako to propisuje član 50 protokola I uz Ženevske konvencije, Vijeće je preispitalo mogu li se lica koja su u inkriminisanom periodu bila zatočena u objektima Radničkog univerziteta, SDK i Kino sale u Vitezu, podvesti pod kategoriju 6. koju propisuje navedeni član, odnosno da li je riječ o stanovništvu koje se „diglo na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezdi“.

59. U tom smislu vijeće je cijenilo iskaze svih saslušanih svjedoka koji su bili zatočeni u pojedine zatočeničke objekte u periodu aprila i maja 1993. godine. Svjedoci Enes Šurković, Salih Cicvara, Edin Bešo, Ermedin Gerina, Muhamed Šehaganović, Derviš Subašić, Bahtija Sivro, Suad Salkić, Mirsad Ahmić, Ahmet Kalčo, Alija Bašić, Ćazim Ahmić i Sead Hidić, bez izuzetka su potvrdili da su na dan početka sukoba između Armije R BiH i HVO na području opštine Vitez, bili u svojim domovima, te da svoje stanove i kuće nisu napuštali do momenta kada su privedeni u prostorije Radničkog univerziteta, SDK ili Kino sale. U momentu zarobljavanja, nisu nosili uniformu, nisu imali naoružanje i nisu bili pripadnici bilo koje vojne formacije ili policijskih snaga. Svjedoci Tužilaštva, Ahmet Kalčo i Ćazim Ahmić, istakli su da su pripadnicima HVO-a, na dan početka sukoba kada su isti došli u pretres njihovih stanova u potrazi za oružjem, predali pištolje koje su imali na dozvolu, dok drugo oružje nisu ni imali. Ostali saslušani svjedoci također su istakli

da su pripadnici HVO-a, na dan početka sukoba pretresali njihove stanove i kuće u potrazi za oružjem, ali da ništa od oružja nisu imali. Sve navedeno ukazuje da se ova lica se ne mogu podvesti pod kategoriju koju propisuje član 50. stav 6. Protokola I uz Ženevske konvencije. Dakle, sve te činjenice govore u prilog zaključku da su isti, u momentu kada su lišeni slobode i odvedeni u prostorije Radničkog univerziteta, SDK ili Kino sale u Vitezu imali status civila. Status civila, nesumnjivo su imale i dvije žene, osobe B i D, koje su određeni period aprila mjeseca bile zatočene u prostorijama SDK. Potvrdu za svoj zaključak, da su lica zatočena u prostorijama Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, imala status civila, a time i status zaštićenih osoba prema odredbi zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, Vijeće je našlo i u presudi žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kordić/Čerkez, gdje je utvrđeno da „se štab Viteške brigade nalazio u zgradi Kina u Vitezu gdje su bili zatočeni civili.“³

60. Nadalje, vijeće je imalo u vidu da se pojedina lica, zatočena u navedenim prostorijama u inkriminisanom periodu ne mogu smatrati civilima. Naime, Edib Zlotrg, u inkriminisanom periodu obavljao je funkciju aktivnog policajca, dok je Samet Sadibašić bio pripadnik Armije BiH. Iako su oba navedena lica lišena slobode dok su se nalazili kod svojih kuća, ista se ne mogu smatrati civilima. Međutim, sukladno stavu koji je zauzelo pretresno vijeće u predmetu Blaškić, a koji zaključak pretresnog vijeća je potvrdilo žalbeno vijeće u istom predmetu⁴, kao i u predmetu Kordić-Čerkez⁵, da „prisustvo pripadnika grupa otpora ili bivših boraca koji su položili oružje među stanovništvom ne mijenja civilne karakteristike tog stanovništva“, i ovo Vijeće nalazi, da prisustvo nekolicine pojedinaca u zatočeničkim objektima, koji nisu u inkriminisanom periodu imali status civila, u grupi od više od 250 zatočenih civila, ne mijenja civilni karakter zatočenika.

61. Odbrana je u pravcu dokazivanja necivilnog karaktera zatočenih bošnjaka muslimana, u postupku pred apelacionim vijećem, ponovo saslušala svjedoke u prvostepenom postupku pozvane od strane Tužilaštva, a koji su u inkriminisanom periodu bili zatočeni u objektima Radničkog univerziteta, SDK ili Kina u Vitezu, te iste ispitala na okolnost priznatog ratnog staža koji im je upisan u vojne knjižice. Također, u prilog svoje tvrdnje odbrana se poziva na stav apelacionog

³ Paragraf 909, drugostepene presude u predmetu Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza, broj IT-95-142/2-A od 17. decembar 2004. godine

⁴ Vidjeti drugostepenu presudu u predmetu Tužilac protiv Tihomira Blaškića, broj IT-95-14-A od 29. Jula 2004. godine, paragraf 113

⁵ Vidjeti paragraf 50, drugostepene presude Dario Kordić-Mario Čerkez

vijeća u predmetu Kordić- Čerkez da (...) prestaje potreba za primjenu koncepta kvaziborca, (...) slično tome nestaju i svi pojmovi povremenog vojnika, polucivila i poluvojnika ili statusa vojnika po noći i mirnog građanina po danu.“⁶

62. Iako je nesporno da su svjedoci Derviš Subašić, čija je i vojna knjižica uložena kao dokaz odbrane u sudski spis, te svjedoci Ermedin Gerina (002), Salih Cicvara, Edin Bešo, Suad Salkić, Mirsad Ahmić, Ahmet Kalčo, Bahtija Sivro te Sulejman Kavazović izjavili da im je priznat ratni staž od 1992. godine, vijeće nalazi da bez obzira na taj podatak koji je upisan u njihove vojne knjižice, isti u momentu lišavanja slobode nakon 16.04.1992. godine, nisu imali status pripadnika Armije R BiH. Naime, iz iskaza svjedoka Salih Cicvare proizlazi da je u junu 1992.godine bio mobilisan, te da je upućen na visočko ratište, sa kojeg se vratio u Vitez i ponovo počeo raditi u fabrici na poslovima koje je obavljao i prije rata. Na radnu obavezu u fabrici, njega, kako je istakao na pretresu pred apelacionim vijećem, nije rasporedila Armija, nego je to bilo radno mjesto na kojem je radio i prije rata. Nadalje, Enes Šurković istakao je da su se svi vojnici TO (teritorijalna odbrana) iz Viteza, odred koji je brojao 310 ljudi koji je bio raspoređen na ratište u Visokom, poslije dva-tri mjeseca vratili u Vitez. On je otišao u srednjoškolski centar, gdje je radio kao profesor i nastavio tamo raditi svoj posao.

63. Dakle, iz iskaza ovih svjedoka, naročito svjedoka Enesa Šurkovića koji potvrđuje da su se svi pripadnici TO iz Viteza koji su bili mobilisani u junu 1992. godine, nakon par mjeseci vratili u Vitez, te su se, a kako proizlazi iz iskaza kako Enesa Šurkovića, tako i Salih Cicvare, vratili na posao, a u momentu lišenja slobode nisu imali nikakvu vojnu obavezu, vijeće zaključuje da se isti, a kako je to odbrana nastojala da dokaže, ne mogu smatrati pripadnicima Armije BiH. Ratni staž ovih lica, koji je upisan u vojne knjižice, a upisivanje je vršeno nakon rata, obuhvatio je cjelokupan period od prve mobilizacije do prestanka rata i potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma iako isti, u momentu lišenja slobode u aprilu 1993. godine, nisu imali bilo kakvu vojnu obavezu. Naime, oružani sukob na području opštine Vitez, kako su to potvrdili svi saslušani svjedoci, između Armije R BiH i HVO, počeo je 16. aprila 1993. godine, pa stoga, u periodu od aprila 1992. godine do navedenog datuma, nije bilo potrebe za bilo kakvim vojnim angažovanjem ovih lica na području opštine Vitez. Oni su obavljali poslove na kojima su bili zaposleni i prije rata, nisu nosili uniforme, niti su imali naoružanje, što su pokazali pretresi njihovih stanova o kojima su svi svjedočili, a

⁶ Paragraf 51, drugostepene presude Dario Kordić-Mario Čerkez

kojom prilikom nije pronađeno bilo kakvo naoružanje. S tim u vezi, vijeće nalazi da su navedena lica, uz izuzetak već pomenutih Sameta Sadibašića i Ediba Zlotrga, te Sulejmana Kavazovića koji je na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja istakao da je bio načelnik TO Vitez i radio kao vojni policajac, u momentu lišenja slobode i zarobljavanja, imali status civila. Navedeno implicira, da je riječ o kategoriji zaštićenoj prema odredbama zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija

(b) Postupanje protivno obavezi čovječnog postupanja koju nalaže odredba zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija

64. Iako zajednički član 3. Ženevskih konvencija, propisuje obavezu čovječnog postupanja, precizno ne definiše šta se pod tim ima smatrati. Sam pojam čovječnog postupanja, zbog svoje širine, bilo bi teško i definisati. Osim toga, ono što je nužno sankcionisati jeste ponašanje koje odstupa od principa čovječnosti, pa se i kroz međunarodno pravnu praksu, ali i ustave, zakone, konvencije i komentare mnogih država, nastojalo definisati ono što se ima smatrati nečovječnim postupanjem, te osigurati zaštita pojedinaca od takvog, nečovječnog postupanja. Obzirom da naš zakonodavac, iako sankcioniše nečovječno postupanje, ne daje definiciju koja ponašanja se podvode pod pojam nečovječnog postupanja, vijeće je konsultujući međunarodno pravnu praksu, adekvatnom i primjenjivom našlo definiciju nečovječnog postupanja koju je dalo pretresno vijeće MKSJ u presudi *Kordić i Čerkez*, a gdje je nečovječno postupanje definisano kao „namjerna radnja ili propuštanje, tj. radnja koja je, objektivno gledano smišljena, a ne slučajna, a koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo.“⁷

65. Radnje koje su optužnicom Tužilaštva optuženom stavljene na teret jesu protivpravno zatvaranje, odvođenje na prisilni rad, silovanje i pljačka. Sve navedene radnje, po ocjeni ovog vijeća, mogu se podvesti pod pojam nečovječnog postupanja, koje je zabranjeno odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija.

66. Naime, nezakonito zatvaranje, kako je prethodno utvrđeno, civila, dakle lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, ispunjava kriterije iz prethodno date definicije

⁷ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 256

nečovječnog postupanja jer je prije svega riječ o namjernoj, smišljenoj radnji, koja nanosi tešku duševnu patnju i predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo. Pravo na slobodu je jedno od temeljnih ljudskih prava, koje i u skladu sa EKLJP može biti ograničeno samo u zakonom predviđenim slučajevima. Svako drugo lišavanje slobode, dakle lišavanje ovog prava, bez adekvatnog pravnog osnova, a koji u konkretnom slučaju nije postojao, jeste proizvoljno, a time i nezakonito. Naime i pravilima Običajnog međunarodnog humanitarnog prava propisano je da je zabranjeno proizvoljno lišavanje slobode⁸. Samim tim, nameće se zaključak da radnje protivzakonitog zatvaranja, opisane u tački 1. optužnice, koje je preduzeo optuženi, nesumnjivo predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava i to, kako zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, jer takve radnje nesumnjivo imaju karakter nečovječnog postupanja, tako i kršenje pravila običajnog međunarodnog humanitarnog prava.

67. Odvođenje na prisilni rad, koji podrazumjeva odvođenje na prve borbene linije radi kopanja rovova za vojne snage sile koja civile drži u zatočenju, u konkretnom slučaju HVO-a, također predstavlja namjerno i smišljeno nečovječno postupanje, kojim postupanjem su u opasnost dovedeni životi zatočenika, a više njih je i smrtno stradalo, uslijed čega je navedeno postupanje, za rezultat imalo tešku duševnu i fizičku patnju zatočenika, i ozbiljan nasrtaj na njihovo dostojanstvo. Uzimanjem učešća u navedenim radnjama, optuženi je direktno prekršio odredbu člana 3. (1)a Ženevskih konvencija.

68. Silovanje, kao oblik izvršenja predmetnog krivičnog djela, nesumnjivo predstavlja namjerno i smišljeno nečovječno postupanje, koje predstavlja grubi nasrtaj na ljudsko dostojanstvo žrtve, a za posljedicu ima tešku duševnu i tjelesnu patnju. Kako silovanje predstavlja nasilje protiv tijela žrtve, dakle povredu, takvim ponašanjem optuženi je direktno prekršio odredbu zajedničkog člana 3. stav 1. tačka a) Ženevskih konvencija, ali i odredbe Običajnog međunarodnog humanitarnog prava, kojima je, u pravilu 93. propisano da su zabranjeni silovanje i drugi oblici spolnog nasilja.

69. Zabrana pljačke, a naročito pljačkanja lične imovine osoba lišenih slobode⁹ izričito je propisana pravilima Običajnog međunarodnog humanitarnog prava. Međutim, navedena radnja, naročito izvršena u okolnostima kakve su postojale u konkretnom slučaju, kada su lica lišena

⁸ Studija o običajnom međunarodnom humanitarnom pravu, J.M. Henckaerts, pravilo 99

⁹ Ibid, pravilo 52. i 122.

slobode opljačkana na način da im je oduzeta jedina imovina, nekolicina stvari od vrijednosti koje su imali uz sebe, po ocjeni ovog vijeća, također ima karakter namjernog, smišljenog nečovječnog postupanja, koja radnja, upravo zbog pomenutih okolnosti u kojima je izvršena, predstavlja grubi nasrtaj na ljudsko dostojanstvo, a za posljedicu tešku duševnu patnju žrtava.

70. Na temelju svega navedenog, vijeće je zaključilo da je optuženi svojim radnjama prekršio zajednički član 3. Ženevskih konvencija, kao temeljni princip međunarodnog prava od kojeg ni u kom slučaju nije smio odstupiti, zbog čega je prvi od opštih elemenata krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koji propisuje odredba člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH, „kršenje pravila međunarodnog prava“, u radnjama optuženog, nesumnjivo ispunjen.

2. Postojanje rata, oružanog sukoba ili okupacije

71. Na temelju dokaza izvedenih na glavnom pretresu, ovo vijeće je van razumne sumnje zaključilo, da je u inkriminisanom periodu, na području opštine Vitez, postojao oružani sukob između Armije R BiH i HVO.

72. Kako je to definisano u presudi u predmetu Tadić, oružani sukob postoji kada god postoji pribjegavanje oružanoj sili između država ili produženo oružano nasilje između državnih vlasti i organizovanih naoružanih grupa ili između takvih grupa unutar jedne države.

73. Zaključak o postojanju oružanog sukoba na području opštine Vitez u inkriminisanom periodu, vijeće je izvelo na temelju savjesne ocjene dokaza koji su uloženi u sudski spis. Tako iz dokaza T-22, proizlazi da je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na temelju amandmana LI tačka 5. stav 3. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 20. juna 1992. godine, donijelo Odluku o proglašenju ratnog stanja. Istoga dana, na osnovu člana 8. Uredbe sa zakonskom snagom o odbrani (Službeni list R BiH broj 4/92), Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donijelo je i Naredbu o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine. Međutim, oružani sukob na području opštine Vitez počeo je znatno kasnije. Takav zaključak vijeće izvodi na temelju analize iskaza svjedoka saslušanih na glavnom pretresu pred prvostepenim i apelacionim vijećem, koji su na gotovo identičan i slikovit način, opisali događaje od 16. 04.1993. godine, kada su u jutarnjim satima čuli pucanje po gradu Vitezu i okolini, zatim dolaske naoružanih pripadnika HVO-a u maskirnim uniformama u njihove stanove, gdje su

vršili pretres i odvodili muškarce Bošnjake u objekte Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu. Navedeni datum svi svjedoci opisuju kao datum početka sukoba, iz čega vijeće zaključuje da je oružani sukob na području opštine Vitez zaista počeo najkasnije navedenog datuma. Navedenu činjenicu, o datumu početka oružanog sukoba, potvrđuju i saslušani svjedoci odbrane, dok odbrana istu također ne dovodi u pitanje.

74. Nadalje, postojanje oružanog sukoba na području opštine Vitez u periodu koji je relevantan za utvrđivanja postojanja predmetnog krivičnog djela, potvrđuju i drugi u spis uvedeni dokazi i to: zapovijedi HVO od 16.04.1993. godine¹⁰ i 17.04.1993. godine¹¹. Tako se u Zapovijedi od 17.04.1993. godine, između ostalog, navodi: “zbog pojačanog djelovanja muslimanskih snaga na prostoru Kubera...u cilju sprječavanja ovladavanja i stavljanja pod kontrolu pomenute prometnice zapovijedam snagama iz sastava Viteške brigade, brigade Zrinski i IV Bojne vojne policije uspostaviti crtu odbrane u širem rejonu Kubera i uvezati se od Vidovića ..., sa zadatkom: organizirati odsudnu odbranu na danoj crti i pod svaku cijenu spriječiti prodor neprijatelja prema Kaoniku i Nadiocima...”. Isto tako, u jednoj od zapovijedi HVO od 16.04.1993. godine¹² se navodi “...zadaća vaših snaga izvršiti posjedanje rejona odbrane, blokirati sela i spriječiti svaki ulaz – izlaz iz sela. U slučaju otvorenog napadnog djelovanja Muslimana preciznom vatrom iz P/N neutralisati ga i spriječiti mu pokret...”.

75. Sve navedeno po ocjeni ovog vijeća, ne ostavlja mjesta bilo kakvoj sumnji da je u inkriminisanom periodu na području opštine Vitez postojao oružani sukob između A R BiH i HVO, čime je ispunjeno i drugo bitno obilježje predmetnog krivičnog djela.

3. Povezanost djela počinioca sa oružanim sukobom (nexus)

76. Kada je riječ o povezanosti djela počinioca sa oružanim sukobom, potrebno je istaći da za utvrđivanje postojanja ovog, bitnog obilježja krivičnog djela, nije nužno utvrditi postojanje uzročno posljedične veze između preduzetog zločina i samog rata ili oružanog sukoba, nego je dovoljno

¹⁰ Povlačenje postrojbi čete VP iz Travnika u Vitez od 16.04.1993. godine (T 26)

¹¹ Zapovijed zapovjednicima „Viteške“ brigade i brigade „Zrinski“ od 17.04.1993. godine (T 27)

¹² Borbena zapovijed – naredba za sprečavanje napadanog djelovanja neprijatelja/ekstremnih muslimanskih snaga/ i blokada šireg prostora Krušćice, Vranjske i D. Verčerska, od 16.04.1993. godine (T 23)

utvrditi „da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da poćini zloćin, njegovu odluku da ga poćini, naćin poćinjenja zloćina ili cilj s kojim je poćinjen“¹³.

77. S tim u vezi bilo je potrebno utvrditi status optuženog u vrijeme poćinjenja krivićnog djela.

78. Ono što je nesporno jeste da je u inkriminisanom periodu optuženi bio pripadnik Brigadne vojne policije Viteške brigade. To proizlazi iz dokaza T-30, Spisak djelatnika i vojnih policajaca IV bojne vojne policije Vitez, sa podrućja općine Vitez broj 02-4/3-07-542/93 od 27.03.1993. godine, gdje se na spisku pripadnika „Viteške brigade“, pod rednim brojem 7. nalazi ime Ante Kovaća, a tu ćinjenicu ne spori ni sama odbrana. Međutim, za razliku od teze Tužilaštva da je on u inkriminisanom periodu obnašao funkciju zapovjednika Brigadne vojne policije Viteške Brigade, odbrana je takvu ulogu optuženog osporavala, istiućući da je on u inkriminisanom periodu obnašao dućnost desetnika, dok je zapovjednik postao kasnije, u julu 1993. godine.

79. Vijeće je našlo dokazanom van razumne sumnje tezu Tužilaštva, odnosno utvrdilo da je optuženi Ante Kovać i u aprilu i maju 1993. godine, obnašao dućnost zapovjednika Brigadne vojne policije Viteške brigade, koja je ćuvala civile Bošnjake, zatoćene u objektima Radnićkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu.

80. Naime, iz dokaza T-35, Zapovjed broj 01-222/93 od 01.05.1993. godine, proizlazi da je zapovjednik brigadne policije na dan 01.05.1993. godine bio optuženi, dok je na dokazu T-50, Izvješću o kontroli stanova od 04.05.1993. godine, u potpisu navedeno da su kontrolu izvršili Ivica Jukić i zapovjednik vojne policije Anto, što implicira da je rijeć o Anti Kovaću, u funkciji zapovjednika brigadne vojne policije Viteške brigade. I sama odbrana u dokaze je uvela dokumentaciju oznaćenu brojem D- 9, u okviru kojeg dokaza je dokument oznaćen kao D-9/15, Izvješće zapovjedniku Viteške brigade, gospodinu Mariju Ćerkezu za period od 07.04. do 13.04.1993. godine, koju je potpisao zapovjednik vojne policije Anto Kovać, iz ćega proizilazi da je on u navedenom periodu obnašao funkciju zapovjednika brigadne vojne policije Viteške brigade, dok je u dokumentima oznaćenim brojevima 12, 13 i 14 u okviru navedenog dokaza T-9,

¹³ Tužilac protiv Kumarca i drugih, predmet broj: IT-96-23 i IT -96-23/1 –A, presuda od 12.6.2002. godine, stav 58

Izveščima koja datiraju od 28. i 29.05.1993. godine, odnosno 08.06.1993. godine, u potpisu također zapovjednik vojne policije Anto Kovać.

81. Vijeće je navedene dokaze cijenilo u vezi sa iskazima svjedoka saslušanih na glavnom pretresu i pretresu pred vijećem apelacionog odjeljenja, koji su u svojim iskazima govorili o naredbodavnom odnosu optuženog prema ostalim vojnim policajcima, te utisku koji su oni stekli za vrijeme boravka u prostorijama Radničkog univerziteta, SDK ili Kina u Vitezu, da je optuženi Anto Kovać imao ulogu zapovjednika.

82. Tako je svjedok Mirsad Ahmić istakao da je za vrijeme dok je bio zatvoren u prostorijama SDK povremeno viđao optuženog, koji je nosio maskirnu uniformu, te da, iako on nije znao zašto je on tu dolazio, kasnije u toku boravka u tim prostorijama zaključio da je Anto Kovać vrsta nekog zapovjednika. Dalje on govori o odnosu stražara prema optuženom, te ističe da je iz razgovora sa ocem saznao da je vojni policajac Srećko Petrović kojeg su poznavali od ranije, i od kojeg je njegov otac tražio dozvolu da ih puste na kupanje, pitao „Žapca“ da ih pusti na kupanje. „Žabac“ je, kako su mnogi saslušani svjedoci potvrdili, a ni odbrana tu činjenicu nije osporavala, nadimak optuženog Ante Kovaća.

83. Svjedok Enes Šurković je rekao da je u početku mislio da je Zlatko Nakić bio komandir vojne policije, ali je kasnije shvatio da je komandir vojne policije zapravo Anto Kovać.

84. Edib Zlotrg, koji je također bio u inkriminisanom periodu zatočen u Kino dvorani, u svom iskazu rekao je da je za vrijeme svog boravka u navedenim prostorijama, nekoliko puta vidio optuženog, koji je nosio maskirnu uniformu, bijeli opasač i značku vojne policije, te da mu je bilo poznato da je on bio „neki od zapovjednika“.

85. Svjedok Bahtija Sivo, također je na glavnom pretresu istakao da je u prostorijama u kojima je bio zatočen, vidio optuženog dva puta, te da je na oglasnoj ploči u holu Doma kulture vidio spisak na kojem je pisalo ime Ante Kovaća, koji je bio označen kao zapovjednik Vojne brigadne policije Viteške brigade, a ispod njegovog imena Zlatan Nakić, koji je na tom spisku bio označen kao zamjenik zapovjednika. Nadalje, ovaj svjedok je u svom iskazu također potvrdio da je Anto Kovać bio jedini koji je mogao odobriti da ide kući na kupanje.

86. Svjedok Suad Salkić navodi da je za vrijeme svog zatočenja u prostorijama Kino sale, vidio optuženog sa nekoliko pripadnika Vojne policije, te da je isti izdavao određena naređenja, a ostali vojni policajci su se ponašali kao da im je on pretpostavljeni. Svjedok ističe da je optuženi imao određeni rejting i uticaj, da se nalazio na istaknutoj poziciji u okviru te strukture.

87. Svjedok Sulejman Kavazović, koji je u inkriminisanom periodu bio zatočen u prostorijama SDK, također je istakao da je „Žabac“ bio nadređeni, da je čuo druge vojne policajce kako govore „nemojte bez odobrenja Žapca“, te da je njega lično Dragan Čalić odveo na kupanje, ali mu je rekao da mora požuriti jer je to učinio na svoju ruku, jer nije dobio odobrenje da ga pusti na kupanje.

88. Svjedok Senad Hidić je istakao da je Antu Kovaća vidio u prostorijama u kojima je bio zatvoren, da je nosio maskirnu uniformu i bijeli opasač, te da je prema njegovom ponašanju, on mislio da je riječ o nekom šefu ili zapovjedniku policije. Također, istakao je da je Ante Kovać organizovao prevoz i izlazak iz Viteza za njega i njegovu porodicu, te da mu je rekao da pribavi potvrdu od doktora kako ne bi morao ići na kopanje rovova.

89. Svjedok Sulejman Kalčo, na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja, istakao je da je 30.04.1993. godine, kada je u svojstvu načelnika štaba TO Vitez, došao na pregovore, vidio optuženog Antu Kovaća, za kojeg mu je Mario Čerkez rekao da je „Žabac“ komandir policije „Viteške brigade“.

90. Svi ti dokazi, posmatrani u vezi sa materijalnim dokazima uložnim u sudski spis, kod ovog vijeća stvaraju van svake razumne sumnje, uvjerenje da je optuženi, u inkriminisanom periodu aprila i maja 1993. godine, obnašao funkciju zapovjednika brigadne vojne policije Viteške brigade.

91. Dokazi odbrane, izvedeni u pravcu pobijanja istaknute teze Tužilaštva, nisu za ovo vijeće bili dovoljno uvjerljivi da bi doveli u pitanje navedeni zaključak. Kako je istaknuto, odbrana je svoju tezu bazirala na činjenici da je optuženi u inkriminisanom periodu imao ulogu desetnika, dok je zapovjednik vojne policije bio Ivo Petrović. Međutim, za razliku od niza svjedoka koji Antu Kovaća, zvanog „Žabac“, prepoznali i identifikovali kao zapovjednika vojne policije u inkriminisanom periodu, niti jedan svjedok nije spomenuo Ivu Petrovića u tom svojstvu, niti postoji

bilo koji materijalni dokaz iz perioda aprila ili maja 1993. godine, iz kojeg bi proizilazilo takvo svojstvo Ive Petrovića. Pokušaj odbrane, da navedeno opravda činjenicom da je ime Ante Kovaća, kao poznatog prijeratnog fudbalera iz Viteza, svim svjedocima bilo poznato, dok Ivu Petrovića nisu poznavali, ovo vijeće je cijeno uovjerljivim i u cijelosti nelogičnim.

92. Sam navodni alibi optuženog, na kojeg je odbrana ukazivala tokom cijelog postupka, odnosno činjenica da je isti polovinom maja mjeseca imao operaciju čira, te da je nakon toga bio na bolovanju, također nije mogla za rezultat imati drugačiji zaključak ovog vijeća. Naime, vijeće ne nalazi upitnim da je optuženi Ante Kovać imao navedenu operaciju, što je nedvojbeno potvrđeno i dokazom D-7, Dopisom bolnici „Dr Fra Mato Nikolić“ Nova Bila od 24.06.2009. godine, iz kojeg proizlazi da je optuženi bio u bolnici od 13. do 22. maja 1993. godine, te iskazom svjedoka dr. Boška Pavlića. Međutim, boravak optuženog u bolnici ne obuhvata cjelokupan period u kojem su preduzimate radnje koje su optuženom stavljene na teret, a svi saslušani svjedoci su nedvojbeno potvrdili njegovo prisustvo u prostorijama gdje su bili zatočeni, te stoga jedan takav dokaz postaje irelevantan, u kontekstu dokazivanja predmetnih inkriminacija.

93. Dakle, vijeće nalazi da je optuženi, uslijed okolnosti postojanja oružanog sukoba, bio angažovan u brigadnoj vojnoj policiji Viteške brigade, u kojoj je obnašao funkciju zapovjednika, te je navedena okolnost, istom omogućila da učestvuje u protivzakonitom zatvaranju civilnog bošnjačkog stanovništva, prisiljavanju na prinudni rad, pljački njihove imovine, te da izvrši krivično djelo silovanja.

94. Postojanje oružanog sukoba je, kako iz navedenog proizilazi, u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost i volju optuženog da poćini predmetni zločin, ali i na sam način poćinjenja istog. Naime, upravo kao pripadnik vojne policije HVO-a, koja snaga je imala dominaciju na području Viteza nakon 16.aprila 1993. godine, kada je oružani sukob počeo, a posebno kao njen zapovjednik, optuženi je bio u mogućnosti ostvariti kontrolu nad žrtvama- civilima Bošnjacima koji su bili u manjini, dok je silovanje osobe A, odraz upravo njegove moći koju mu je davala pozicija zapovjednika brigadne vojne policije viteške brigade.

4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

95. Konačno, posljednji, ali ne manje bitan element krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH, koji je nužno dokazati, jeste da je počinilac naredio ili počinio djelo. Upravo ovaj bitan element krivičnog djela je u najvećoj mjeri osporavan od strane odbrane i to prvenstveno kroz dokazivanje da optuženi nije imao zapovjednu ulogu u brigadnoj vojnoj policiji Viteške brigade, a potom i kroz osporavanje tvrdnji Tužilaštva da je on neposredno participirao u izvršenju predmetnih krivičnih djela kao i osporavanje silovanja koje je Tužilaštvo optuženom stavilo na teret.

96. Optužnicom Tužilaštva BiH stavljeno je na teret optuženom da je u svojstvu zapovjednika Brigadne vojne policije „Viteške brigade“ HVO-a, u periodu aprila i maja 1993. godine, naređivao i odobravao, te lično vršio nezakonito lišavanje slobode civilnog bošnjačkog stanovništva, odvođenje istog na prisilni rad, te da je u tom istom svojstvu u augustu 1993. godine, naredio zaustavljanje vozila MKCK u kojem su se nalazile osoba A, Nadžija Pekmić i Mirsad Grabus, koje je nezakonito lišio slobode i nezakonito zatvorio u prostorije Radničkog univerziteta-Doma kulture, iste opljačkao, a potom osobu A i silovao.

97. Kada je riječ o krivičnim djelima, protivzakonitog zatvaranja i prisiljavanja na prinudni rad, Vijeće nije našlo da je optuženi naredio bilo koje od ovih djela. Naime, iz izvedenih dokaza ne proizlazi takva njegova radnja izvršenja, ali ono što se može nesporno zaključiti na temelju izvedenih dokaza, a posmatrajući prvenstveno njegovu ulogu zapovjednika Brigadne vojne policije „Viteške Brigade“, jeste da je on takve radnje vojnih policajaca kojima je bio nadređeni odobravao, sa istima se saglašavao, te u istima direktno participirao.

98. Takav zaključak vijeće je izvelo prije svega na temelju analize iskaza saslušanih svjedoka, koje je našlo pouzdanim i uvjerljivim. Naime, iako nije upitno da su lišavanje slobode i protivpravno zatvaranje civila Bošnjaka vršile različite formacije HVO-a, uključujući i pripadnike paravojnih formacija „Džokera“ i „Vitezova“, iz iskaza pojedinih saslušanih svjedoka kao nesporan, proizilazi zaključak da su ih lišili slobode te sproveli u prostorije Radničkog univerziteta pripadnici Brigadne policije Viteške brigade. Tako je svjedok Alija Bašić, prepoznao jednog od dva vojna policajca koji je došao po njega i identifikovao ga kao vojnog policajca Ivankovića, a uvidom u dokaz T- 30, vidljivo je da je vojni policajac Vlado Ivanković bio pripadnik Brigadne vojne policije

„Viteške brigade“. Nadalje, sam optuženi je u svom iskazu na glavnom pretresu istakao da je on lično priveo dr. Mujezinovića, a koji je nesumnjivo, što proizilazi iz niza iskaza saslušanih svjedoka, bio jedan od 250 muškaraca Bošnjaka zatočenih u prostorijama Radničkog univerziteta u Vitezu. Nadalje, nesumnjivo je da su pripadnici brigadne policije „Viteške brigade“, čuvali stražu u navedenim objektima gdje su bili zatočeni civili, svi svjedoci, bez izuzetka, spominju i optuženog, odnosno vojnog policajca Antu Kovaća ili „Žapca“, po kojem nadimku su ga mnogi poznavali, kao osobu koja je bila tu prisutna. Svjedok Edin Bešo ističe u svom iskazu da je Antu Kovaća zv. „Žabac“ vidio u holu Radničkog univerziteta, kada je priveden zajedno sa komšijama, civilima Bošnjacima, te da je Anto Kovać naredio vojnim policajcima koji su ga tu doveli da ih smjeste u kancelariju na spratu. Također, svjedok Salih Cicvara je istakao da su Anto Kovać i Zlatko Nakić prozivali, pravili spiskove i donosili odluke ko će izaći iz Radničkog univerziteta, a ko biti zadržan.

99. Navedeno bez sumnje ukazuje da je optuženi kao nadređeni ostalim vojnim policajcima, bio upoznat sa nezakonitim lišavanjem slobode civilnog bošnjačkog stanovništva u Vitezu, te je takve postupke odobravao i u istima i lično sudjelovao.

100. Nadalje, u pogledu odvođenja na prinudni rad, vijeće je također zaključilo, a na temelju iskaza saslušanih svjedoka koji su opisali na koji način su se takva odvođenja dešavala, da je optuženi direktno participirao u istima. Naime, svjedok Sulejman Kavazović, koji je istakao da se krio kako ne bi bio upućen na kopanje rovova, rekao je da je Anto Kovać lično jedan dan došao i odredio njega rekavši „ti si peti“. Anto Kovać je svjedoka Senada Hidića posavjetovao da pribavi liječničku potvrdu kako ne bi išao na kopanje rovova, dakle bio je upoznat sa navedenim postupcima, u istima je učestvovao, iste odobravao, a imao je mogućnost da lica kojima je iz određenog razloga želio da pomogne, kakav je očigledno bio i Senad Hidić, na određeni način zaštititi.

101. U pogledu radnji opisanih u tački 2. izreke ove presude, vijeće nije našlo spornim da je optuženi naredio zaustavljanje vozila crvenog križa, lišenje slobode lica koja su se u njemu nalazila, uključujući civilne osobe A i Nadžiju Pekmić, pretres istih i oduzimanje stvari od vrijednosti koje su imale sa sobom, jer navedeno proizilazi prije svega iz materijalnih dokaza T-31 i T-32, ali i iz

iskaza saslušanih svjedokinja A i Nadžije Pekmić, te izjave Mirsada Grabusa¹⁴, a navedeno djelimično potvrđuje i optuženi svojim iskazima. Nadalje, vijeće je našlo nesumnjivo dokazanim, a što će biti u daljem tekstu i detaljno obrazloženo, da je optuženi počinio silovanje osobe A, na način opisan u izreci presude, na koji način je on jedini i direktni počinitelj navedenog krivičnog djela.

102. Na temelju svega navedenog, ovo vijeće je našlo dokazanim da je i četvrti, bitan element predmetnog krivičnog djela, odnosno naređenje ili počinjenje djela od samog optuženog nesumnjivo dokazano.

IV. KRIVIČNA DJELA PREMA TAČKAMA OPTUŽENJA

A. TAČKA 1. IZREKE PRESUDE

103. Optužnicom Tužilaštva BiH broj KT-RZ-106/06 optuženom je stavljeno na teret da je radnjama opisanim u tački 1. iste, počinio nečovječno postupanje, protivpravno zatvaranje i prisiljavanje na prinudni rad civilnog bošnjačkog stanovništva, kao oblike radnje izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c), e) i f) KZ BiH.

104. Obzirom da prvostepeno vijeće nije utvrdilo postojanje krivnje optuženog za nečovječno postupanje prema civilnom bošnjačkom stanovništvu, a navedeni dio prvostepene presude nije pobijan žalbama, prvostepena presuda je u navedenom dijelu postala pravosnažna.

105. Stoga, ono što je ostalo kao predmet optuženja pred apelacionim vijećem, u odnosu na optuženog Antu Kovaća jesu radnje koje se mogu podvesti pod tačke e) i f), člana 173. stav 1. KZ BiH, tačnije protivzakonito zatvaranje i prisiljavanje na prinudni rad.

¹⁴ Izjava Mirsada Grabusa broj 05-412/93 od 20.12.2003. godine, dokaz odbrane A-O-19b

1. Protivzakonito zatvaranje

106. Članom 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, kao jedan od oblika izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, propisano je i „protivpravno odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja.“

107. Kako ni Tužilaštvo predmetnom optužnicom nije označilo objekte Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, kao koncentracione logore, ni vijeće se, kod utvrđivanja postojanja krivičnog djela i krivice optuženog, nije bavilo utvrđivanjem postojanja elemenata koji bi predmetne zatočeničke objekte opredijelili kao koncentracione logore. Naprotiv, imajući u vidu objekte u kojima su bili smješteni civili, a rukovođeno predmetnom optužnicom, vijeće je imalo zadatak preispitati da li se zatvaranje civila u objekte Radničkog univerziteta, SDK ili Kina u Vitezu ima smatrati „drugim protivzakonitim zatvaranjem“, kako je to propisano odredbom člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH ili je pak tačna teza odbrane, da su navedeni objekti, kao centri u kojima su bili smješteni muškarci bošnjačke nacionalnosti iz Viteza, formirani s ciljem njihove zaštite.

108. Analizirajući na glavnom pretresu, te pretresu pred apelacionim vijećem, izvedene dokaze, apelaciono vijeće je zaključilo da se van svake razumne sumnje, u konkretnom slučaju radi o zatočeničkim objektima, te da zatvaranje civilnog bošnjačkog stanovništva u te objekte ima karakter *drugih oblika protivzakonitog zatvaranja* kako to definiše odredba člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH. Takav zaključak vijeće izvodi prvenstveno na temelju iskaza saslušanih svjedoka koji su potvrdili da su ih u prostorije Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, privodili vojnici HVO i vojna policija HVO-a, te pripadnici različitih paravojnih formacija, a po dolasku u navedene prostorije, predavani su vojnim policajcima koji su u navedenim objektima čuvali stražu. Za vrijeme boravka u navedenim prostorijama nisu imali slobodu kretanja, navedene objekte nisu mogli svojevrijedno napustiti, a iz iskaza svjedoka Senada Hidića upravo proizilazi da je jedne prilike, kada je napustio prostorije u kojima je bio zatočen, vojni policajac Čalić došao po njega, vratio ga u iste, te je proveo neko vrijeme vezan lisicama za radijator. Sve navedeno ukazuje da boravak Bošnjaka u navedenim objektima nije bio zasnovan na dobrovoljnoj osnovi, a što je i

svjedok Mirsad Ahmić potvrdio u svom iskazu na glavnom pretresu istakavši da tretman u SDK nije bio loš, osim što su „protiv svoje volje odvedeni iz svojih kuća“¹⁵.

109. Da se radilo o protivzakonitom zatvaranju civila, potvrđuje i činjenica da su svi, u inkriminisanom periodu zatočeni civili, a koji su saslušani u krivičnom postupku protiv Ante Kovaća, potvrdili bez bilo kakvih dvojbi, da nikada nisu dobili rješenje na temelju kojeg su lišeni slobode i zatvoreni, niti su upoznati sa razlozima svog zatvaranja. Ipak, svima im je bio jasan razlog zbog kojeg su se tu našli- zato što su bili Bošnjaci. Dakle, iako sama odredba člana 173. KZ BiH, decidno ne propisuje koji elementi moraju biti ispunjeni da bi se radilo o protivzakonitom zatvaranju, vijeće zaključuje da organizovano i masovno zatvaranje civila, koje nije bilo na dobrovoljnoj osnovi, pri čemu nisu ispoštovane zakonom propisane procedure za zatvaranje civila, niti su postojali konkretni razlozi za takva zatvaranja, kakvim razlogom bi se mogle smatrati npr. vanredne okolnosti, jesu okolnosti koje upućuju da se upravo radi o protivzakonitom zatvaranju kako to propisuje odredba člana 173.stav 1. tačka e) KZ BiH. Naime, i presudom u predmetu Čerkez propisano je da protivzakonito zatvaranje civila postoji „kada se civil ili civili zatvaraju suprotno članu 42. Ženevske konvencije IV, odnosno kada su zatvoreni bez opravdanog razloga da se vjeruje da se to smatra apsolutno nužnim radi bezbjednosti strane koja vrši to zatvaranje i kada procesne garancije koje propisuje član 43. Ženevske konvencije IV nisu ispoštovane u odnosu na zatočene civile, čak i ako je njihovo prvobitno zatvaranje bilo opravdano...“, a koji uslovi su u konkretnom slučaju ispunjeni.

110. Nakon što je vijeće utvrdilo da su objekti Radničkog univerziteta, SDK i Kina u Vitezu, u inkriminisanom periodu imali karakter zatočeničkih objekata u kojima su držani uglavnom muškarci bošnjačke nacionalnosti koji su imali civilni karakter, te nekoliko žena i nekoliko lica za koja je ovo vijeće utvrdilo da se istima ne može priznati svojstvo civila, bilo je nužno utvrditi vezu optuženog sa protivpravnim zatvaranjem civilnog bošnjačkog stanovništva, a na temelju čega i njegovu odgovornost za ta protivpravna zatvaranja.

111. Apelaciono vijeće MKSJ je u predmetu „Čelebići“ postavilo standarde na osnovu kojih se može procijeniti da li postoji odgovornost lica za protivpravno zatvaranje civila. Naime, da bi neko mogao biti oglašen krivim za protivpravno zatočenje, potrebno je da postoji nešto više od svjesnog

¹⁵ Vidjeti iskaz Mirsada Ahmića sa glavnog pretresa od 15.09.2008. godine

učešća u općem sistemu ili operaciji na osnovu koje su lica zatočena. Npr., potrebno je da je izvršilac odgovoran za smještanje lica u logor iako nema osnova za sumnju da zatočeno lice predstavlja bezbjedonosni rizik; ili, da izvršilac koji ima ovlaštenja u objektu zatočenja, prihvati lice bez bilo kakvog osnova za sumnju da lice predstavlja bezbjedonosni rizik; ili, da izvršilac, koji ima moć da oslobodi lice, to ne učini iako zna da nema osnova za dalje zatočenje lica¹⁶.

112. Uvjerenje ovog vijeća da je optuženi na način kako je opisano u tački 1. presude, učestvovao u protivpravnom zatvaranju civilnog bošnjačkog stanovništva u objekte Radničkog univerziteta, SDK i Kino sale u Vitezu, temelji se u najvećoj mjeri na iskazima saslušanih svjedoka koji su u inkriminisanom periodu bili tamo zatočeni, a koji iskazi su potkrijepljeni materijalnim dokazima.

113. Ono što je nesporno utvrđeno na temelju izvedenih dokaza, a kako je to i prethodno obrazloženo, jeste činjenica da je oružani sukob između HVO i A R BiH, na području opštine Vitez, počeo dana 16.04.1993. godine u ranim jutarnjim satima. Navedenog i narednih dana, snage HVO-a su počele vršiti pretrase stanova i kuća Bošnjaka koji su živjeli na području opštine Vitez, a potom, istog i narednih dana i privoditi civilno bošnjačko stanovništvo, muškarce, u objekte Radničkog univerziteta u okviru kojeg se nalazila i kino sala, te SDK u Vitezu. Na taj način, privedeno je i u navedenim objektima zatočeno preko 250 civila bošnjačke nacionalnosti uključujući i svjedoke koji su svoje iskaze dali u postupku protiv Ante Kovaća. Iz iskaza saslušanih svjedoka proizlazi da su Enes Šurković, Salih Civarica, Edin Bešo, Edib Zlotrg, Ermedin Gerina, Muhamed Šehaganović, Samet Sadibašić, Bahtija Sivro, Suad Salkić i Alija Bašić, u periodu aprila i maja mjeseca 1993. godine, bili zatočeni u prostorijama Radničkog univerziteta i to, kako su posvjedočili u prvi mah su bili smješteni u podrumске prostorije u kontlovnici kina, iz koje su, nakon što je taj prostor postao pretijesan za broj zatvorenih lica, jednim dijelom premješteni u kino dvoranu. Druga grupa saslušanih svjedoka i to: Mirsad Ahmić, Ćazim Ahmić, Sulejman Kavazović, Ahmet Kalčo, Enver Karajko, Senad Hidić, te osobe B i D, bili su zatočeni u prostorijama SDK.

114. Iako iz iskaza svih saslušanih svjedoka, nedvojbeno proizlazi zaključak da su privođenje istih iz njihovih kuća, stanova i sa radnih mjesta, vršili pripadnici različitih formacija, i to, kako pripadnici HVO, vojne i civilne policije HVO-a, tako i pripadnici paravojnih formacija, kakve su bili „Džokeri“ i „Vitezovi“, obezbjeđenje navedenih objekata, te čuvanje lica koja su bila u njima

¹⁶ Vidjeti: predmet *Čelebići*, presuda Apelacionog vijeća MKSJ, paragraf 342.

zatvorena, vršili su isključivo pripadnici Brigadne vojne policije Viteške Brigade, čiji zapovjednik, u inkriminisanom periodu je bio optuženi.

115. Odbrana je nastojala osporiti vezu optuženog sa nezakonitim zatvaranjima civila bošnjačke nacionalnosti kroz plasiranje teze da su privođenja vršili vojnici HVO, te pripadnici drugih vojnih policija kakve su imale i paravojne formacije „Džokeri“ i „Vitezovi“, a ne pripadnici brigadne vojne policije Viteške brigade, kojoj je pripadao optuženi.

116. Međutim, kako je već prethodno obrazloženo, vijeće je našlo dokazanim da su pored privođenja civilnog bošnjačkog stanovništva od strane različitih vojnih i paravojnih formacija, te civilne policije, privođenja civilnog bošnjačkog stanovnika vršena neposredno od pripadnika Brigadne vojne policije „Viteške brigade“, uključujući i Antu Kovaća kao zapovjednika iste¹⁷. Osim toga, u skladu sa citiranim standardima ustanovljenim od strane žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Čelebići, proizlazi odgovornost za protivzakonito zatvaranje civila, ne samo onog lica koje takvog zatočenika privede, nego odgovara i onaj koji takvo lice „smjesti u logor...prihvati u logor...ili posjeduje moć, ali ne oslobodi lice za čije zatočenje nema osnova“.

117. Na temelju iskaza saslušanih svjedoka vijeće je izvelo nesumnjiv zaključak da je stražu u objektima Radničkog univerziteta i SDK vršila Brigadna vojna policija „Viteške brigade“. Privedena lica, bez obzira na činjenicu ko ih je priveo, predavana su brigadnim vojnim policajcima „Viteške brigade“, koji su ih smještali u navedene objekte.

118. Svjedok Salih Cicvara, na glavnom pretresu je istakao da su ga, sa njegovog radnog mjesta radnika obezbjeđenja u fabrici Slobodan Princip Seljo, u kojoj je radio i prije rata, naoružani policajci HVO-a, koji su prethodno bili raspoređeni i ispred navedene fabrike, furgon kombijem SMB boje, zajedno sa ostalim muslimanima koji su proveli nekoliko dana u spremištu navedene fabrike, odveli u prostorije Radničkog univerziteta, gdje su smješteni u podrumске prostorije. Istakao je i da je ispred Radničkog univerziteta bilo naoružanih lica, „opšti metež“, da ih po dolasku niko nije evidentirao, ali da su naknadno Ante Kovać i Zlatko, za kojeg ne zna kako se preziva,

¹⁷ Vidjeti stranu 19 presude, paragraf broj 98.

pravili spisak zatočenih lica, te da je prilikom odlazaka u WC, u prostorijama Radničkog univerziteta, viđao dosta policajaca koje je raspoznavao po tome što su nosili maskirne šarene uniforme, bijele opasače i bili naoružani pištoljima.

119. Svjedok Edin Bešo, na glavnom pretresu je istakao kako je na dan početka sukoba na području opštine Vitez, 16.04.1993. godine, primjetio uniformisana lica sa oznakama HVO-a na rukavima, koja su odvodila njegove komšije iz kuća, a onda su došli i u njegovu kuću, te i njega odveli u Veterinarsku stanicu u kojoj je proveo nekoliko dana, odakle je vođen i na kopanje rovova, a nakon tog perioda su ga uniformisana lica, vojnim vozilom odvela u prostorije Radničkog univerziteta. Dolaskom pred zgradu Radničkog univerziteta, ispred i u samoj zgradi, primjetio je dosta naoružanih lica, u maskirnim uniformama sa bijelim opasačima, te oznakama vojne policije na rukavu. U prostorijama Radničkog univerziteta, u hodniku, prepoznao je Antu Kovaća, kojeg je poznavao od ranije, te istakao da je i Anto Kovać imao uniformu, a kada je ovom svjedoku prezentirana njegova izjava iz istrage, potvrdio je da je tačno ono što je u istrazi izjavio, odnosno da je Anto Kovać naredio vojnim policajcima da grupu u kojoj je on bio raspoređen, razmjesti po prostorijama Radničkog univerziteta.

120. Svjedok Enes Šurković, je u svom iskazu istakao da je 16.04.1993. godine, kada je sukob počeo, sišao u podrum sa svojom porodicom, odakle su ga dva vojnika HVO-a, u maskirnim uniformama sproveli do Radničkog univerziteta gdje su ga smjestili u podrumske prostorije, koje su već tada bile pretrpane zatvorenim Bošnjacima iz Viteza. Tu je vidio Zlatka Nakića, za kojeg je u početku mislio da je komandir vojne policije, ali je kasnije, kako je istakao, saznao da je komandir vojne policije bio Anto Kovać. Ovaj svjedok je govorio i o uslovima boravka u podrumu Radničkog univerziteta, te istakao da on i druga zatvorena lica nisu mogli slobodno izlaziti, da su i za odlazak u WC morali tražiti dozvolu od dežurnih, a među kojima je između ostalog prepoznao policajce Dragana Jurčevića i Dragana Toljušića. Nadalje, u svom iskazu opisao je način na koji su 13 zatočenika, među kojima je bio i on, prebačeni u Šahovski klub, a potom u zatvor „Kaonik“ u Busovači. Kako je istakao, zatočenici koji su prebačeni u Šahovski klub, a potom i u „Kaonik“, prozivani su po spisku, ali navedeni spisak nije pravljen pred njima, nego je morao postojati od ranije. Iz iskaza ovog svjedoka proizlazi da je on mogao razlikovati uniforme pojedinih različitih formacija i objasnio je da je ispod oznake HVO, kod policije pisalo „policija“, a „Džokeri“ i „Vitezovi“ su imali svoj znak i svoje obilježje, te je potvrdio svoje navode iz istrage da je stražu u prostorijama Radničkog univerziteta vršila vojna policija.

121. Svjedok Ćazim Ahmić, koji je u inkriminisanom periodu također bio zatvoren u prostorijama SDK, istakao je da su ih, po dolasku u navedene prostorije, popisali izvjesni Dragan Nakić i Ćalić, koji su imali uniforme i bijele opasače. Kako je istakao bilo je uniformisanih lica kako u crnim, tako i u maskirnim uniformama, te je svjedočio da su ih naoružana uniformisana lica u tim prostorijama čuvali i da se nisu mogli slobodno kretati. Kako proizilazi iz njegovog iskaza, a i dokaza T-56 (Spisak 13 vodećih muslimana koji su uhapšeni u Vitezu 15.05.1993. godine), on je bio u grupi od 13 lica koja je bila odvedena u logor „Kaonik“, gdje su proveli vrijeme do razmjene.

122. Svjedok Ermedin Gerina, koji je također u inkriminisanom periodu bio zatvoren u kotlovnici u podrumskim prostorijama Radničkog univerziteta, svjedočio je o svom iskustvu i vremenu provedenom u zatočenju, koje je trajalo, kako je izjavio 24-25 dana. Vijeće ne može ne primjetiti da je njegov iskaz dat na glavnom pretresu dosta suzdržan, da u određenoj mjeri odstupa od iskaza datog u fazi istrage, te se stiče utisak da svjedok izbjegava davanje odgovora na pojedina pitanja, a u cilju pomoći optuženom. Navedeno, po ocjeni ovog vijeća, može se razložno objasniti činjenicom da je svjedok, zajedno sa svojom porodicom, nakon što je izašao iz zatočenja, Vitez napustio uz pomoć Ante Kovaća i vojnog policajca Jurčevića, zv. Butur. Međutim, i iz njegovog iskaza ipak se može izvesti zaključak o stanju u objektu u kojem je bio zatočen, koji je u bitnim detaljima saglasan sa iskazima ostalih saslušanih svjedoka. Tako i ovaj svjedok, iako je u istrazi bio decidan u pogledu činjenice da ga je vojna policija odvela u prostorije Radničkog univerziteta, na glavnom pretresu je malo neodređeniji i govori o uniformisanim licima, ali istovremeno ne negira da se radilo o pripadnicima vojne policije. U konačnici, kada mu je prezentirana njegova izjava iz istrage, potvrdio je i da su ga u prostorije Radničkog univerziteta sproveli pripadnici vojne policije koji su nosili maskirne uniforme i bijele opasače i na rukavu oznaku vojne policije, kao i da je u prostorijama Radničkog univerziteta viđao pripadnike vojne policije. Također, istakao je da je u prostorijama Radničkog univerziteta Antu Kovaća vidio jednom, da je nosio maskirnu uniformu sa bijelim opasačem, te da ga je pustio kući na kupanje. Također njegova izjava saglasna je sa izjavama ostalih zatočenih lica u pogledu činjenice da za vrijeme boravka u prostorijama Radničkog univerziteta nisu imali slobodu kretanja, odnosno da su i za odlazak u toalet morali tražiti odobrenje „čovjeka na vratima“ da ih puste.

123. Svjedok Muhamed Šehaganović, je u svom iskazu istakao da su ga u prostorije Radničkog univerziteta sprovela uniformisana lica, vojni policajci, a po dolasku u navedene prostorije evidentirao ga je Slavko Vidović, koji je bio, a kako proizilazi iz dokaza T-30, pripadnik brigadne vojne policije „Viteške brigade“. Istakao je da je kratko vrijeme boravio u podrumskim prostorijama, odakle je premješten u kancelariju na spratu, te da su za vrijeme boravka u tim

kancelarijama na spratu Radničkog univerziteta mogli da se kreću unutar tog prostora, odlaze u toalet, ali da isti nisu mogli napuštati jer su imali čuvare, koji su bili dijelom naoružani, a neki su bili i u civilu.

124. Svjedok Suad Salkić, koji je u inkriminisanom periodu bio član ratnog predsjedništva, ali nije bio vojno angažovan, nego je bio zaposlen u fabrici privrednog eksploziva u „Vitezit“-u, istakao je da su po njega, nekoliko dana nakon početka sukoba, došla dva naoružana pripadnika HVO-a, sa oznakama vojne policije, te da su ga, kombijem, zajedno sa drugim Bošnjacima, prevezli do Radničkog univerziteta. Ispred Radničkog univerziteta bilo je još pripadnika Hrvatskog vijeća odbrane i vojne policije i neko od tu prisutnih vojnih policajaca ih je proveo u zgradu Radničkog univerziteta. Svjedok je bio decidan u objašnjenju po čemu su se pripadnici vojne policije razlikovali od drugih uniformisanih lica, te istakao da su oni imali bijele opasače, neki čak i opasače koji su se spajali preko ramenica, te da su imali oznake koje su ih definirale kao pripadnike vojne policije. Ovaj svjedok je također istakao da je, nakon 14. maja 1993. godine, vidio Antu Kovaća kojeg je znao po nadimku „Žabac“, u prostorijama Radničkog univerziteta, da je imao maskirnu uniformu, bijeli opasač i pištolj, te da je čuo da je isti imao određenu zapovjednu funkciju, a i sami zatočenici su, prema onome što se dešavalo u prostorijama radničkog univerziteta, mogli zaključiti da je imao određenu naredbodavnu funkciju prema ljudima unutar tog kruga obezbjeđenja. Ovaj svjedok je svjedočio i o upućivanju njega i još 12 uglednih Bošnjaka iz Viteza koji su bili zatočeni u prostorijama Radničkog univerziteta u Šahovski klub, te je u tom smislu istakao da su išli pješice, da su pretpostavljali da ih neko prati, da se nisu usudili bježati, jer su bili u strahu da bi takav potez „završio kobno po njih“¹⁸. Upravo navedena činjenica je po ocjeni ovog vijeća od značaja kada se imaju u vidu tvrdnje odbrane da su Bošnjaci u navedenim objektima bili radi vlastite sigurnosti, te da su se mogli slobodno kretati. Naime, očigledno je da su zatvoreni civili bili u strahu za vlastitu bezbjednost, da njihov boravak u navedenim objektima nije bio na dobrovoljnoj osnovi, te čak ni u situaciji kada nisu bili neposredno pod nadzorom naoružanih stražara, nisu smjeli otići svojim kućama¹⁹. Istu tu grupa civila, uglednih Bošnjaka iz Viteza²⁰, kako proizilazi iz iskaza ovog svjedoka, pripadnici HVO, sa oznakama vojne policije, koji su ih u prostorijama Šahovskog kluba i čuvali, prevezli su u objekat zatvora u Busovači, gdje je svjedok ostao do 14. maja 1993. godine.

¹⁸ Vidjeti transkript sa glavnog pretresa u predmetu X-KR-08/489 od 28.08.2008. godine, iskaz Suada Salkića, str.22

¹⁹ Vijeće podsjeća i na već pomenuti iskaz Senada Hidića koji svjedoči o činjenici da je kada je samoinicijativno napustio zatočenički objekat u isti vraćen, te vezan liscama za radijator

²⁰ Vidjeti dokaz T-36, Spisak vodećih muslimana koji su uhapšeni u Vitezu od 15.05.1993. godine

125. Svjedok Derviš Subašić je ukupno tri dana proveo u prostorijama Radničkog univerziteta, ali je istakao da iz tih prostorija nisu mogli izaći, da ih je tu čuvao čovjek iz vojne policije. Da je bio vojni policajac, svjedok je znao po njegovoj uniformi koja je imala na prsima oznaku vojne policije, a kako je istakao vojna policija je nosila i bijele opasače preko struka i ramena. Također, vojni policajac koji ih je čuvao bio je naoružan puškom. Svjedok je također istakao da Antu Kovaća, zvanog „Žabac“, poznaje od ranije, da je to jedan od boljih ljudi u Vitezu, da ga je u periodu dok je bio zatočen u osnovnoj školi „Bratstvo-jedinstvo“ s prozora viđao u uniformi sa bijelim opasačem, te da mu je poznato da je bio komandir vojne policije.

126. Svjedok Bahtija Sivro, je u svom iskazu na glavnom pretresu istakao da su dan nakon 16.04.1993. godine, kada su počeli sukobi u Vitezu između A R BiH i HVO, pet-šest pripadnika vojne policije HVO-a, koje je prepoznao po maskirnim uniformama sa oznakom HVO-a i bijelim opasačima, te dugim cijevima kojima su bili naoružani, došli po njega, te ga kombijem odveli u zgradu Radničkog univerziteta. Uniformisana lica u maskirnim uniformama su ga tom prilikom i evidentirali te sproveli u podrumsku prostoriju u kojoj je već bilo 30-40 civila Bošnjaka. Poslije dva- tri dana, na njihov zahtjev iz podrumskih prostorija su izmješteni u kino salu, a neki u kancelarije društveno političke organizacije. Čuvanje zatočenih lica u tim objektima, odnosno stražarsku službu u navedenim objektima vršili su pripadnici brigadne policije Vitez, a svi su bili u maskirnim uniformama i imali bijele opasače. Za vrijeme boravka u podrumskim prostorijama nisu se mogli slobodno kretati, a i odlasci u WC su bili kontrolisani od strane vojne policije. Svjedok je istakao da je jedne prilike, pred 1. maj 1993. godine došla visoka delegacija Armije BiH i HVO-a, te daje Sefer Halilović rekao da će svi zatočenici biti pušteni, ali to nije učinjeno, nego su, po riječima svjedoka, pušteni samo oni koji nisu ni smjeli prvobitno biti zatočeni, stariji, bolesni ljudi i mlade osobe, dok je on, zajedno sa još nekolicinom zatočenika, od strane vojnog policajca brigadne policije HVO, Zlatka Nakića, odveden u Šahovski klub. I ovaj svjedok potvrđuje da je u Šahovski klub odvedena mala grupa ljudi, da ih je i u prostorijama Šahovskog kluba čuvala vojna policija, da su nakon jedne noći i dva dana provedenih u Šahovskom klubu, njih 13 zatočenika koji su se tu nalazili, odvedeni u logor „Kaonik“, odakle ih je, nakon 11-12 dana, vojna policija kombi busom vratila nazad u Kino salu u Vitezu, gdje su proveli još dva dana, nakon čega su razmijenjeni. Svjedok je nadalje istakao da je Zlatko Nakić bio zamjenik zapovjednika brigadne policije, a zapovjednik je bio Anto Kovać zv „Žabac“. To je svjedok pročitao u holu zgrade u kojoj su bili zatočeni na oglasnoj ploči. U pogledu Ante Kovaća svjedok je izjavio još da ga je jednom ili dva puta vidio u holu zgrade Radničkog univerziteta, da je bio u maskirnoj uniformi sa bijelim

opasačem, da je imao naramenice, da je u ruci imao šljem, a bio naoružan pištoljem, te da je u zgradu Radničkog univerziteta, gdje je bila komanda njegove brigade dolazio „da referiše i eventualno prima zapovijedi nove“.

127. Mirsad Ahmić, na glavnom pretresu je istakao da je nakon 7 do 10 dana od početka sukoba između A R BiH i HVO u Vitezu, jedan pripadnik vojne policije, kojeg je prepoznao po oznaci vojne policije na uniformi i bijelom opasaču, poveo muškarce civile, između ostalih njega i njegovog oca, vozilom u kojem je čekao vozač, a koje je također malo oznaku vojne policije, u prostorije SDK. Po ulasku u zgradu SDK, zatekli su više od 50 ljudi, a u tim prostorijama čuvala ih je vojna policija. U prostorijama SDK povremeno je vidao optuženog, kojeg je preko fudbala znao po nadimku „Žabac“, a u vezi s njim mu je poznato, kako je istakao da je nosio maskirnu uniformu vojne policije, te da je imao funkciju neke vrste zapovjednika, što je svjedok mogao zaključiti iz razgovora sa drugim ljudima, te činjenice da su ga stražari, ostali vojni policajci, ponekad pitali za nešto. Također, od oca je čuo da u jednoj situaciji kada je Srećko Petrović izveo njega i njegovog oca na kupanje, dozvolu za to isti tražio i dobio od „Žapca“.

128. Prema iskazu svjedoka Ahmeta Kalče, dan nakon početka sukoba, 16.04.1993. godine, dolazili su uniformisani vojnici HVO-a u pretres stana u potrazi za oružjem, a tri dana nakon toga su ga pješice, pošto u kombiju koji je bio parkiran ispred zgrade nije bilo mjesta, zajedno sa sinom sproveli u prostorije SDK. Po dolasku u prostorije SDK nije ih niko evidentirao, ali u tim prostorijama nisu bili slobodni. Od lica koja su ih čuvala sjeća se Zorana Šere, Vlade Čalića i Dragana Čalića koji su svi bili u maskirnim uniformama, a iako u tom periodu nije znao kojoj jedinici su pripadali, kasnije je saznao da su bili vojni policajci. U pogledu optuženog istakao je da ga je poznao od ranije sa fudbala, a u prostorijama SDK ga je vidio kada su zatočenike dva lica u maskirnim uniformama popisivali. Te prilike „Žabac“ je tu stajao, nije ništa govorio ili radio, „samo je bio prisutan“. Sjeća se da je bio u maskirnoj uniformi, misli da je imao opasač, ali se ne sjeća koje boje, te pištolj za pojasom.

129. U prostorijama Radničkog univerziteta, SDK i Kina, bila su zatočena i određena lica za koja je vijeće utvrdilo da u inkriminisanom periodu nisu imali svojstvo civila. Tako je za svjedoka Ediba Zlotrga, ovo vijeće utvrdilo da je, u momentu kada je lišen slobode i zatvoren, obavljao dužnost policajca. Svjedok Samet Sadibašić bio pripadnik A R BiH i u momentu zarobljavanja imao automatsku pušku i uniformu, a Sulejman Kavazović, vojni policajac pri A R BiH. Stoga je vijeće

utvrdilo da isti ne pripadaju kategoriji civila, u kojem svojstvu bi uživali zaštitu prema članu 3. Ženevskih konvencija. Međutim, isti su bio zatočeni zajedno sa civilima Bošnjacima u prostorijama Radničkog univerziteta, te je njihove iskaze vijeće našlo relevantnim u pogledu analize opšteg stanja u prostorijama ovog zatočeničkog objekta, kao i odnosa i postupanja prema zatočenim civilima.

130. Tako, iz izjave svjedoka Ediba Zlotrga, proizlazi da u momentu kada je on doveden u podrumske prostorije Radničkog univerziteta, a to je bilo u ranim jutarnjim časovima 16.04.1993. godine, tamo je zatekao oko 200 zatočenih civila Bošnjaka. Da se nisu mogli slobodno kretati, proizlazi iz činjenice da su, kako je istakao, i za odlazak u toalet morali tražiti odobrenje stražara-pripadnika HVO policije, a u prostorijama su bili zaključani. Iz izjave svjedoka ne proizlazi da je postojala bilo kakva razlika u tretmanu njega, kao pripadnika policije, u odnosu na ostale zatočene civile. Svjedok je izjavio da je u prostorijama Radničkog univerziteta vidio Antu Kovaća, koji je nosio maskirnu uniformu, bijeli opasač, amblem HVO-a i značku vojne policije, te da je bio neki od zapovjednika. Svjedok je izjavio da su jedne prilike Anto Kovać i Jurčević, zvaní „Butur“, popisali zatočenike u rokovnike, te da su svi iz rokovnika Ante Kovaća završili u Šahovskom klubu, u koji ih je odvela vojna policija u kombi vozilu. Iz prostorija Šahovskog kluba, istu grupu od 13 ljudi koja je tu prebačena, u kojoj grupi se nalazio i on, pripadnici Vojne policije iz Viteza, kombi vozilom prevezli su u zatvor „Kaonik“.

131. Izjava ovog svjedoka je po ocjeni ovog vijeća značajna upravo u kontekstu dokazivanja uloge koju je brigadna vojna policija „Viteške brigade“, imala u pogledu protivzakonitog zatočenja civila Bošnjaka. Naime, svjedok je istakao da je dolazio Sefer Halilović u prostorije Radničkog univerziteta, i da je bila dogovorena razmjena zatvorenika po principu „svi za sve“, što je zatvorenicima saopšteno, ali vojni policajci nisu dozvolili da zatvorenici idu svojim kućama.

132. Svjedok Samet Sadibašić, u inkriminisanom periodu proveo je određeno vrijeme u zatočeništvu u prostorijama kina u Vitezu, zajedno sa civilima bošnjačke nacionalnosti koji su tu bili zatočeni. Iz njegovog iskaza na glavnom pretresu, proizilazi da su ga u prostorije kina sproveli pripadnici vojne policije, Berija Željko i Željko Topalović, koji su bili obučeni u maskirne uniforme i imali bijele opasače, kao i ostali pripadnici vojne policije koje je zatekao u prostorijama Radničkog univerziteta kada je u istu sproveden. U zgradi Radničkog univerziteta, u prostoriji gdje su ga ispitivali, zatekao je i optuženog Antu Kovaća, koji je također bio obučen u maskirnu uniformu,

nosio bijeli opasač, na kojem je imao značku vojne policije i iako ga on nije ispitivao, rekao mu je da mora govoriti istinu.

133. Svjedok Sulejman Kavazović, prema vlastitom iskazu, u momentu zarobljavanja, obnašao je dužnost vojnog policajca u A R BiH, a četvrti dan nakon što su sukobi počeli, došli su u njegov stan pripadnici vojne i civilne policije, te ga sproveli u prostorije SDK u Vitezu. Tu je svjedok predat vojnim policajcima, od kojih je jedan bio Dragan Čalić. Vijeće iskaz ovog svjedoka nalazi naročito relevantnim jer isti detaljno objašnjava razliku između uniformi koje su nosili pripadnici vojne, u odnosu na uniforme koje su nosili pripadnici civilne policije, te ističe da nije bilo mogućnosti da se pripadnici tih dviju policija zamijene, jer su pripadnici vojne policije nosili maskirne uniforme, sa oznakom HVO-VP i bijele opasače, dok je civilna policija imala plave uniforme i obične opasače. Iz njegovog iskaza proizilazi da je zatočene Bošnjake u prostorijama SDK čuvala vojna policija. Svjedok u inkriminisanom periodu nije poznao optuženog, ali je viđao vojnog policajca po nadimku „Žabac“, koji je njega odredio da ide na kopanje rovova i kojeg su drugi vojni policajci spominjali za vrijeme njegovog boravka u SDK u kontekstu da nešto ne smiju ili ne mogu uraditi bez odobrenja „Žapca“. Na glavnom pretresu je prepoznao optuženog kao tog „Žapca“ kojeg je viđao u SDK u inkriminisanom periodu.

134. Svjedok Senad Hidić, koji je bio zatočen u prostorijama SDK u Vitezu, na glavnom pretresu je istakao da je po odobrenju Ante Kovaća, za vrijeme boravka u zatočeništvu, pušten kući na kupanje. Također potvrdio je da mu je bilo poznato da je Anto Kovać bio zapovjednik vojne policije. Da zatočeniци nisu bili slobodni u prostorijama SDK, proizilazi iz izjave ovog svjedoka koji je izjavio da je samoinicijativno jedne prilike napustio SDK, ali ga je vojni policajac Srećko Čalić, vratio u prostorije SDK gdje je bio zavezan za radijator nekih dva sata.

135. Na kraju, u prostorijama SDK u Vitezu, bile su zatočene osobe B i D, osobe ženskog pola, koje su nesumnjivo imale civilni karakter. I jedna i druga svjedokinja u svojim iskazima potvrđuju da su po dolasku u SDK vidjele vojnike u šarenim uniformama, sa bijelim opasačima, svjedokinja D ističe da je među vojnicima koji su čuvali zatočeničke vidjela Dragana Čalića, te da je u tim prostorijama bar jednom vidjela Antu Kovaća.

136. Iako je odbrana prvobitno imala više teza na osnovu kojih je nastojala dokazati zakonitost postupka pripadnika HVO-a u pogledu zadržavanja Bošnjaka, pretežno muškaraca u navedenim

objektima, pa je jedan od tih koncepta odbrane bio i da su oni tu držani radi vlastite sigurnosti, koncept za koji se odbrana u konačnici opredijelila bio je taj da su zatočeni bošnjaci, u prostorijama SDK Vitez, bili pripadnici A R BiH, te je njihovo zadržavanje u predmetnim objektima nije imalo karakter protivzakonitog zatočenja. U tom smislu, odbrana je ukazivala da je čak i zatočena osoba „B“, obavljala dužnosti u sanitetu A R BiH, te nije bila pripadnik zaštićene kategorije-civila.

137. Odbrana, međutim, nije ponudila nijedan dokaz, kojim bi dokazala tvrdnju da je osoba „B“ bila u sanitetu A R BiH vojno angažovana. Osoba „B“ u inkriminisanom periodu nije bila ni punoljetna, imala je 17 godina. Ista je, zajedno sa osobom „D“, u prostorije SDK Vitez dovedena iz stana osobe „D“ u kojem su zajedno boravile, a gdje se nalazila radi oporavka od liječničkog tretmana kojem je bila podvrgnuta. Na temelju navedenog, vijeće je zaključilo da je osoba „B“ zasigurno bila civil, a što je bila i osoba „D“, koju tvrdnju ni odbrana nije dovodila u pitanje.

138. U pogledu zatočenih muškaraca, vijeće je, a o čemu su u paragrafima 53. do 63. ove presude, dati iscrpni razlozi, zaključilo da se sa izuzetkom Ediba Zlotrga, Sameta Sadibašića i Sulejmana Kavazovića, radilo o civilima.

139. Iz iskaza saslušanih svjedoka, vijeće na nedvojben način zaključuje da su pripadnici brigadne vojne policije Viteške brigade, vršili stražu i čuvali zatočene civile. Takav zaključak, ne samo da proizilazi iz iskaza svjedoka Tužilaštva, koji su bili zatočeni u navedenim objektima, nego i iz iskaza pojedinih svjedoka odbrane koji su također potvrdili navedenu činjenicu. Tako, svjedoci odbrane, Ivica Jukić, Dragan Križanac, Goran Kovač, Dragan Toljušić, Ilija Križanac, Slavko Vidović, Ivica Rajić, Bruno Buzuk iako su u svojim iskazima isticali da pripadnici brigadne vojne policije nisu imali nadležnost prema civilima, potvrdili su da su u navedenim zatočeničkim objektima držali stražu, odnosno da su civile u zatočeničkim objektima „samo čuvali“, dok su ih privodili različiti vojnici.

140. Vijeće za takve njihove iskaze nalazi razložno objašnjenje, jer su isti, kao pripadnici brigadne vojne policije „Viteške brigade“, a kao takvi i dojučerašnji kolege optuženog Ante Kovaća, nastojali izbjeći vlastitu odgovornost za postupke prema zatočenim civilima te pomoći optuženom u izbjegavanju njegove krivnje. Međutim, iz izvedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka Saliha Ciovare, Muhameda Šehaganovića, Suada Salkića, Derviša Subašića i Mirsada Ahmića, proizilazi da su ih u prostorije u kojima su bili zatočeni sproveli pripadnici vojne policije,

a nakon što su sprovedeni u iste, predati su vojnim policajcima koji su u tim objektima čuvali stražu, a koji su, kako se to na nesumnjiv način zaključuje iz iskaza saslušanih svjedoka, bili pripadnici brigadne vojne policije „Viteške brigade“. Naime, veći broj saslušanih svjedoka, kao policajce koji su čuvali stražu u prostorijama u kojima su bili zatočeni, prepoznali su Zlatka Nakića, Dragana Čalića, Vladu Čalića, a što su sve pripadnici Brigadne vojne policije „Viteške brigade“, a gotovo svi su posvjedočili da su u navedenim prostorijama jednom ili više puta viđali i optuženog.

141. Na temelju svih izvedenih dokaza, vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je zatvaranjem velikog broja civilnog bošnjačkog stanovništva u objekte Radničkog univerziteta, SDK i kina u Vitezu, a potom i prebacivanjem određenog broja lica u prostorije Šahovskog kluba i zatvora „Kaonik“ u Busovači, o čemu su svjedočili svjedoci Edib Zlotrg, Bahtija Sivro, Suad Salkić, Ćazim Ahmić i Enes Šurković, a što je vidljivo i iz već pomenutog dokaza T-56, ostvarena obilježja krivičnog djela koje je propisano odredbom člana 173., stav 1., tačka e) KZ BiH, odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja. Kako niko od navedenih lica nikada nije dobio bilo kakvo iješjenje, ili bar obrazloženje zašto je zatvoren, niti je utvrđen bilo kakav zakonski osnov za takva zatvaranja, a radilo se o prinudnom odvođenju, kako je prethodno utvrđeno civilnog bošnjačkog stanovništva, pretežno muškaraca, takvo zatvaranje predstavlja kršenje navedene zakonske odredbe.

142. Optuženi se za radnje izvršenja konkretnog krivičnog djela tereti po principu individualne krivične odgovornosti kako to propisuje član 180. stav 1. KZ BiH. Kako je to propisano navedenom zakonskom odredbom, za počinjenje krivičnog djela kriva je osoba koja bilo **naredi** bilo **počini** krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH.

143. Optuženom Anti Kovaću, optužnicom Tužilaštva BiH stavljeno je na teret da je radnje opisane u tački 1. optužnice, naređivao, odobravao i iste sam preduzimao. Kada je riječ o naređivanju predmetnih radnji, iako samo naređenje, ne mora podrazumijevati postojanje pismene naredbe, nego može biti dato na različite načine, vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi naređivao protivpravno lišenje slobode i zatočenje navedenih lica, iako je imao i obnašao dužnost zapovjednika Brigadne vojne policije „Viteške brigade“. Naime, nijedan dokaz, bilo materijalni, bilo iskaz svjedoka, uložen u sudski spis, ne proizvodi zaključak da je optuženi Ante Kovać, kao zapovjednik brigadne vojne policije Viteške brigade, naredio sebi podređenim policajcima da privedu bilo kojeg zatočenika. Naprotiv, čak i u situacijama u kojima je postojalo „naređenje“

nekog višeg, za privođenje određenih lica, kao što je sam optuženi u svom iskazu istakao u odnosu na dr Mujezinovića, da se dr Mujezinović nalazio na spisku osoba koje je trebalo privesti, optuženi je lično isto lice priveo, a nije naredio drugim vojnim policajcima da to učine. Naime, iako vijeće nije utvrdilo njegovu naredbodavnu ulogu u pogledu nezakonitog zatvaranja civila, iz iskaza pojedinih saslušanih svjedoka, kako optužbe tako i odbrane, proizilazi da je on izdavao određena naređenja vojnim policajcima. Tako su svjedoci optužbe, istakli da je on izdavao određena naređenja vojnim policajcima koji su ih čuvali, odnosno da su ga oni pitali za pojedine stvari, dok su svjedoci odbrane Goran Kovać, Dragan Križanac i Ivica Rajić, potvrdili da su primali naređenja od zapovjednika brigadne vojne policije, a što je, kako je utvrđeno bio Ante Kovać. Međutim, kako u spisu, vijeće nije našlo konkretne dokaze da je optuženi, naredio protivzakonito privođenje bilo kojeg civila Bošnjaka, nije takvo njegovo postupanje moglo utvrditi izvan granica razumne sumnje, te ga, na temelju principa *in dubio pro reo*, nije ni oglasilo krivim za takav oblik radnje izvršenja predmetnog krivičnog djela.

144. Međutim, iako nije naređivao, vijeće je zaključilo da je on, u svojstvu zapovjednika brigadne policije Viteške brigade, takve radnje odobravao i saglašavao se s njima, ali ih i sam neposredno preduzimao. Takav zaključak, o direktnom sudjelovanju optuženog u vršenju radnji protivpravnog zatvaranja civila, proizilazi iz same njegove izjave date na glavnom pretresu, u kojem govori o dovođenju u prostorije zatočeničkih objekata dr. Mujezinovića, dok samo prisustvo optuženog, kao zapovjednika brigadne policije Viteške brigade, u prostorijama gdje su držani zatočeni civili, te njegova uloga u njihovom razmještanju po pojedinim prostorijama, a što proizilazi iz iskaza svjedoka Edina Beše, te njihovom evidentiranju u svrhu premještanja u druge zatočeničke objekte, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka Ediba Zlotrga, po ocjeni ovog vijeća, predstavlja njegovo odobravanje takvih protivzakonitih postupaka i saglašavanje sa istima.

145. Odbrana je tokom krivičnog postupka nastojala dokazati da je optuženi pomagao zatočenim civilima, te da stoga ne stoji teza Tužilaštva da je on počinitelj predmetnog krivičnog djela. Vijeće je imalo u vidu da je više svjedoka, saslušanih na glavnom pretresu (Senad Hidić, Razija Hidić, Ermedin Gerina) potvrdili da im je optuženi pomogao da napuste Vitez, te da su neki svjedoci izjavili da je on „dobar čovjek“, ali navedene okolnosti, koje vijeće nije našlo upitnim, nisu dovele u pitanje njegovu odgovornost za izvršenje predmetnog krivičnog djela. Takve okolnosti vijeće je međutim cijevalo kod odmjeravanja kazne ovom optuženom.

146. Iz svih navedenih razloga, vijeće je zaključilo da je optuženi bio svjestan djela koje čini i htio njegovo izvršenje, te da je u tom smislu djelo počinio sa direktnim umišljajem.

2. Prisilni rad

147. Krivično djelo prisiljavanje na prinudni rad, kao oblik izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f) KZ BiH, čini onaj ko bilo naredi, bilo počinii predmetno djelo.

148. Za postojanje ovog krivičnog djela potrebno je u radnjama počinioca dokazati element prisile. Prisila, u konkretnom smislu, podrazumjeva ne samo fizičko nasilje, nego i prijetnju upotrebe silom ili prinudu poput one koja je prouzrokovana strahom od nasilja, prisilom, zatvaranjem, psihološkim ugnjetavanjem ili zloupotrebom moći ili iskorištavanjem okolnosti prisile.

149. Prema ustanovljenoj međunarodno pravnoj praksi, prisilni rad nije uvijek nedopustiv u vrijeme oružanog sukoba ili okupacije²¹. Takav stav prihvata i žalbeno vijeće u predmetu Blaškić, kada utvrđuje da *okupaciona sila, zapravo može, zaštićene osobe poslati na prisilni rad ako su starje od osamnaest godina i pod još nekim definisanim uslovima*, iako taj rad ne smije biti takvog karaktera da obavezuje na njihovo učešće u vojnim dejstvima, a obavezni rad ni u kojem slučaju ne smije dovesti do mobilizacije radne snage "u neku vojnu ili poluvojnu organizaciju". Takav rad, dakle ne smije biti povezan sa ratnim operacijama, niti biti vojnog karaktera ili namjene. Međutim, da bi se utvrdilo da li je odvođenje na takav prisilni rad bilo protivpravno, kako je to utvrđeno u presudi žalbenog vijeća u predmetu Blaškić, nužno je prije svega utvrditi da li to odvođenje na prinudni rad ima karakter „okrutnog postupanja“. Kod definisanja pojma okrutnog postupanja, žalbeno vijeće u predmetu Blaškić, prihvata definiciju istog iz drugog predmeta MKSJ-a, Čelebići²², prema kojem shvatanju *Okrutno postupanje kao kršenje zakona i običaja ratovarija je: a) namjerna radnja ili propust [...] koja nanosi tešku duševnu ili fizičku patnju ili povredu, ili predstavlja ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo, b) počinjena nad osobom koja ne učestvuje*

²¹ Vidjeti presudu pretresnog vijeća MKSJ u predmetu Blagoje Simić i dr., paragraf 88

²² Vidjeti presuda žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Blaškić, paragraf 595, pozivanje na presudu Čelebići, paragrafe 424-426

aktivno u nepr.jate.jstvima. U tom smislu, žalbeno vijeće zaključuje, da korištenje osoba koje ne učestvuju aktivno u nepr.jate.jstvima za izgradnju vojnih utvrđer.ja....predstavja težak napad na ljudsko dostojanstvo..., a sukladno tome i svako naređenje kojim se zaštićene osobe prisiljavaju na kopanje rovova ili na pripremanje drugih vrsta vojnih objekata, naročito kada je takvim osobama naređeno da to čine protiv vlastitih snaga u oružanom sukobu, prestavlja okrutno postupanje.

150. U konkretnom slučaju zatočeni civili su vođeni, a kako to proizilazi iz njihovih iskaza, na kopanje rovova na područja Krčevina, Kratina i Pirića, na kojim područjima je dolazilo do otvaranja vatre između zaraćenih strana, a što je za rezultat imalo i smrtne posljedice za nekoliko zatočenih lica. Tako su na kopanju rovova poginuli Almir Gadun, Adis Tugo, Redžib Zahirović i Jusuf Ibrahimović, a vijeće u pogledu navedene činjenice nalazi uvjerljivim iskaze svjedoka Ediba Zlotrga, Muhameda Šehaganovića, Sameta Sadibašića i Ermedina Gerine, posebno imajući u vidu da je navedena činjenica potvrđena izvodima iz matičnih knjiga umrlih za navedena lica²³.

151. Više svjedoka, koji su bili u inkriminisanom periodu zatočeni u objektima Radničkog univerziteta, SDK i Kina, svjedočili su o odvođenjima na kopanje rovova. O odvođenju na kopanje rovova govore iskazi svjedoka Ediba Zlotrga, Sameta Sadibašića, Mirsada Ahmića, Saliha Cicvare, Edina Beše, Sulejmana Kavazovića, Alije Bašića i Envera Karajke.

152. Svjedok Salih Cicvara istakao je da je jedne prilike vođen na Jardol na kopanje rovova, gdje je ostao cijelu noć. On također ističe da su ih odvozili na kopanje rovova i vraćali čuvari koji su ih čuvali u prostorijama Radničkog univerziteta.

153. Svjedok Edin Bešo ističe da je išao na kopanje u naselje Krčevine. Na kopanje su ih vodila uniformisana lica, vojni policajci, kombi vozilima zelene boje, a kada su završili sa kopanjem ista ta lica su ih vratila u prostorije Radničkog univerziteta. Ovaj svjedok ističe da su bili „izloženi na prvoj liniji“, da je bilo puškaranja, te da je poginuo Almir Gadun.

²³ Vidjeti dokaze tužilaštva T-41 do T-43

154. Svjedok Mirsad Ahmić ističe da je vođen na rejon Kratina da kopa rovove, a među zatočenicima njega je odredio da ide na kopanje policajac zvani Kukan. Stražari su na zahtjev vojnika koji su dolazili određivali zatočenike koji su išli na kopanje rovova, a na linije razgraničenja, rejone kopanja rovova, kombi vozilom su ih vozili vojni policajci, te ih, nakon 3-4 dana koliko su se na kopanju zadržali, vraćali u prostorije Radničkog univerziteta. Istakao je da je bilo vatre, mada ne previše, te da je čuo da je poginuo Adis Tuco.

155. Svjedok Bahtija Sivro istakao je da su zatočenici u noćnim satima vođeni na kopanje rovova i tranšeja, te da se nekoliko njih sa tog kopanja nije vratilo živi.

156. Svjedok Senad Hidić istakao je da je išao na granične linije, na Kuber, kopati rovove, da se kopalo uglavnom u noćnim satima, a da su njega policajci koji su dežurali odabirali i određivali ko će ići.

157. Svjedok Suad Salkić, istakao je da nekolicina ljudi iz prostorije u kojoj je i on bio zatvoren i koji su odvedeni na kopanje rovova, nisu se vratili, a da su bojovnici HVO-a, koji su dolazili u prostorije Radničkog univerziteta, neselektivno povlačili ljude na kopanje rovova, koji se u nekim slučajevima ne bi ni vratili.

158. Svjedok Alija Bašić, na gotovo istovjetan način govori o odvođenju kombijem na kopanje rovova, gdje su ih vodila uniformisana lica. On je, kako ističe bio na rejonu Krčevine, a isti kombi bi ih nakon završenog kopanja vraćao nazad.

159. Da je išao na kopanje rovova na rejon Krčevine, gdje je poginuo Redžo Zahirović, govori i svjedok Enver Karajko. On ističe da ih je na kopanje vodila vojska i da su išli kombijem.

160. Svjedok Enes Šurković, također govori da su ljudi išli na kopanje rovova, da su naoružana lica kupila zatočenike da idu na kopanje, te da je njemu poznato da je poginuo Almir Gadun.

161. Svjedok Edib Zlotrg, također je, kako je to istakao u svom iskazu, vođen na Kratine da kopa rovove. Iz njegovog iskaza proizilazi da su zatočenike pripadnici vojne policije iz Viteza vodili da

kopaju rovove kombi vozilom, tzv. furgonom. Kopalo se na jednoj čistoj kosi, isturenoj prema položajima A R BiH, te je jedne prilike došlo i do pucanja po njima, ali niko nije povrijeđen iz njegove grupe, iako je svjedoku poznato da je nekoliko lica poginulo na kopanju rovova- između ostalih Almir Gaduni i Adis Tuco. Motel Bungalov, bio je, kako proizilazi iz iskaza ovog svjedoka, mjesto gdje su pripadnici vojne policije predavali zatočenike „Džokerima“ koji su ih vodili na kopanje, te na kojem su ih preuzimali kada bi se kopanje završilo.

162. Svjedok Samet Sadibašić, bio je također vođen na kopanje rovova u rejon Krčevina, a na kopanje ih je vodio pripadnik HVO vojne policije, kombijem, te po završenom kopanju ista osoba vraćala u Radnički univerzitet. Kopanja su bila na prvoj liniji, a kao rezultat toga poginuli su Almir Gadun i Redžo Zahirović.

163. Dok svi ovi svjedoci govore o pripadnicima vojne policije, stražarima iz zatočeničkih objekata u kojima su bili zatočeni, kao licima koja su ih vodila na kopanje rovova, te iako se isti posredno, cijenjeni zajedno sa drugim dokazima, mogu dovesti u vezu sa optuženim Kovačem, koji je bio zapovjednik brigadne vojne policije „Viteške brigade“, dakle zapovjednik tih vojnih policajaca, stražara, koji su zatočenike odvozili na mjesta kopanja rovova, iskaz svjedoka Sulejmana Kavazovića, optuženog direktno dovodi u vezu sa krivično pravnim radnjama odvođenja zatočenika na prisilni rad. Naime, ovaj svjedok je u svom iskazu na glavnom pretresu istakao da je upravo optuženi Kovać, kojeg je on poznavao po nadimku „Žabac“, došao sa četvoricom svojih vojnih policajaca, rekao „ti si peti, ti nam trebaš“, nakon čega je uveden u kombi, te zajedno sa nekolicinom drugih zatočenika odveden na kopanje rovova u rejon Rijeke.

164. Iako je odbrana osporavala vezu optuženog i uopšte brigadne vojne policije Viteške brigade, sa odvođenjima na prinudni rad zatočenih civila, vijeće je našlo dokazanom odgovornost optuženog za takva protivzakonita postupanja. Naime, i pored istaknute teze odbrane, optuženi je sam, u svojim iskazima, kako na glavnom pretresu, tako i na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja, iako je, što je i razumljivo, negirao da je Brigadna vojna policija Viteške brigade, a posebno on lično, imala bilo kakve veze sa odvođenjem civila na kopanja rovova, potvrdio da je “znala brigadna vojna policajca da otprati (zatočenike) na mjesta na koje treba, na kojima je zapoviedeno da budu odvedeni”. Također, svjedoci odbrane Mahmut Tuco, Željko Sajević, Ivica Jukić i Mario Rajić su govorili o odvođenju zatočenika na kopanje rovova. Tako npr., svjedok odbrane Željko Sajević je istakao da je zadatak Brigadne vojne policije “Viteške brigade” bio da sprovede te ljude

do zapovjednog mjesta bojne kojoj su trebali ljudi za kopanje rovova, ali da oni od tog momenta nisu imali sa zatočenicima ništa, da su ih predavali nadležnoj bojnoj, koja je dalje postupala. Ono što odbrana nastoji dokazati kroz iskaze svjedoka odbrane jeste činjenica da su brigadni vojni policajci "Viteške brigade", postupali po narednjima zapovjednika Viteške brigade, Maria Čerkeza, a da nisu imali nikakve druge ingerencije osim sprovođenja zatočenika na mjesta kopanja rovova. Vijeće ovakvu tezu odbrane ne može prihvatiti, obzirom da iz iskaza saslušanih svjedoka, koji su na jasan, potpun i veoma uvjerljiv način opisali način odabira i sprovođenja na kopanje rovova, proizilazi da je vojna policija, stražari u zatočeničkim objektima, te optuženi lično (iskaz svjedoka Kavazovića), imala aktivnu ulogu i u samom odabiru zatočenika koji su išli na kopanje rovova, te da je Anto Kovać, kao njen zapovjednik, imao način i mogao, u situacijama kada je htio, spriječiti da pojedini zatočnici budu vodeni na kopanja rovova (iskaz svjedoka Senada Hidića).

165. Jedna od teza koju je odbrana zastupala, bila je i da su zatočnici na rad išli dobrovoljno, tačnije, da takav rad nema karakter prisilnog rada. Iz iskaza nekih svjedoka proizilazi da su se dobrovoljno javljali da idu na kopanja rovova. Međutim, po ocjeni ovog vijeća, ni dobrovoljno javljanje pojedinih zatočenika da idu na kopanje, motivirano činjenicom da su na taj način izlazili iz zatočeničkih objekata u kojima su držani, te imali priliku dobiti bolje obroke, ne umanjuje prisilni karakter ovakvog rada, pa samim tim ne isključuje ni odgovornost optuženog za takve radnje.

166. Na temelju svih izvedenih dokaza, a naročito iskaza saslušanih svjedoka, koji su na jasan i uvjerljiv način opisali odvođenja na kopanje rovova, ovo vijeće nalazi dokazanim da su zatočnici odvođeni na protivpravan prisilni rad, a da je u tim odvođenjima važnu ulogu imala brigadna vojna policija "Viteške brigade", sa optuženim Antom Kovaćem kao njenim zapovjednikom. Naime, kako iz iskaza svjedoka proizilazi, pripadnici brigadne vojne policije "Viteške brigade", a u nekim slučajevima i optuženi lično, odabirali su i sprovodili zatočene civili na linije razgraničenja, te obezbjeđivali i spriječavali bijeg tih lica na putu do mjesta kopanja rovova (svi svjedoci, bez izuzetka, govore o naoružanoj pratnji jednog ili više vojnih policajaca koji je išao sa njima kombi vozilom), te ih tamo predavali vojnicima HVO-a ili pripadnicima paravojnih formacija, koji su ih preuzimali i dalje sprovodili na tačan lokalitet kopanja rovova, te po završenom poslu, vraćali i predavali istim vojnim policajcima koji su ih doveli, a kako bi ih oni vratili u zatočeničke objekte.

167. Uloga optuženog, kao zapovjednika brigadne policije "Viteške brigade" je prethodno već detaljno obrazložena. Vijeće cijeni, da je on, upravo sa aspekta zapovjednika brigadne vojne

policije "Viteške brigade", te ovlaštenja kakva takva jedna pozicija daje, a pri tome prisutan veći dio vremena na licu mjesta, osim što je, a kako je utvrđeno van razumne sumnje, u nekim odabirima zatočenika radi odvođenja na kopanje rovova i sprovođenju na linije razgraničenja neposredno učestvovao, nego i takve postupke brigadnih vojnih policajaca koji su mu bili podređeni, odobravao i saglašavao s njima, te na taj način, imao značajnu ulogu u lancu prisile prema zatočenim licima. Naime, svaki od zatočenika za sebe, koji je bio odvođen na kopanje rovova, bio je direktna žrtva prisile na prinudni rad, jer kako proizilazi iz iskaza saslušanih svjedoka, nije bilo načina da samovoljno odbiju odlazak na linije razgraničenja kada bi jednom bili odabrani od pripadnika vojne policije.

168. Iz svih navedenih razloga, vijeće nalazi da je optuženi, kršeći pravila međunarodnog prava, svojim radnjama kojima je direktno učestvovao u odvođenju zatočenih Bošnjaka na prisilni rad na opasnim mjestima, kojom prilikom je nekoliko njih i izgubilo život, ostvario bitna obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f) KZ BiH-prisiljavanje na prinudni rad.

B. TAČKA 2. IZREKE PRESUDE

169. Tačkom 2. izreke presude, optuženi Ante Kovač oglašen je krivim za radnje protivpravnog odvođenja u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, pljačku imovine i silovanje, kojim radnjama je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH.

170. Opšti elementi krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 173. KZ BiH, detaljno su od strane ovog vijeća obrazloženi na stranama 12-20 ove presude, te će se stoga, u tekstu koji slijedi, vijeće baviti isključivo radnjama izvršenja krivičnog djela, za koje je optuženi oglašen krivim u tački 2. izreke presude.

1. Protivpravno odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja

171. Obzirom da je ista radnja bila jedan od oblika izvršenja i krivičnog djela opisanog u tački 1. izreke presude, vijeće na ovom mjestu neće ponavljati elemente za ovo konkretno krivično djelo. Međutim, bez sumnje, vijeće će dati razloge na temelju kojih je optuženog Antu Kovača oglasilo

krivim za radnje činjenično opisane u ovoj tački, tačnije protivzakonito zatvaranje Nadžije Pekmić i osobe A.

172. Iako je optužnicom Tužilaštva, Anti Kovaću stavljeno na teret protivzakonito zatvaranje Nadžije Pekmić, osobe „A“ i Mirsada Grabusa, vijeće je zaključilo da u inkriminisanom periodu Mirsad Grabus nije imao status civila. Naime, iz njegove izjave, koju je odbrana uložila kao dokaz A-O-19b, proizilazi da je u periodu kada se odlučio na napuštanje Viteza, kako on ističe zbog bolesti, a što nije dokazano van svake razumne sumnje, bio vojno angažovan. Također, iz iskaza svjedoka Slavena Kraljevića proizilazi da je isti, u momentu zarobljavanja, bio pripadnik A R BiH, da je nosio donji dio maskirne uniforme, a što potvrđuje i iskaz svjedoka M-1 koji je istakao na pretresu pred vijećem apelacionog odjeljenja da je Mirsad Grabus u vrijeme zatočenja bio pripadnik A R BiH, a također i iskaz svjedoka Ratka Nuka, koji je istakao da je kod njega, u momentu zarobljavanja pronađen plan rada centra veze, koji ga dovodi u vezu sa određenim vojnim aktivnostima. Stoga, vijeće nije moglo van razumne sumnje zaključiti da je Mirsad Grabus u inkriminisanom periodu bio civil, temeljem čega optuženog nije oglasilo krivim za njegovo protivzakonito zatvaranje. Naime, ovo vijeće cijeni da postoji razumna sumnja da je Mirsad Grabus u inkriminisanom periodu bio vojnik, pripadnik A R BiH, te u tom smislu legitiman vojni cilj, a čime i njegovo zarobljavanje nije nezakonito. Iz svih navedenih razloga, a uz primjenu principa *in dubio pro reo*, kojim je propisano da sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, Sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog, ovo vijeće zatvaranje Mirsada Grabusa nije ocijenilo protivpravnim, u smislu odredbe člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, uslijed čega, ne postoji krivično djelo, pa ni krivica optuženog za te radnje.

173. Nasuprot navedenom, kada je riječ o svjedokinjama Nadžiji Pekmić i osobi „A“, vijeće je van svake razumne sumnje utvrdilo da se radilo o civilima. U pogledu Nadžije Pekmić, odbrana takav njen status nije ni osporavala, dok tvrdnje odbrane da je svjedokinja „A“ bila angažovana u A R BiH, te da je nosila pismo vojnog sadržaja, ovo vijeće nije našlo uvjerljivim, niti dokazanim. Naime, jedini dokaz takve tvrdnje odbrane jeste izjava same svjedokinje „A“, data nakon razmjene (dokaz A-O-19a), u kojoj ista ističe da je, dok je bila zarobljena u prostorijama SDK pocijepala pismo vojnog sadržaja. Međutim, svjedokinja u svojoj izjavi objašnjava da je to bilo pismo koje je ona ponijela iz Viteza za izvjesnu Hadjiru i da do momenta kada je isto otvorila u zatočeništvu, nije znala njegov sadržaj. Navedeno, a u nedostatku bilo kojeg drugog dokaza koji bi potvrdio

eventualni angažman svjedokinje A u redovima A R BiH, nije ovo vijeće moglo uvjeriti u tačnost takve tvrdnje.

174. Da je vozilo Međunarodnog komiteta Crvenog Krsta (MKCK), u kojem su se nalazile osobe Nadžija Pekmić i svjedokinja „A“, te Mirsad Grabus, a koje je iz Mahale (dio Starog Viteza naseljen bošnjačkim stanovništvom) navedene osobe prevozilo u bolnicu u Zenicu, zaustavljeno od strane pripadnika brigadne vojne policije „Viteške brigade“, čiji zapovjednik je bio optuženi Anto Kovać, proizilazi iz dokaza T- 31, dopisa koji je potpisao lično optuženi i iz čijeg sadržaja se nesumnjivo može zaključiti da je optuženi, izdao zapovjed patroli da zaustavi pomenuto vozilo, a putnike na propisani način privede pred zapovjedništvo radi provjere. Nadalje, iz istog dokaza proizilazi da su putnici, Nadžija Pekmić, osoba „A“ i Mirsad Grabus, upućeni na pregled u bolnicu „Nova Bila“, gdje je zaključeno da neće biti potrebe za liječničkim tretmanom u Zenici, jer se isti može provesti i u Mahali, pa su navedene osobe zadržane u pritvoru „Viteške brigade“, a koje činjenice su potvrđene dodatno i dokazom T-34, biltenom dnevnih događaja od 24.08.1993. godine, koji je također potpisao optuženi.

175. Nadalje, vijeće nalazi da su iskazi svjedoka Nadžije Pekmić i svjedokinje „A“, pa i izjava Mirsada Grabusa od 06.09.1993. godine, uložena kao dokaz odbrane A-O-19b, saglasne u pogledu bitnih činjenica vezanih za zaustavljanje vozila MKCK u kojem su se nalazili, te njihovog sprovođenja u zatočeništvo. Odstupanja i nesaglasnosti koja postoje u određenim dijelovima njihovih iskaza, te izjave Mirsada Grabusa, koji nikada nije saslušan u svojstvu svjedoka, vijeće cijeni upravo kao dokaz njihove objektivnosti i nepristrasnosti, kao i dokaz činjenice da se ne radi o međusobno dogovorenim, usklađenim i naučenim iskazima.

176. Tako je svjedokinja Nadžija Pekmić istakla da je u augustu mjesecu, nakon jakog srčanog napada koji je imala u toku noći, po preporuci doktorice, vozilom MKCK krenula u bolnicu u Zenicu. Sa njom u vozilu su bili osoba „A“, Mirsad Grabus, Kler, predstavnik MKCK i prevodilac. Iako ona nije bila svjesna u kojem trenutku i na kojem mjestu se to dogodilo, jer je bila jako slaba, ističe da je navedeno vozilo zaustavljeno, te da je naređeno da vozi pred policiju koja je bila u Domu kulture²⁴. Iz auta su ih izveli i u hol Radničkog univerziteta uveli vojnici u maskirnim

²⁴ Dom kulture je drugi naziv korišten za Radnički univerzitet. Obzirom da je i u prethodnom tekstu vijeće koristilo termin „Radnički univerzitet“, nastavit će sa korištenjem istog termina i u daljem tekstu

uniformama, među kojima je prepoznala Željka Sajevića, Antu Kovaća i Dragana Čalića, a tu su pretreseni i oduzete su joj pare koje je nosila sa sobom. Svjedokinja je istakla da je nju pretresla „oniska plava žena“. Nakon pretresa, optuženi i doktor Boško su ih odvezli u bolnicu, koja je izgledala kao crkva, na pregled, a kada su se počeli vraćati, kako je svjedokinja izjavila „valjda nazad“, ona se onesvijestila i probudila u Domu zdravlja. Tamo je ostala 14 dana, a čuvao ju je Čalić. Za osobu „A“ joj je neko rekao da je „na sigurnom“, a ponovo je prvi put srela osobu „A“ i Mirsada Grabusa kada su SFOR vozilom krenuli u Zenicu.

177. Svjedokinja A je izjavila da je 21. augusta 1993. godine, zbog sumnje na tuberkulozu, po preporuci ljekara, krenula vozilom MKCK iz Mahale, gdje je živjela od prije rata, u bolnicu u Zenicu. U vozilu su bili još, kako je istakla, Nadžija Pekmić, Mirsad Grabus, Kler- medicinska sestra i prevodilac. Na putu za Zenicu, u Starom Vitezu, sačekali su ih vojni policajci, koje je prepoznala po uniformama i bijelim opasačima, te na prevaru, rekavši sestri Kler da trebaju povesti još jednu trudnicu u bolnicu, sproveli ih u Radnički univerzitet, gdje su ih uveli u kafanu. Od prisutnih lica prepoznala je Antu Kovaća, kojeg je poznavala od prije rata, a koji je bio u maskirnom odijelu i sa opasačem, nešto drugačijim nego kod drugih vojnih policajaca, te naoružan pištoljem. Tu su ih pretresli, nju je pregledala „neka cura“ i oduzeli su joj svo zlato i novac, a Nadžija joj je rekla da je i njoj sve oduzeto. Optuženi Anto Kovać i dr. Boško su ih odvezli u Novu Bilu u crkvu koja je korištena kao bolnica, gdje su pregledani, a potom, ona i Mirsad vraćeni u Radnički univerzitet, dok je Nadžija Pekmić odvedena u Dom zdravlja.

178. Po povratku u Radnički univerzitet, razdvojili su ih, Mirsad je odveden u podrum, a nju su vojni policajci zatvorili u kancelariju iz koje je mogla izaći u WC, ali je stražar bio ispred svo vrijeme. Odatle su je vodili na ispitivanja tri puta, kojim prilikama je potpisala zapisnike, a u kancelariju, u kojoj je bila smještena, je često dolazio optuženi, dovodio neke svoje ljude, te joj kada su jedne prilike ostali sami u kancelariji prijetio da će ju ubiti, da će dovesti „Cicine“ pa će vidjeti šta će joj oni uraditi, prijetio pištoljem, ispitivao za muža, a zbog kojih prijetnji je ona bila u konstantnom strahu.

179. O navedenom događaju, privođenju svjedoka Nadžije Pekmić, svjedokinje „A“ i Mirsada Grabusa, govore i svjedoci odbrane Slaven Kraljević, Ratko Nuk, svjedok M-1, te Renata Šero.

180. Svjedok Slaven Kraljević ističe da se sjeća Mirsada Grabusa, kojeg je on ispitivao, ali i osobe A koju je u inkriminisanom periodu vidio u holu Doma kulture, za koju je istakao da je bila „prepadnuta“.

181. Svjedok Ratko Nuk, opisao je da se sjeća događaja zaustavljanja vozila MKCK, u kojem su bile dvije žene i Mirsad Grabus. Jedna žena je odvedena u bolnicu, dok je osoba „A“ ostala u zapovjedništvu. Svjedok je opisao kancelariju na spratu u koju je ista smještena, a njegov opis kancelarije na spratu, u kojoj je bio krevet i u koju su oni, pripadnici vojne policije ostavljali svoje stvari, u cijelosti odgovara opisu kancelarije koji je dala osoba „A“. Svjedok je čak potvrdio da je moguće da je u prostoriji bio radio, te iako veći dio vremena nije bilo struje, nekada su korištene baterije da se sluša radio.

182. Svjedok „M1“, govori o razmjeni Mirsada Grabusa, Nadžije Pekmić i osobe „A“, o čemu se posredno može izvesti zaključak i o njihovom držanju u zarobljeništvu, pri čemu se vremenski period podudara sa inkriminisanim.

183. Svjedok Renata Šero je u svom iskazu potvrdila da je ona pretresla Nadžiju Pekmić, a ova svjedokinja odgovara opisu koji je Nadžija Pekmić u svom iskazu dala: „oniska, plava žena“. Ona je istakla da je pronađeni novac, nakon pretresa, ostavila na stolu i otišla.

184. Optuženi Anto Kovać, u svom iskazu na glavnom pretresu, ne negira činjenicu da je vozilo MKCK zaustavljeno, te da su tri navedene osobe sprovedene u Dom kulture, ali negira bilo kakvu povezanost sa tim događajem. Dopis, dokaz T-31 koji ga neposredno inkriminira, iz kojeg proizilazi da je zaustavljanje vozila MKCK unaprijed planirano i očekivano, te da je on izdao zapovijed za njegovo zaustavljanje, on neuvjerljivo objašnjava činjenicom, da je navedeni dokument naknadno potpisao, u kancelariji Maria Čerkeza i to po njegovoj naredbi.

185. U cilju dokazivanja takve svoje teze, odbrana je saslušala i Ankicu Pranjković, osobu koja je kucala navedeni dokument i zapisnik o oduzimanju predmeta, ali ovo vijeće nalazi da je iskaz optuženog kontradiktoran i iskazu navedene svjedoknje. Naime, svjedokinja Ankica Pranjković je istakla da je optuženi potpisao navedeni dokument u odsustvu Maria Čerkeza, međutim optuženi tvrdi da je on više puta odbio potpisivanje navedenog dokumenta, te ga u konačnici, po naredbi

upravo Maria Čerkeza potpisao. Ona ne govori ništa o negodovanju optuženog ili eventualnom odbijanju da potpiše navedeni dokument.

186. Odbrana je tokom postupka nastojala dokazati i da su Nadžija Pekmić, svjedokinja „A“ i Mirsad Grabus, zloupotrijebili vozilo MKCK kako bi napustili Mahalu, iako nisu bili stvarno bolesni. U cilju dokazivanja takve tvrdnje, odbrana je insistirala na pribavljanju medicinske dokumentacije za svjedokinju „A“, iz Kantonalne bolnice Zenica i Opšte bolnice Vitez, a vezano za navodno liječenje od tuberkuloze. Iz navedenih bolnica dobijen je negativan odgovor u pogledu liječenja osobe A u tim zdravstvenim ustanovama.

187. Međutim, navedenu činjenicu, da li je osoba „A“ bolovala od tuberkuloze u inkriminisanom periodu ili nije, vijeće nije našlo u toj mjeri relevantnom, da bi čak i da se dokaže da je vozilo MKCK bilo zloupotrebjeno od strane ovih osoba, ta činjenica umanjivala ili isključivala krivicu optuženog.

188. Naime, svjedokinja Nadžija Pekmić je zadržana na liječenju u Domu zdravlja Vitez, te ona nesumnjivo nije zloupotrijebila pomenuto vozilo. Činjenica da svjedokinja „A“ nije evidentirana u arhivi pomenutih zdravstvenih ustanova, ne znači da ista u inkriminisanom periodu zaista nije bila bolesna. Osim toga, ona je upućena u Zenicu, kako je sama istakla, zbog „sumnje“ na tuberkulozu, dakle nije sa sigurnošću imala uspostavljenu dijagnozu. Na kraju, čak i da nije stvarno bila bolesna, ovo vijeće nalazi, navedena činjenica ne bi ni na koji način opravdala protivpravno zatvaranje navedenih lica, a kako je to optuženi naredio.

189. Naime, vijeće je zaključilo da je optuženi, krivično djelo protivpravnog zatvaranja opisanog u tački 2. izreke presude, civilnih osoba Nadžije Pekmić i osobe „A“, počinio naređivanjem. On je zapovijedio da se pomenuto vozilo zaustavi, te da se osobe privedu, kako to proizilazi iz dokaza T-31, a njegove radnje posebno dobijaju na težini, upravo iz razloga što je riječ o vozilu MKCK, koje je kao takvo bilo jasno označeno i u kojem je, a što je nesumnjivo utvrđeno po njegovom zaustavljanju, bila predstavica MKCK, sestra Kler. Pokušaji optuženog, da izbjegne svoju individualnu krivicu za navedene radnje, nisu bili uvjerljivi za ovo vijeće. Naime, iako optuženi svojim iskazom tvrdi da je on za navedeno zaustavljanje vozila MKCK znao, ali da su te radnje preduzeli pripadnici Četvrte bojne, čime isti snose i odgovornost za navedeni postupak, takve njegove tvrdnje su obezvrijeđene ostalim izvedenim dokazima, a naročito dokazom T-31 iz kojeg

proizilaz nesumnjiv zaključak da je optuženi naredio zaustavljanje predmetnog vozila i zadržavanje navedenih osoba.

190. U vezi sa svim prethodno navedenim, vijeće nalazi dokazanim van svake razumne sumnje da je optuženi naredio protivpravno zatvaranje Nadžije Pekmić i svjedokinje „A“, a u kojim njegovim radnjama su se ostvarila bitna obilježja krivičnog djela iz člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH.

2. Pljačkanje imovine

191. Pljačkanje imovine, kao oblik radnje izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. ZKP BiH, propisan je tačkom f) navedenog člana, ali ova zakonska odredba, iako navedenu radnju definiše kao ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ne objašnjava šta se to ima smatrati pljačkanjem imovine.

192. Stoga je ovo vijeće moralo konsultovati međunarodnu praksu, a vezano za utvrđivanje samog pojma „pljačkanja imovine“. Iz načina na koji je „pljačkanje imovine“ definisano kroz presude MKSJ-a, koje su se tim problemom bavile, mogu se izvući konkretna obilježja krivičnog djela pljačke, a to su:

- a) počinitelj je samovoljno i neopravdano prisvojio imovinu žrtve
- b) neopravdano prisvajanje prouzrokovalo je ozbiljne posljedice po žrtvu.

193. Pretresno vijeće MKSJ u predmetu *Blaškić* je utvrdilo: "Civilna imovina pokriva svaku imovinu i takva se ne može smatrati za legitimni vojni objekat"²⁵. Za pljačku se ne traži da prisvajanje imovine bude izvršeno na velikom prostoru niti da uključuje veliku ekonomsku vrijednost²⁶. Naročito značajan stav za situaciju kakvu imamo u konkretnom slučaju, jeste stav pretresnog vijeća u predmetu *Blaškić* koje je zaključilo: "Zabrana proizvoljnog prisvajanja javne ili

²⁵ Vidjeti prvostepenu presudu *Blaškić*, paragraf 180

²⁶ Ibid, paragrafi 612-613

privatne imovine istovremeno se odnosi na izolirana djela pljačke u privatne svrhe kao i na organizovanu zapljenu imovine...²⁷.

194. Optuženom Anti Kovaću stavljeno je na teret pljačkanje imovine koja je pripadala svjedokinjama Nadžiji Pekmić i svjedokinji "A", a koja imovina, kako proizilazi iz njihovih iskaza, te dokaza T-32, Zapisnika o pronađenom zlatnom nakitu koji je potpisao optuženi Ante Kovać, obuhvatala je određeni iznos novca i zlatnog nakita koji su navedene osobe nosile uz sebe u Zenicu.

195. Obje svjedokinje, Nadžija Pekmić i osoba "A", svjedočile su o načinu na koji su pretrešene nakon što su dovedene u prostorije Doma kulture, te da su im tom prilikom oduzeti novac i zlatni nakit koji su imale sa sobom. Svjedokinja Nadžija Pekmić izjavila je da je nosila oko 500 KM koje joj je dala kćerka, te dodatno 500 KM koje joj je dao komšija kako bi ponijela njegovoj supruzi u Zenicu. U prostorijama Doma kulture pretresla ju je "oniska, plava žena", koja joj je oduzela sav pronađeni novac sa objašnjenjem da isti mora predati "šefu policije".

196. Na okolnost pretresa navedene svjedokinje, odbrana je predložila saslušanje svjedokinje Renate Šero, koja je saslušana na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja i potvrdila da je u prostorijama Doma kulture u augustu mjesecu, pretresla stariju osobu, kod koje je ispod zavoja u predjelu stomaka naden svežan novčanica. Iako je žena koju je Renata Šero pretresala, molila da zadrži pronađeni novac, svjedokinja je taj novac uzela, ostavila u prostoriji u kojoj ju je pretresala na stolu i otišla. Ova svjedokinja u svom iskazu ističe da nikoga drugog, osim starije žene, očigledno Nadžije Pekmić, nije pretresla.

197. Svjedokinja "A" je, kako je sama istakla u iskazu na glavnom pretresu, uz sebe nosila svoje zlato i zlato koje je ponijela komšinici. Kada je privedena u Dom kulture, pregledala ju je "jedna cura". Od nje su oduzeti zlato i novac koji je nosila sa sobom, a istakla je da joj je i Nadžija Pekmić rekla da su i njoj "sve oduzeli".

²⁷ Presuda Pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Blaškić*, paragraf 184.

198. Iz dokaza Tužilaštva T-32, Zapisnika o pronađenom zlatnom nakitu, koji je potpisao lično optuženi u svojstvu zapovjednika vojne policije, proizilazi da su od Nadžije Pekmić i osobe A, dana 21.08.1993. godine, u 16 sati, nakon što je zaustavljeno vozilo MKCK u kojem su se nalazile, oduzeti komadi zlatnog nakita nabrojani u 8 stavki, te isti pohranjeni u sef. Komisija, koja je, kako proizilazi iz predmetnog zapisnika, oduzela zlatni nakit, sastojala se od Ivice N. Rajića, Ivice F. Rajića, Dragana Toljušića, Vlade Čalića i Ante Kovaća, koji je, kako je navedeno, predmetni zapisnik i potpisao.

199. Na okolnost oduzimanja novca i zlatnog nakita od svjedokinja, svjedočili su neki svjedoci odbrane. Tako je svjedok Vlado Čalić izjavio da je potpisao neki dokument na zahtjev optuženog, a vezano za oduzimanje zlatnog nakita od svjedokinja Nadžije Pekmić i svjedokinje "A". Kako je istakao optuženi Kovać je rekao da će to zlato skloniti na sigurno, u kasu.

200. Odbrana je upravo na postojanju zapisnika o pronađenom zlatnom nakitu, nastojala izgraditi tezu kojom bi dokazala da nije riječ o nezakonitom oduzimanju zlatnog nakita od svjedokinja. Odbrana je isticala da sef ili kasa za čuvanje istog nisu postojali u zapovjedništvu brigadne vojne policije, nego samo u zapovjedništvu Viteške brigade, koju činjenicu je potvrdio svjedok Vlado Čalić.

201. Odbrana je nastojala dokazati da je pretres ovih osoba izvršila vojna policija Četvrte bojne, koja ih je i privela u prostorije Doma kulture. Optuženi je u tom smislu, u svom iskazu na pretresu pred apelacionim vijećem, istakao da je on odbio da izvrši pretres navedenih osoba, te da je Mariu Čerkezu rekao: "Uz dužno poštovanje zapovjedniče, neka ih pretrese onaj ko ih je uhapsio." Vijeće zaključuje da je tačno da je pretres izvršila Renata Šero, koja je bila angažovana u vojnoj policiji Četvrte bojne, ali iz njenog iskaza nesumnjivo proizilazi razlog zbog kojeg je upravo ona vršila pretres. Kako se pretres vršio nad ženama, a brigadna vojna policija Viteške brigade nije imala žene u svom sastavu, nju je pozvao Vlado Šantić da izvrši pretres. Iz prethodno navedenih dokaza, iskaza svjedoka, a naročito dopisa koji je uložena kao dokaz T-31, vijeće je na nesumnjiv način utvrdilo da je protivpravno zatočenje, a kako je to u prethodnom poglavlju obrazloženo, izvršila brigadna vojna policija Viteške brigade.

202. U pogledu druge tvrdnje odbrane da oduzimanje predmeta nije bilo nezakonito, a koju tvrdnju je ista bazirala na činjenici postojanja zapisnika o privremenom oduzimanju predmeta,

vijeće nalazi da samo postojanje zapisnika ne umanjuje nezakoniti karakter predmetne radnje. Naime, nije postojao bilo kakav zakonski osnov za oduzimanje ovih predmeta, a oštećene Nadžija Pekmić i svjedokinja A nisu čak ni informisane o razlozima oduzimanja. Pri tome, ne smije se zanemariti činjenica da je, a kako je to prethodno utvrđeno, zadržavanje i zatvaranje navedenih lica, bilo također protivpravno. Nadalje, o paušalnosti tvrdnji odbrane da nije postojala namjera optuženog da opljačka svjedokinje, govori i činjenica da predmeti koji su im za vrijeme boravka u prostorijama Doma kulture na dan 21.08.1993. godine, oduzeti, nikada nisu vraćeni. Optuženi je, da je zaista htio, predmete svjedokinjama mogao vratiti, ako ne ranije, onda prilikom razmjene.

203. Kako je za postojanje krivičnog djela pljačke imovine, nužno da je njegovo izvršenje uzrokovalo teške posljedice po žrtvu, vijeće je cijenilo posljedice takvih radnji.

204. Kada je riječ o vrijednosti oduzetih predmeta, te iznosu novca koji je oduzet, vijeće ističe da se ista mora posmatrati sa aspekta vremenskog perioda u kojem su se te radnje desile. Naime, predmetne radnje preduzete su u vrijeme oružanog sukoba između A R BiH i HVO-a, na području opštine Vitez, a svjedokinje-oštećene, od kojih su navedeni predmeti oduzeti, bile su, kako je prethodno obrazloženo, na putu za Zenicu u bolnicu na području koje je bilo pod kontrolom A R BiH. Posjedovanje novca u takvim situacijama, ili predmeta (zlatni nakit) koji se mogu zamijeniti za novac, daje osobama određeni osjećaj sigurnosti. Samim tim, oduzimanje novca koji je za te osobe predstavljao određeni osjećaj sigurnosti, navedene svjedokinje je dovelo u znatno težu situaciju i stanje bespomoćnosti.

205. Dakle, ovo vijeće nalazi dokazanim da nakon što je optuženi naložio protivpravno zatočenje navedenih osoba, on je, u svojstvu zapovjednika brigadne vojne policije Viteške brigade, učestvovao u pljački njihove imovine, a na koji način su se u njegovim radnjama ostvarila bitna obilježja krivičnog djela iz člana 173. stav 1. tačka f) KZ BiH.

3. Silovanje

206. Silovanje, kao oblik izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, definisano je kao “prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju.”

207. Silovanje je jedan od najtežih seksualnih delikata, koji je u ratu zabranjen. Navedeno proizilazi iz odredbi međunarodnog ugovornog prava i to Ženevskih konvencija iz 1949. godine, Dopunskog protokola I i Dopunskog protokola II iz 1977. godine.

208. Iako zajedničkim članom 3. Ženevskih konvencija, nije izričito propisana zabrana silovanja, nesumnjivo taj član, koji se obavezno ima primjenjivati u svim sukobima bilo domaćeg, bilo međunarodnog karaktera, u okviru zabrane nečovječnog postupanja, podrazumijeva i zabranu silovanja, imajući u vidu da silovanje predstavlja jedan od najtežih nasrtaja na ljudsko dostojanstvo. Naime, silovanje, kao oblik ratnog zločina, predstavlja jedno od najtežih krivičnih djela, koje počinioci istog koriste za ostvarivanje različitih ciljeva kakvi su zastrašivanje, degradacija, poniženje, diskriminacija, kažnjavanje, kontrola ili uništenje osobe.

209. Bitni elementi, čije postojanje je nužno utvrditi za postojanje krivičnog djela silovanja su: a) seksualna penetracija, ma kako neznatna bila; b) vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinitelj poslužio; ili c) usta žrtve penisom počinioca; d) uz upotrebu prinude ili sile ili pod prijetnjom sile protiv žrtve ili trećeg lica.

210. U tački 2. izreke presude, optuženi je oglašen krivim, između ostalih radnji i za silovanje svjedokinje "A".

211. U prethodnim poglavljima vijeće je dalo razloge na temelju kojih je utvrdilo krivicu optuženog u vezi sa protivpravnim zatvaranjem i pljačkanjem osobe „A“, te u okviru tih razloga obrazložilo i na koji način je svjedokinja „A“, odvojena od Nadžije Pekmić, a potom i Mirsada Grabusa, te zatvorena u kancelariju na spratu u Domu kulture u Vitezu, nakon čega je došlo do njenog silovanja.

212. Svjedokinja „A“ na vrlo slikovit i po ocjeni ovog vijeća uvjerljiv način, opisuje događaje iz noći kada se desilo predmetno silovanje. Naime, kako je svjedokinja opisala u svom iskazu, u prostoriju u kojoj je bila zatočena, znao je doći optuženi sa „svojim ljudima“, te su tu sjedili i pili. Dok su ljudi bili tu, on se prema njoj ponašao na lijep način, kao da joj želi i pomoći, međutim, u situacijama u kojima bi ostajao nasamo s njom, ponašao bi se u potpunosti drugačije: prijetio da

neće vidjeti djecu, da će je odvesti na Lašvu i ubiti, te prijetio dolaskom Cicinih, za koje ona nije znala ko su, ali je iz takvih razgovora pretpostavljala da su u pitanju ljudi koji žele svakome nauditi.

213. Jednu noć, kada je ostala nasamo s njim, on je počeo ponovo da ju ispituje o dešavanjima u Mahali, naoružanju, broju poginulih u napadima, te kada na neka pitanja nije znala odgovor, prislonio joj je pištolj na čelo, a kada na još jedno pitanje nije znala odgovor, ošamario ju je, te prislonio pištolj na grudi i naredio da se skida. Ona je, bila u velikom strahu, kako ističe „izgubila je razum od straha“, ali je odbila da se skinu i molila ga da to ne čini. Dalje svjedokinja ističe da ju je optuženi gurnuo na krevet, skinuo sa nje odjeću, a onda skinuo hlače i donji veš, te izvršio polni akt. Svjedokinja ističe da ju je sve zabolilo da joj je utrnulo lice, da nije ni znala šta joj se dogodilo. Nije imala snage ni da ustane, ni da hoda, ni da diše...nije imala snage ni za šta. Zaprijetio joj je da će je ubiti bude li o tome ikome govorila. Ujutro je optuženi doveo Mirsada Grabusa koji je, kada ju je vidio rekao da ne mora ništa govoriti, da „sve vidi“.

214. Za vrijeme njenog daljeg boravka u zatočeništvu, svjedokinja ističe da su dolazili predstavnici MKCK koji su je pitali o uslovima boravka, a za to vrijeme je optuženi stajao iza njih, sa rukom na ručci pištolja, te je ona iz straha koji je osjećala, jer je takav njegov stav shvatila kao upozorenje da ne smije ništa reći, rekla da je sve dobro.

215. Iako je svjedokinja, zajedno sa Nadžijom Pekmić i Mirsadam Grabusom, razmijenjena 3. septembra 1993. godine, te je došla u Zenicu, nikome nije pričala o onome što je proživjela za vrijeme boravka u Domu kulture, a 1994. godine, po prestanku sukoba, vratila se u Vitez, gdje je ponovo počela sretati optuženog. U početku je mislila da će moći „sama u sebi prebol'it to što joj se desilo“, ali nije se mogla nositi s tim, te je konačno 1995., kada je u Vitez došlo udruženje „Medica“, ljekarima koji su radili u okviru tog udruženja, dr. Sabini i dr. Šabić ispričala o proživljenom silovanju. Snagu da ispriča mužu o onome što je proživjela, smogla je tek nakon seansi razgovora sa ljekarima „Medice“. Iako do tada mužu nije rekla ni riječi, kako ističe, on je pretpostavljao i naslućivao šta se desilo, obzirom da je do tada, kako ističe „ništa nije funkcionisalo“, a ona je stalno plakala.

216. Svjedokinja je opisala i neprijatne situacije koje su se dešavale nakon rata u Vitezu, kada je vidala optuženog. Istakla je da svaki susret s njim u njoj stvara uznemirenje i stres. Naime, svjedokinja je istakla da je on prolazio kraj njene kuće i kad nije morao, da ga je vidala ispred

kafića u Vitezu u kojem je često sjedio i kad god bi ona prošla „on se nešto ispravljao na stolici i vazda smijao“, a posebno za nju neprijatan bio je incident u „Lutriji“, kada joj se stvorio u neposrednoj blizini i rekao „jesi dobra“, na šta je svjedokinja, kako ističe zadržala i bilo joj je muka zbog toga.

217. Osoba, kojoj je svjedokinja „A“ prvoj ispričala o događaju silovanja, je doktorica Kadrija Šabić-Haračić, koja je saslušana kao svjedok na glavnom pretresu. Navedena svjedokinja ističe da je prilikom prvog kontakta sa svjedokinjom „A“, u okviru projekta „Ljekari bez granica“, svjedokinja „A“ rekla da je doživjela ratno silovanje, te je tražila potpunu diskreciju, obzirom da o tom događaju nikada nikome nije ništa rekla. Sa svjedokinjom „A“ su dogovoreni terapijski razgovori u Centru za terapiju žena „Medica“ u Zenici i ona je, kada je došla, sama, bez pitanja ljekara rekla da silovatelja poznaje, da je to Anto Kovač, zv. „Žabac“. Liječenje svjedokinje „A“ nije dugo trajalo, dolazila je možda tri puta na razgovore u Medicu, te je nakon izvjesnog vremena smogla snage da ispriča mužu šta joj se dogodilo, doktorici je rekla da je dobila od muža razumjevanje i podršku, te je prestala dolaziti na terapije. Međutim, nakon nekih godinu dana, svjedokinja „A“ je ponovo, vidno uznemirena, kontaktirala doktoricu Kadriju Šabić Haračić telefonom, kojom prilikom joj je rekla da je vidjela svog silovatelja u blizini kuće, te da je tom prilikom sve ponovo proživjela, da se jako uznemirila i ponovo osjetila strah.

218. Tokom svjedočenja na glavnom pretresu, svjedokinja Kadrija Šabić- Haračić je potvrdila da su bilješke, koje su uložene u okviru dokaza Tužilaštva T-21, bilješke koje je ona sačinila prilikom prvih kontakata sa svjedokinjom „A“ u toku 1995. godine, te pročitala njihov sadržaj. Objasnila je da je pisana dokumentacija „Medice“, uložena takođe u sastavu dokaza T-21, sačinjene na temelju njenih rukom pisanih bilješki. Iako je odbrana osporavala kredibilitet ove svjedokinje, ukazujući na prisutne razlike u datumima kada su ostvareni kontakti osoblja „Medice“, sa svjedokinjom „A“, iz izjave doktorice Kadrije Šabić- Haračić, koja je uložena u spis kao dokaz T-20, proizilazi objašnjenje za ta odstupanja, tačnije dr. Kadrija Šabić Haračić je objasnila da je ostvarila prvi kontakt sa osobom „A“ u novembru 1994. godine, a ne 1995. godine, kako je to navedeno u rukom pisanim bilješkama, te detaljno objasnila na koji način se taj prvi susret odigrao.

219. Svjedokinja Kadrija Šabić-Haračić je takode opisala da je kod osobe „A“ primjetila uobičajene traume kakve inače opisuju žrtve silovanja, tačnije ista je govorila o osjećaju krivnje, te

razmišljanja da li je mogla spriječiti to što se desilo, osjećaj prljavosti i stalnu potreba da se pere, odbojnost prema seksu, te opisala da je prvi seksualni kontakt sa mužem bio izuzetno bolan.

220. Na okolnost psihičkog stanja i promjena ličnosti kod svjedokinje „A“, na glavnom pretresu je saslušan i vještak dr. Abdulah Kučukalić, koji je istakao da je nakon pregleda svjedokinje „A“, koji je obavio zajedno sa psihologom dr Almom Bravo-Mehmedbašić, te uvida u postojeću medicinsku dokumentaciju, zaključeno da je kod osobe „A“ prisutan hronični post-traumatski stresni poremećaj. Naime, vještak je do u detalje opisao psihičke traume koje su prisutne kod svjedokinje „A“, te simptome koje ona, kao uzrok istih ispoljava. Tako je istakao da je kod pacjenitice, i pored „urednog izgleda“, prisutna povišena anksioznost, naznačen psihomotorni nemir, sniženo osnovno raspoloženje, hipersenzibilnost, intruzivni simptomi u vidu izuzetno traumatičnih fleš-bekova, redukcija simptoma pažnje, koncentracije, te simptomi u strukturi ličnosti manifestovani u vidu sniženog samopoštovanja, samopouzdanja, apatije i nedostatka sposobnosti da uživa u stvarima u kakvim uživa normalan svijet. Dr. Kučukalić je pojasnio da sve navedeno predstavlja tipične patnje jedne osobe koja je preživjela traumu silovanja, osobito ratnog silovanja. Vještak ističe da je osoba „A“ silovanje doživjela izuzetno traumatično, da je na to naročito uticala činjenica da je osobu koja ju je silovala poznavala, te da nije imala mogućnost pružiti bilo kakav otpor. Sve navedeno, za rezultat je imalo razaranje strukture ličnosti ispitanice, na način da ona nije mogla prepoznati sebe u oblicima razmišljanja i ponašanja, da je imala jak osjećaj stida, gubitka samopoštovanja i samopouzdanja, a uslijed kojih faktora je u prvih godinu dana nakon traumatičnog događaja, kod nje postojala tzv. „zavjera šutnje“, tačnije nikome, pa ni svojim najbližim se nije mogla povjeriti, nego se sa proživljenom traumom pokušavala nositi sama.

221. Vještak je pojasnio klasifikacije koje se u dijagnostici psihičkih poremećaja koriste, a na temelju kojih se može stvoriti slika o intenzitetu i obimu PTSP-ja. Na temelju navedenih parametara utvrdio je da se kod svjedokinje „A“ ne radi o akutnom, nego hroničnom PTSP-ju, koji za rezultat ima dublje promjene ličnosti, tačnije mijenja se struktura ličnosti, dolazi do promjene identiteta, disocijativnih simptoma, a što je sve evidentno i kod pacijentice, svjedokinje „A“.

222. Za utvrđivanje odgovornosti optuženog za silovanje svjedokinje „A“, vijeće je cijenilo kao relevantne i iskaze svjedoka koji su posredno svjedočili o ovom događaju. Tako je svjedok Samet Sadibašić, na glavnom pretresu izjavio da je od muža svjedokinje „A“, čuo da je istu silovao optuženi Ante Kovać.

223. Svjedokinja Nadžija Pekmić je u svom iskazu istakla da je određeno vrijeme, nakon zarobljavanja od strane pripadnika vojne policije HVO-a, iz razloga što joj je pozlilo provela u domu zdravlja u Vitezu i u bolnici, te da nije bila zajedno sa osobom „A“ sve do dana razmjene. Osoba „A“ je, kako proizilazi iz njenog iskaza, upravo u navedenom periodu silovana.

224. Svjedok odbrane Vlado Čalić, na pretresu pred Apelacionim vijećem, opisao je događaje vezane za zatočenje i oduzimanje imovine od svjedokinja „A“ i Nadžije Pekmić, te istakao da je svjedokinja „A“ određeno vrijeme provela u kancelariji koju je vojna policija koristila za odmor, a u kojoj se nalazio krevet, sto i stolica, radio kasetofon. Njegov opis navedene kancelarije, odgovara opisu iste koji je dala sama svjedokinja „A“.

225. Svjedok „002“ je izjavio da je čuo da je svjedokinja „A“ napastvovana od strane Kovaća, ali da je Kovać to negirao.

226. Optuženi Kovać je tokom cijelog postupka opovrgavao bilo kakvu vezu sa silovanjem svjedokinje „A“. U pravcu dokazivanja njegove nevinosti, odbrana optuženog je pozvala i na glavnom pretresu saslušala svjedoka Miju Đotlu, koji je svjedočio da je za vrijeme zatočeništva svjedokinje „A“ u prostorijama SDK ostvarivao česte kontakte sa istom, da je u kontaktu s njom ostao i kasnije, i da mu je ona jedne prilike rekla da želi da se optuženom osveti, da mu „naštima“.

227. Takode, na pretresu pred vijećem Apelacionog odjeljenja, odbrana je, u pravcu dokazivanja svoje tvrdnje, saslušala svjedoka „M1“, koji je istakao da mu je svjedokinja „A“ nakon razmjene rekla „da nije bilo Žabca sa mnom bi bilo svašta“, čime zapravo implicira da optuženi, ne da nije silovao svjedokinju „A“, nego joj je čak i pomogao.

228. Odbrana je tokom cijelog postupka pred apelacionim vijećem, nastojala osporiti kredibilitet osobe „A“, ističući da je njen cjelokupan iskaz protkan neistinama, počev od činjenice da boluje od tuberkuloze, a o kojoj činjenici nije ponuden nijedan dokaz, dok dokumentacija pribavljena na zahtjev odbrane iz bolnica u Zenici i Travniku, govori upravo suprotno. Nadalje, odbrana je isticala da je svjedokinja „A“ imala motiv za optuženje optuženog, iz razloga što kao žrtva silovanja ostvaruje pravo na penziju, te da je priču o silovanju plasirala tek u momentu kada je saznala za

mogućnost ostvarivanja takvog prava, iako u prvoj izjavi, datoj neposredno nakon razmjene i prelaska na teritoriju pod kontrolom A R BiH, to navodno silovanje uopšte ne spominje.

229. Vijeće je istaknute tvrdnje odbrane našlo neuvjerljivim i ničim potkrijepljenim. Naime, činjenica da dokumentacija pribavljena iz bolnica u Zenici i Vitezu ne potvrđuje da je svjedokinja u tim zdravstvenim ustanovama bila na liječenju od TBC ne znači da ista nije mogla bolovati od navedene bolesti. Osim toga, kako je prethodno obrazloženo, da li je svjedokinja zaista болоvala od navedene bolesti ili je sumnju na istu iskoristila kao način da napusti Vitez u periodu oružanog sukoba, je irelevantno, jer čak i da je bolest koristila kao izgovor, navedena činjenica ne može biti od bilo kakvog uticaja na postojanje krivičnog djela i krivice optuženog.

230. Kako u spisu ne postoji nijedan dokaz koji bi potkrijepio tvrdnje odbrane da svjedokinja „A“ ostvaruje penziju kao žrtva silovanja, vijeće takve paušalne tvrdnje nije moglo ni razmatrati, dok po ocjeni ovog vijeća, potpuno razložno obrazloženje zašto svjedokinja „A“ nije u svojoj prvoj izjavi spomenula silovanje, proizilazi upravo iz nalaza i mišljenja vještaka Kučukalića, koji govori o traumama jakog intenziteta koje je silovanje izazvalo kod ove svjedokinje, a uslijed kojih se kod nje javila „zavjera šutnje“, tačnije duži vremenski period nije nikome ništa govorila o onome što je proživjela.

231. Nasuprot paušalnim tvrdnjama odbrane, koje nisu potkrijepljene bilo kakvim dokazima, iskaz svjedokinje „A“ vijeće je ocijenilo kao uvjerljiv, detaljan i upotpunjen nizom detalja, koji stvaraju cjelokupnu sliku o tome na koji način se inkriminirani događaj desio. Naime, svjedokinja „A“ je na jasan, uvjerljiv način, veoma detaljno, opisala sve okolnosti inkriminiranog događaja, momente koji su prethodili samom silovanju, kao i one koji su uslijedili neposredno iza toga. Ona se sjeća čak i muzike koja je svirala na radiju, riječi i prijetnja koje je optuženi izgovorio, načina na koji je to rekao. Opisuje sam čin silovanja, ističući da je u jednom trenutku čak i izgubila svijest. U vezi sa naknadnim događajima naročito je upečatljiva prijetnja optuženog prije nego što je napustio kancelariju u kojoj je boravila, rekavši joj da će ju ubiti ako bude govorila o tome šta se desilo.

232. Njen iskaz vijeće je analiziralo sa posebnom pažnjom i zaključilo da je ista svjedočila iskreno, da njen iskaz obiluje nizom detalja o inkriminiranom događaju, kao i da su njene izjave, date u različitim fazama postupka, a vezane konkretno za inkriminirani događaj konzistentne. Takav način svjedočenja, koji je rezultirao iskazom koji je potkrijepljen i nizom drugih, posrednih

dokaza, vijeće je cijeniло uvjerljivim, te zaključilo da ne postoje nikakve dvojbe da se događaj odigrao upravo na opisani način.

233. Postupanje optuženog, vijeće je cijeniло kao postupanje sa direktnim umišljajem, kao individualni izvršilac, jer je isti, koristeći situaciju postojanja oružanog sukoba na području opštine Vitez između A R BiH i HVO-a, silovao svjedokinju „A“, znajući da je takvo postupanje zabranjeno, kako odredbama domaćeg, tako i međunarodnog prava, ali htijući izvršenje predmetnog krivičnog djela i nastupanje zabranjene posljedice.

234. Na temelju svega navedenog, vijeće je zaključilo da je optuženi, radnjama opisanim u tački 2. izreke presude, počinio silovanje, kao oblik izvršenja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, kako to propisuje odredba člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, za koje djelo ga je ovo vijeće oglasilo krivim.

V. OSLOBADAJUĆI DIO PRESUDE

235. Pod tačkom 2. optužnice optuženom Anti Kovaću stavljeno je na teret, da je počinio krivično djelo silovanja, odnosno krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke e) i člana 180. stav 1. KZ BiH. U optužnici se navodi da je 18.4.1993. godine, ili približno tog datuma, u Vitezu, u svojstvu komandira straže, naoružan puškom i pištoljem, Ante Kovać počinio krivično djelo silovanja osobe sa pseudonimom „B“, koja je bila civil. U optužnici se konkretno navodi da je optuženi tokom noći izveo osobu „B“ iz prostorije u kojoj je bila zatočena, odnosno iz logora u prostorijama zgrade SDK i odveo je u jedan stan koji se nalazio u zgradi zv. *Crnogorka* u blizini zgrade SDK. Dok su hodali prema toj zgradi optuženi je navodno psovao osobi „B“ „balijsku mater“, govoreći joj „sad ćeš vidjeti ko je *Žabac*“. U optužnici se navodi da je optuženi gurnuo osobu „B“ na jedan ležaj i naredio joj da se skine. U optužnici se takođe navodi da je osoba „B“ odbila da to uradi, nakon čega je optuženi primijenio silu, udario je u predjelu glave i skinuo joj pantalone kako bi je silovao. Kasnije je osoba „B“ vraćena u prostorije SDK-a.

236. Ovo vijeće će razmotriti i odmjeriti dokaze koji su izvedeni pred Sudom i kojima se dokazuju ti navodi, kao i dokaze kojima se ti navodi osporavaju.

237. *Actus reus* i *mens rea* krivičnog djela silovanja, vijeće je već dalo kod argumentacije u vezi sa tačkom 2. izreke prvostepene presude, za koju tačku je optuženi Ante Kovač oglašen krivim, pa stoga na ovom mjestu vijeće neće ponavljati argumentaciju u vezi sa navedenim bitnim obilježjima predmetnog krivičnog djela, nego će, svu svoju pažnju usmjeriti na analizu činjeničnih utvrđenja, odnosno analizu postojanja krivičnog djela i krvice optuženog.

238. Optužba se temelji na svjedočenjima zaštićenih svjedoka „B“, „C“, „D“ i svjedoka Senada Hidića koji su svjedočili *viva voce* pred Sudom, te na izvještaju vještaka kojega je sastavila dr Alma Bravo-Mehmedbašić. Odbrana pobija te navode i poziva se na svjedočenje optuženog, kao i na svjedočenja Razije Hidić i zaštićenog svjedoka „D“ koji su takođe svjedočili pred ovim vijećem kao svjedoci odbrane. Sud će detaljno ispitati sve dokaze koje su izvele obje strane tokom suđenja, te će istaći sve kontradikcije koje su se javile u svjedočenjima pred Sudom.

239. Na glavnom pretresu, u svom iskazu, osoba „B“ je istakla da je tokom 1993. godine bila djevojka svjedoka „C“. Nakon što je sa njim ostala u drugom stanju, a na njegov savjet, otišla je u Travnik kako bi izvršila abortus, nakon čega je otišla u Vitez u stan svjedokinje „D“ da se oporavi. Svjedok „C“ je bio prijatelj svjedokinje „D“ i zamolio ju je da primi osobu „B“ u svoj stan. Dan nakon što je osoba „B“ došla kod svjedokinje „D“, u popodnevnim satima, obje su uhapšene i odvedene u zgradu SDK, gdje su bile zatvorene u hodniku u kojem se nalazio samo jedan sto. Slijedećeg jutra, malo prije izlaska sunca, dok je još bio mrak, neko je došao i uperio lampu u oči osobe „B“, zgrabio je za rame i naredio joj da krene sa njim. Taj čovjek je nosio maskirnu uniformu, imao je pištolj za pojasom i pušku. Odveo ju je u stan koji se nalazio na udaljenosti od između 100 i 150 metara od zgrade SDK. Dok su se penjali uz stepenice do stana psovao joj je „balijsku mater“, govoreći joj da će joj pokazati ko je „Žabac“. Kada je ušla u stan osoba „B“ je tu zatekla dvije osobe, muškarca i ženu koje je poznavala iz viđenja. Kasnije je saznala da su se zvali Senad i Razija Hidić.

240. Po dolasku u stan, s ljudima koje je tu zatekla nije razgovarala, nego ju je „Žabac“, odveo u sobu koja je bila prazna. Naredio joj je da se skine, ali je ona to odbila i počela plakati. Potom ju je udario u predjelu glave i gurnuo je na kauč. Povukao joj je pantalone i donji veš do koljena sa takvom silom da je dugme otpalo. Legao je na nju i izvršio seksualni odnos bez njenog pristanka. Nakon što je završio, dok su se oboje oblačili rekao joj je da pozdravi svjedoka „C“ kojeg je poznavao jer su zajedno igrali fudbal. Napustila je stan zajedno sa tim čovjekom koji ju je vratio u zgradu SDK. Kada je odlazila iz stana nije vidjela bračni par Hidić.

241. Nakon toga osoba „B“ je otišla u kuću svoje tetke gdje je ostala neko vrijeme, te je potom razmijenjena za neke Hrvate, civile iz Dubravice. Ta razmjena nije bila zvanična, nije bila odobrena od strane UNPROFOR-a, niti se odvijala u prisustvu UNPROFOR-a, već je to bila nezvanična, „privatna“ razmjena koju su organizovali svjedok „C“ i Mario Čerkez, koji je bio nadređen optuženom. Osoba „B“ je ispričala svjedoku „C“ šta se desilo i prenijela mu je pozdrav od „Žapca“. Svjedok „C“ je poznavao „Žapca“ i znao je da se zvao Anto Kovać. Svjedokinja nikome više nije rekla da je silovana. Nije zatražila medicinsku pomoć zbog stida.

242. Kada se završio rat između Hrvata i Muslimana, osoba „B“ je u pratnji svjedoka „C“, koji je tada već bio njen muž, otišla u kafić na stadionu u Vitezu. Tu je vidjela „Žapca“ i rekla je svom mužu da je to taj „Žabac“ koji ju je silovao. Njen muž je otišao do šanka i šapnuo optuženom nešto u uho. Optuženi je odmah otišao iz kafića.

243. Svjedok „C“, koji je takođe saslušan na glavnom pretresu, potvrdio je da je osoba „B“ u inkriminisanom periodu bila njegova djevojka, te da je ostala u drugom stanju, zbog čega su zajedno odlučili da ona ode u Travnik kako bi izvršila abortus, a da potom, kako bi se oporavila od abortusa, neko vrijeme ostane u stanu svjedokinje „D“ koji se nalazio u Vitezu. Dok su osoba „B“ i svjedokinja „D“ bile u stanu, pripadnici HVO-a su ih obje uhapsili i zatočili u zgradu SDK.

244. Svjedok „C“ je bio vojni komandir Armije BiH i bio je odlučan u tome da se osoba „B“ razmijeni. On je lično poznavao određeni broj ljudi na hrvatskoj strani i odmah je nazvao razne ljude, uključujući Maria Čerkeza, Darka Kraljevića, osobu po imenu Berija, Niku i Jaku Križanca kako bi dogovorio razmjenu osobe „B“ za Dalibora Drmića i još dvojicu Hrvata koje je bila zarobila njegova strana. Darko Kraljević mu je potvrdio da je osoba „B“ zatočena u Vitezu. Razmjena se desila u naselju Dubravica, bez prisustva UNPROFOR-a. Nakon 10 do 15 dana osoba „B“ je stigla u Kruščicu uz pomoć UNPROFOR-a.

245. Svjedok je potvrdio i da mu je osoba „B“ ispričala sve što joj se desilo. Opisala mu je osobu koja je došla po nju, osobu sa nadimkom „Žabac“. Opisala mu je način na koji ju je silovao, nakon što ju je odveo iz zgrade SDK u neki stan. Takođe mu je rekla kako ga je „Žabac“ pozdravio i da ju je kasnije vratio u zgradu SDK.

246. Svjedok „C“ je čekao da osoba „B“ prepozna „Žapca“ i da mu ga prstom pokaže. To se desilo tek 1994. godine, dok su sjedili na terasi jednog kafića na stadionu u Vitezu, osoba „B“ je prstom pokazala na Antu Kovaća i uzviknula „To je on!“. „Žabac“ je pokušao da se pozdravi sa

svjedokom „C“, ali je ovaj odmah prišao Kovaću i rekao mu da napusti kafić u roku od jedne minute. Kovać ga je poslušao. Senad Petak i Nihad Petak koji su u tom trenutku bili u društvu optuženog su protestovali i izazvali tuču u kafiću tokom koje su razbili čaše u znak protesta protiv načina na koji se svjedok „C“ ponašao prema optuženom.

247. Svjedokinja „D“ je posredni svjedok događaja opisanog u tački 2. optužnice. Ova svjedokinja, na glavnom pretresu izjavila je da je osoba „B“ iz Travnika došla u njen stan u Vitezu dan prije početka sukoba između Muslimana i Hrvata, koji je počeo 16.4.1993. godine. Nju je svjedok „C“, kojeg je poznavala od prije rata, zamolio da primi osobu „B“ i rekao joj je da je osoba „B“ imala abortus par dana prije toga u Travniku. Iako nije odobravalala abortus, svjedokinja „D“ je pristala da primi osobu „B“ u svoj stan iz poštovanja prema svjedoku „C“. Osoba „B“ nije svjedokinji „D“ rekla odakle je, niti šta je uradila.

248. Dana 16.4.1993. godine kontingent HVO-a u crnim košuljama i maskirnim uniformama je uhapsio osobu „B“ i svjedokinju „D“ i kombijem ih odveo u prostorije SDK, gdje su zatekli oko 100 muškaraca civila. Njih dvije su smještene u hodnik, na jedan sto i tu su provele prvu noć. Slijedeće noći jedna osoba je došla, uperila lampu u oči osobe „B“ i odvela je iz prostorije u kojoj su boravile. Za osobu koja je odvela osobu „B“, svjedokinja „D“ je izjavila da je bio vojnik, čije su konture i glas njoj bili nepoznati, ali je mogla zaključiti da to nije Anto Kovać. Svjedokinja „D“ ne zna kuda je osoba „B“ bila odvedena, ali je izjavila da se osoba „B“ vratila pola sata do sat vremena kasnije. Nisu razgovarale o tome šta se desilo jer su bile uplašene.

249. Svjedok Senad Hidić je u inkriminisanom periodu, a kako je to već obrazloženo u vezi sa inkriminacijama iz tačke 1. presude, bio zatočen u prostorijama SDK, odakle je vođen i na kopanje rovova.

250. Za vrijeme boravka u zgradi SDK vidio je osobu „B“ i svjedokinju „D“ u hodniku. Iako ih je poznavao iz viđenja nije pričao sa njima, pošto nisu bili bliski prijatelji.

251. Jednu noć, po povratku sa kopanja rovova, oko 11 sati uveče, ovaj svjedok je, kako je izjavio, na osnovu odobrenja optuženog, otišao u svoj stan kako bi se okupao. Nakon nekih 15 minuta, na vrata njegovog stana, bez prethodne najave, došao je optuženi sa osobom „B“. Ušli su u stan, popili kafu, malo posjedili, a onda je optuženi zatražio da ode sa osobom „B“ u susjednu prostoriju da popričaju, što su i učinili. U toj prostoriji su, prema tvrdnji svjedoka, ostali otprilike sat vremena, nakon čega je optuženi otišao, a nije siguran da li je svjedokinja „B“ ostala do jutra. Optuženi je nosio maskirnu uniformu sa bijelim opasačem. Svjedok se ne sjeća da li je imao pištolj ili pušku.

252. Svjedokinja Razija Hidić, supruga prethodnog svjedoka, na pretresu pred apelacionim vijećem saslušana je u svojstvu svjedoka odbrane. Ona je istakla da je njen muž, Senad Hidić, inkriminisane večeri došao na kupanje oko 9h- 9:30 uveče, te da su 15-ak minuta nakon njega došli optuženi i svjedokinja „B“, koji su ušli u stan, popili kafu, a potom je optuženi zatražio da u susjednoj sobi, nasamo popriča sa osobom „B“. Kada su ušli u susjednu sobu, zatvorili su vrata, ali ih nisu zaključali, razgovarali su, ali „dreka“ se nije čula, a zadržali su se ukupno 10-15 minuta, nakon čega je optuženi Kovać otišao, a osoba „B“ ostala i prespavala u kuhinji. Svjedokinja nije razgovarala sa osobom „B“ nakon što je optuženi otišao, ali ističe da ona uopšte nije izgledala uznemireno. Svjedokinja Hidić je izjavila da je osoba „B“ tu noć prespavala kod njih. Otišla je slijedećeg jutra prije nego što se svjedokinja probudila. Svjedokinja je potom otišla u sobu i nije primijetila ništa neobično. Sve je bilo na svom mjestu i uredno, ništa nije bilo neobično.

253. Obzirom da je svjedokinja Hidić pitana na okolnosti razlika između izjave koju je dala SIPA-i i njenog iskaza na glavnom pretresu, istakla je da je prvobitna izjava data SIPA-i, netačna, odnosno da je netačan podatak iz iste da su optuženi i svjedokinja „B“ ostali u sobi sat ili dva, kako je to u izjavi navedeno, iako je ona, kako je istakla na pretresu pred apelacionim vijećem i tada tvrdila da je boravak optuženog i svjedokinje „B“ u sobi trajao svega 10-15 minuta.

254. Optuženi je u svom iskazu, na okolnosti tačke 2. optužnice, istakao da je osobu „B“ prvi put vidio 25./26. aprila, kada je obilazio noćnu smjenu i u povratku sreo dvije osobe koje su vodile osobu „B“ da ju zatvore u prostorije SDK. On nije dozvolio da ju zatvore, nego je istu, koja je bila isprepadana i plakala, poveo u stan Hidića, kako bi ju tamo sklonio. Tu su zajedno popili kafu. Prije nego što je on otišao iz stana Hidića, samo je svratio u sobu u kojoj je bila osoba „B“ i pozdravio se s njom, rekao joj da pozdravi osobu „C“, kojeg je poznavao od ranije, te je otišao, dok je osoba „B“ je ostala u tom stanu i prenoćila. Kasnije je saznao da je osoba „B“ pobjegla kod nekih svojih rodaka, nekon čega je i razmijenjena.

255. Vještak dr Alma Bravo Mehmedbašić, svoje svjedočenje temelji na dvosatnom razgovoru sa osobom „B“. Psihološko testiranje je obavila BA sci. Elvedina Dervović. Osoba „B“ je vještaku u detalje ispričala sve o silovanju koje je, kako je tvrdila, počinio optuženi, ali i o druga dva potonja slučaja u kojima je bila žrtva seksualnog nasilja, te o njenoj bliskoj vezi sa svjedokom „C“. Osoba „B“ je vještaku rekla da je svjedok „C“ bio jedina osoba koja je znala da ju je silovao „Žabac“, a nakon toga i još dva muškarca u kafiću *Benz* neposredno prije nego što je bila razmijenjena, te da joj je svjedok „C“ rekao da je osoba sa nadimkom „Žabac“ ustvari čovjek po imenu Ante Kovać. Vještak je zaključila da izmijenjena ličnost osobe „B“ ukazuje da je ona oboljela od postraumatskog stresa velikog intenziteta, vjerovatno zbog tih kumulativnih nasilnih seksualnih iskustava.

256. Analizom svih izvedenih dokaza, na okolnost tačke 2. optužnice, ovo vijeće nije moglo, van svake razumne sumnje izvesti zaključak da je optuženi preduzeo radnju izvršenja predmetnog krivičnog djela, na način opisan u optužnici. Prije svega, vijeće je cijenilo neslaganja i protivrječnosti u iskazima prvenstveno svjedokinja „B“ i „D“, a potom i kontradiktornosti između iskaza svjedoka „B“ i svjedoka Senada i Razije Hidić, koji su svi posredni svjedoci predmetnih događaja. Ta neslaganja prvenstveno se tiču vremena kada je osoba „B“ odvedena iz prostorije u kojoj su ona i osoba „D“ bile zatočene u zgradi SDK. Naime, iz iskaza svjedokinje „B“ proizilazi da se to desilo u toku noći, „prije svitanja“, dok ostali svjedoci, uključujući i samog optuženog ističu da se navedeni događaj desio u večernjim satima, neposredno nakon što je Senad Hidić pušten na kupanje po povratku sa kopanja rovova. Nadalje, osoba „D“, koja je neposredni svjedok očevidac izvođenja osobe „B“ iz prostorije SDK u kojoj su zajedno boravile, nije mogla potvrditi da je optuženi bio vojnik koji je došao po osobu „B“ i istu izveo. Naprotiv, ova svjedokinja je bila izričita u tvrdnji da to nije mogao biti optuženi, kojeg je poznavala od ranije, zbog čega bi ga i u uslovima slabe vidljivosti kakva je vladala u navedenim okolnostima zasigurno prepoznala.

257. Nije sporno da su optuženi i osoba „B“ određeno vrijeme proveli sami u sobi u stanu Hidića. To su potvrdili i Razija i Senad Hidić, to ne spori ni sam optuženi, koji ističe da je ušao u sobu u kojoj je bila osoba „B“ da se s njom pozdravi. Međutim, dok svjedokinja „B“ tvrdi da ju je optuženi za vrijeme boravka u toj sobi, iza zatvorenih vrata, silovao, supružnici Hidići su istakli prije svega da, optuženi nije zaključao vrata po ulasku u sobu sa osobom „B“, a što bi, po ocjeni ovog vijeća, bio logičan slijed događaja da je postojala namjera da siluje osobu „B“. Nadalje, Hidići su izjavili da je zid između te sobe i prostorije u kojoj su oni ostali bio veoma tanak, tako da su mogli čuti sve što se dešavalo, baš kao što su njih dvoje iz sobe mogli čuti sve ono što su Hidići govorili. Sve što su Hidići čuli je bila konverzacija između optuženog i osobe „B“. Da je osoba „B“ plakala i pružala otpor, kako je ona izjavila, Hidići su sigurni da bi to čuli. Postavlja se pitanje da li je moguće da je osoba „B“ bila silovana, a da bračni par Hidić nije čuo njenu vrisku i plač? U ovoj fazi postavlja se i još jedno pitanje. S obzirom na činjenicu da je osoba „B“ imala abortus tri ili četiri dana prije toga, vjerovatno bi joj bilo kakav čin silovanja bio izuzetno bolan. Je li moguće da nije vikala? Ukoliko jeste vikala, kako to da je Hidići, koji su sjedili u blizini, u prostoriji do te sobe, nisu čuli? Nadalje, još jedna nedosljednost se krije u činjenici da je osoba „B“ izjavila da je njena patnja trajala između sat i sat i po vremena, dok je bračni par Hidić izjavio da su optuženi i osoba „B“ bili sami u sobi ne više od deset do petnaest minuta.

258. Senad Hidić nije primijetio ništa neobično u izgledu ili ponašanju osobe „B“ te večeri. Razija Hidić je vidjela osobu „B“ tu večer i izgledala joj je normalno. Slijedećeg jutra u sobi nije primijetila ništa neobično, nije bila neuredna: nije bilo nikakvih znakova borbe, niti je spomenula da je pronašla dugme koje je navodno otpalo sa pantalona osobe „B“ tokom silovanja. Hidići su izjavili da je optuženi otišao odmah nakon što se završio njegov susret sa osobom „B“. Razija Hidić je izjavila da je osoba „B“ tu noć provela u njenom stanu, te da je otišla sutra ujutro. Pored toga, Hidići nisu potvrdili izjavu osobe „B“ u kojoj ona navodi da je optuženi nosio pištolj i pušku kada se te večeri pojavio u njihovom stanu. Ni svjedokinja „D“ nije izjavila da je osoba koja je odvela osobu „B“ iz zgrade SDK uopšte bila naoružana. Ovo vijeće nalazi neobičnom i tvrdnju svjedokinje „B“ i svjedoka „C“, koji ističu da je optuženi, prilikom susreta u kafiću u Vitezu, pokušao pozdraviti svjedoka „C“, čovjeka čiju je ženu navodno silovao. Naime, po ocjeni ovog vijeća, treba imati u vidu i da je optuženi mogao lako pretpostaviti da će osoba „B“ svom mužu ispričati sve što se desilo između nje i optuženog. Zašto bi on pozdravljao svjedoka „C“? Svjedok „C“ je već do tada sasvim sigurno znao da je optuženi silovao njegovu ženu. Stoga vijeće nije moglo na logičan način objasniti razlog zbog čega je optuženi želio da pozdravi muža žene koju je navodno silovao?

259. Postoje i druge bitne nedosljednosti. Nije sigurno kada se incident u kafiću desio, 1994. ili 1995. godine. Bitno je istaći da tokom suđenja osoba „B“ nije mogla prepoznati optuženog nakon što je to od nje zatraženo, već je umjesto toga izjavila da je njegov branilac osoba koja ju je navodno silovala. To predstavlja bitan faktor s obzirom da se optužnica zasniva isključivo na izjavi koju je dala osoba „B“, dok navodi iz optužnice zavise od sigurne identifikacije optuženog od strane osobe „B“. Ta činjenica je takođe bitna kada se ima u vidu da je osoba „B“ pokazala optuženog svom mužu u kafiću u Vitezu. Kako da Sud smatra tu identifikaciju ozbiljnom kada ta osoba nije mogla sa sigurnošću identifikovati Antu Kovaća u sudnici?

260. S obzirom na kontradiktorne dokaze koji su izvedeni tokom drugostepenog postupka, ovom vijeću je teško utvrditi sa apsolutnom sigurnošću šta se zapravo desilo, dok ti dokazi ostavljaju značajnu prazninu u svjedočenju osobe „B“ na način da se javlja razumna sumnja u istinitost njene verzije događaja, ili barem u mogućnost provjere njene verzije događaja. Ne mora značiti da je osoba „B“ lagala, međutim ovo vijeće smatra da bi se iza ovih razlika mogli kriti ozbiljni razlozi. Svjedočenja Razije i Senada Hidića, svjedokinje „D“ i, u manjoj mjeri, svjedoka „C“ u različitim dijelovima pobijaju proturječni iskaz osobe „B“.

261. Verzija činjenica koju je navela osoba „B“ je neprihvatljiva za ovo vijeće zbog toga što nije moguće ustanoviti krivicu sa apsolutnom sigurnošću na osnovu detalja koje je ona navela. Vijeće vjeruje da je ovaj svjedok možda prošao kroz užasno i traumatično iskustvo, međutim njeno

svjedočenje vis-à-vis Ante Kovaća je zbunjujuće i u suprotnosti sa *viva voce* svjedočenjima očevidaca na date okolnosti *actus reus-a* silovanja u tolikoj mjeri da se javlja razumna sumnja koja nužno ide u korist optuženom i na koju se neophodno osloniti prilikom utvrđivanja krivice sa sigurnošću. Vijeće ne dovodi u pitanje kredibilitet osobe „B“, međutim vijeće smatra da njeno svjedočenje nije dovoljno, odnosno da nije precizno kao činjenični osnov za osudu.

262. Nakon što je pažljivo analiziralo sve izvedene dokaze, vijeće smatra da oni ne dovode do zaključka da je optuženi izvan svake razumne sumnje počinio krivično djelo silovanja iz člana 173. stav 1. i 180. stav 1. KZ BiH.

VI. PRIMJENA KZ BIH

263. Temeljni princip kojim se ovo vijeće rukovalo, prilikom utvrđivanja koji materijalni zakon se ima primijeniti na počinioca, jeste princip zakonitosti, koji propisuje odredba člana 3. KZ BiH, a kojim je propisano da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

264. Princip zakonitosti, kao temeljni princip krivičnog prava, propisan je i odredbom člana 7. stav 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP), a koja konvencija, na temelju odredbe člana 2. stav 2. Ustava Bosne i Hercegovine ima direktnu primjenu i primat nad drugim zakonima u Bosni i Hercegovini.

265. Dalje, odredbom člana 4. KZ BiH, propisano je da se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme njegovog učinjenja.

266. Radnje koje se optuženom stavljaju na teret počinjene su u periodu 1993. godine, kada je u Bosni i Hercegovini na snazi bio Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), kao preuzeti zakon. Krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva koje propisuje odredba člana 173. KZ BiH, odgovara istom krivičnom djelu propisanom u članu 143. KZ SFRJ, dakle zakona koji je bio na snazi u relevantnom periodu. Stoga, a rukovođen principom

vremenskog važenja krivičnog zakona, koji propisuje član 4. KZ BiH, Sud bi trebao primjeniti KZ SFRJ na konkretna krivična djela.

267. Međutim, ne smije se zanemariti ni odredba člana 4. stav 2. KZ BiH, koja propisuje: „Ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinitelja.“

268. Kako je u Bosni i Hercegovini, 2003. godine, stupio na snagu novi krivični zakon, KZ BiH, za odluku koji zakon će se primjeniti na počinioca krivičnog djela, potrebno je izvršiti komparaciju relevantnih odredaba ranijeg zakona (KZ SFRJ) i novog zakona (KZ BiH), te utvrditi primjena kojeg zakona je blaža za počinioca.

269. Za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, prema odredbama KZ SFRJ bila je zapriječena kazna zatvora od 5 godina ili smrtna kazna. S druge strane, za isto krivično djelo, zapriječena kazna, prema odredbama novog zakona je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

270. Dakle, posmatrano sa aspekta minimuma zapriječene kazne zatvora, blaži bi bio KZ SFRJ, dok je sa aspekta maksimuma zapriječene kazne, blaži KZ BiH.

271. Prilikom donošenja odluke o tome koji se zakon ima primjeniti u konkretnom slučaju, vijeće je imalo u vidu odluku Ustavnog suda BiH u predmetu Maktouf, gdje je Ustavni sud zaključio slijedeće: „...68. *Koncept KZ SFRJ je bio takav da nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Dakle, jasno je da se ne može odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cijela koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona. (69). U vezi s tim, Ustavni sud smatra da nije moguće jednostavno «odstraniti» jednu sankciju i primjeniti druge, blaže sankcije i time praktično ostaviti neadekvatno sankcionirana najteža krivična djela.»*

272. Iako Ustavni sud, nije zauzeo konačan stav po ovom pitanju, te je pitanje primjene zakona potrebno razmatrati u svakom konkretnom slučaju, što je ovo vijeće i učinilo, istaknuti stav Ustavnog suda vijeće je našlo direktno primjenjivim na konkretan slučaj.

273. Naime, činjenica da bi, u slučaju primjene KZ SFRJ na optuženog u konkretnom slučaju, istom bilo moguće izreći smrtnu kaznu za predmetno krivično djelo, dok je u slučaju primjene KZ BiH, maksimalna kazna koja se može izreći za isto, kazna dugotrajnog zatvora, a koja je nesumnjivo blaža, bila je opredjeljujuća za ovo vijeće prilikom donošenja odluke da je u konkretnom slučaju, blaži zakon KZ BiH, te se on ima i primjeniti na počinioca.

VII. ODLUKA O KAZNI

274. Prilikom odmjeravanja kazne optuženom Anti Kovaću, vijeće je, prije svega, imalo u vidu odredbu člana 2. KZ BiH kojim je propisano da su vrsta i raspon krivičnih sankcija uslovljeni neophodnošću primjene krivičnopravne prinude, te da moraju biti srazmjerni jačini opasnosti za lične slobode i prava čovjeka i druge osnovne vrijednosti zaštićene pravom.

275. Nadalje, vijeće je imalo u vidu svrhu kažnjavanja propisanu odredbom člana 39. KZ BiH, a koja svrha je: a) da se izrazi društvena osuda učinjenog krivičnog djela; b) da se utiče na učinitelja da ubuduće ne čini krivična djela i podstakne njegov preodgoj; c) da se utiče na ostale da ne čine krivična djela; i d) da se utiče na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i o pravednosti kažnjavanja učinitelja.

276. Samo odmjeravanje kazne, regulisano je zakonom, te osim obaveze vijeća da se kreće u granicama kazne zakonom zapriječene za predmetno krivično djelo, te vodi računa o svrsi kažnjavanja, postoji obaveza vijeća da poštuje opšte parametre, propisane odredbom člana 48. KZ BiH, kao i sve druge okolnosti koje mogu biti od uticaja da kazna bude manja ili veća.

277. U vezi sa svim prethodno navedenim, prilikom odmjeravanja kazne optuženom Anti Kovaću, vijeće nije našlo otežavajuće okolnosti.

278. Nasuprot navedenom, vijeće je na strani optuženog našlo olakšavajuće okolnosti, koje se ogledaju u činjenici da je, prije svega, optuženi porodičan čovjek, otac troje djece, te da u ranijem životu nije osuđivan. Nadalje, vijeće je imalo u vidu da je optuženi, osoba narušenog zdravstvenog stanja. Kod ocjene postojanja olakšavajućih okolnosti, vijeće je cijeno i da niko od svjedoka, osim svjedoka pod oznakom A, B i D, koji su bili zatočeni u prostorijama radničkog univerziteta, SDK i Kino sale, nisu postavljali imovinsko pravni zahtjev prema optuženom, dakle ne traže odštetu od njega. Nadalje, više svjedoka je izjavilo da se optuženi prema njima korektno ponašao, da je nekima od njih čak pomogao da napuste Vitez i pređu na teritoriju pod kontrolom A R BiH, dok neki od zatočenika opisuju njegovo korektno postupanje kada ih je, po povratku sa kopanja rovova, puštao kući na kupanje.

279. Po ocjeni ovog vijeća, sve navedene okolnosti, imaju se smatrati osobito olakšavajućim okolnostima, a koje su, u skladu sa odredbom člana 49. KZ BiH, bile osnov za ublažavanje kazne ovom optuženom, ispod zakonom propisanog minimuma.

280. Naime, vijeće je cijeno, da je i ublažena kazna u trajanju od 9 (devet) godina zatvora, srazmjerna težini predmetnog krivičnog djela i nastupjelim posljedicama, te je zaključilo da će se i ublaženom kaznom, koja je izrečena ovom optuženom, ostvariti kako svrha specijalne, tako i svrha generalne prevencije, odnosno da će se uticati na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i pravednosti kažnjavanja učinitelja.

VIII. ODLUKA O PRITVORU

281. Optuženom se u skladu sa članom 56. KZ BiH u izrečenu kaznu uračunava i vrijeme koje je proveo u pritvoru po rješenju ovog suda, počevši od 30.01.2008. godine, pa nadalje.

IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA KRIVIČNOG POSTUPKA

282. Budući da je optuženi Ante Kovać, oglašen krivim za krivična djela opisana u tačkama 1. i 2. osuđujućeg dijela izreke presude, sud ga, u skladu sa odredbom člana 188. stav 1. ZKP BiH, obavezuje na naknadu troškova krivičnog postupka u ovom, osuđujućem dijelu prvostepene presude, a o čijoj visini će se odlučiti posebnim rješenjem nakon pribavljanja potrebnih podataka. Kod donošenja navedene odluke, vijeće je imalo u vidu da niko od stranaka u postupku, niti branilac optuženog, nisu podnijeli dokaz o činjenicama propisanim odredbom člana 188. stav 4. ZKP BiH, koje bi dovele do oslobađanja optuženog dužnosti naknade troškova krivičnog postupka.

Nasuprot navedenom, a imajući u vidu da je optuženi oslobođen optužbe za krivično djelo iz tačke 2. optužnice, vijeće ga, temeljem odredbe člana 189. stav 1. ZKP BiH, u odnosu na navedeni dio presude, oslobađa naknade troškova krivičnog postupka i oni padaju na teret budžetskih sredstava Suda BiH.

X. ODLUKA O IMOVINSKO-PRAVNOM ZAHTJEVU

283. Oštećene svjedokinje A, B i D su u vezi osuđujućeg dijela presude podnijele imovinskopravni zahtjev tražeći nadoknadu štete koja im je načinjena uslijed počinjenog krivičnog djela optuženog. Obzirom da bi odlučivanje o takvom zahtjevu znatno odugovlačilo ovaj postupak, vijeće je u skladu sa članom 198. stav 2. ZKP BiH navedene oštećene sa imovinskopravnim zahtjevom, uputilo na parnicu. Oštećena svjedokinja "B" je u vezi oslobađajućeg dijela presude podnijela imovinsko pravni zahtjev, budući da se radi o oslobađajućem dijelu presude to je vijeće u skladu sa članom 198. stav 3. ZKP BiH oštećenu "B" uputilo na parnicu.

284. Shodno svemu navedenom, vijeće je donijelo odluku kao u izreci presude.

Zapisničar:

Nevena Aličehajić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Hilmo Vučinić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.

